

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ - ΤΜΗΜΑ ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ, ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ

**ΠΜΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ, ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ: ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΕΣ, ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ
ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ**

Τίτλος Εργασίας:

*Η μεγάλη συγκέντρωση: Συγγραφή πρωτότυπου θεατρικού έργου με αφετηρία τα
έργα της Λουλίας Αναγνωστάκη*

Χαραλαμπίδου Πετρούλα

Αριθμός Μητρώου

5052202203031

Καθηγήτρια Σύμβουλος : Ειρήνη Μουντράκη

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Αγγελική Σπυροπούλου

Μέλη εξεταστικής επιτροπής: Αλέξανδρος Ευκλείδης, Ιωάννα Παπαδοπούλου

Ναύπλιο, Μάρτιος 2024

Υπεύθυνη Δήλωση Φοιτητή/τριας

Με πλήρη επίγνωση των συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων, και γνωρίζοντας τις συνέπειες της λογοκλοπής, δηλώνω υπεύθυνα και ενυπογράφως ότι η παρούσα εργασία με τίτλο [«τίτλος εργασίας»] αποτελεί προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας και όλες οι πηγές από τις οποίες χρησιμοποίησα δεδομένα, ιδέες, φράσεις, προτάσεις ή λέξεις, είτε επακριβώς (όπως υπάρχουν στο πρωτότυπο ή μεταφρασμένες) είτε με παράφραση, έχουν δηλωθεί κατάλληλα και ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή. Αναλαμβάνω πλήρως, ατομικά και προσωπικά, όλες τις νομικές και διοικητικές συνέπειες που δύναται να προκύψουν στην περίπτωση κατά την οποία αποδειχθεί, διαχρονικά, ότι η εργασία αυτή ή τμήμα της δεν μου ανήκει διότι είναι προϊόν λογοκλοπής.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποτελείται από τρία μέρη και έχει ως στόχο την δραματουργική συνομιλία με τα μοτίβα της, τα θέματα και τους χαρακτήρες αντιπροσωπευτικών έργων της Λούλας Αναγνωστάκη.

Το πρώτο μέρος, της εργασίας πραγματεύεται συνοπτικά τα βασικά δραματουργικά χαρακτηριστικά της Λούλας Αναγνωστάκη, καθώς και τη συγγραφική της πορεία με αναφορά στην εργογραφία της. Στη συνέχεια, ακολουθεί μία σύντομη αναφορά στην εργογραφία και τα μοτίβα που απαντούν στα δώδεκα θεατρικά της, όπως το μοτίβο του εξιλαστήριου θύματος, η Μεγάλη Πράξη, το μοτίβο της διάψευσης των προσδοκιών.

Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζεται η θεματική, τα πρόσωπα και τα μοτίβα του νέου έργου και μία σύντομη επεξήγηση των επιλογών που έγιναν εν είδει αναστοχασμού. Μερικά από αυτά είναι ο κλειστός χώρος, το μοτίβο της εισβολής, η παρουσία της δημόσιας σφαίρας.

Στο τρίτο μέρος της εργασίας, κατατίθεται ένα πρωτότυπο θεατρικό έργο. Οι χαρακτήρες προέρχονται από τα έργα *Νίκη*, *Σε σας που με ακούτε* και *Παρέλαση*. Η επιλογή των μοτίβων έγινε με κριτήριο τις ανάγκες της πλοκής. Στο νέο έργο συναντούμε και πάλι ανθρώπους τραυματισμένους που ζουν σε μια μεταιχμιακή εποχή.

Λέξεις κλειδιά: Λούλα Αναγνωστάκη, Νεοελληνική δραματουργία, μοτίβα, δραματικά πρόσωπα, θέματα, *Η μεγάλη συγκέντρωση* της Πετρούλας Χαραλαμπίδου

ABSTRACT

This master thesis consists of three parts and aims at a dramaturgical conversation with the motifs, themes and characters of representative works by Loula Anagnostakis.

The first part, of the thesis briefly discusses the main dramaturgical characteristics of Loula Anagnostaki, as well as her writing career with reference to her oeuvre. This is followed by a brief reference to her ergography and the motifs that appear in her twelve plays, such as the motif of the atoning victim, the Great Act, and the motif of the refutation of expectations.

The second part presents the themes, characters and motifs of the new play and a brief explanation of the choices made in reflection. Some of these are the enclosed space, the motif of invasion, the presence of the public sphere.

In the third part of the paper, an original play is presented. The characters are taken from the plays *Victory*, *To you who hear me* and *Parade*. The choice of motifs was based on the needs of the plot. In the new play we again meet traumatized people living in a liminal age.

Key words: Loula Anagnostaki, Modern Greek drama, motifs, dramatic characters, themes, Petroula Charalampidou *The Great Gathering*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη.....	3
Abstract.....	4
Εισαγωγή.....	6
Μέρος 1 ^ο	
Παρουσίαση της Λ.Αναγνωστάκη.....	8
Μέρος 2 ^ο	
Θεματικές-Μοτίβα- Χαρακτήρες - Αναστοχαστικό κείμενο.....	12
Μέρος 3 ^ο	
Κατάθεση πρωτότυπου θεατρικού έργου.....	36
Βιβλιογραφία.....	71
Παράρτημα.....	73

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Διαχρονικά παρατηρούμε πως οι συγγραφείς διακατέχονται από την ανάγκη να αντλούν έμπνευση από κάποιον άλλο συγγραφέα. Η συγγραφέας Λούλα Αναγνωστάκη είναι η δική μου πηγή έμπνευσης, που με συνόδευσε καθ' όλη τη διάρκεια του πρώτου μου συγγραφικού ταξιδιού. Τα μοτίβα της, οι θεματικές της, αλλά και οι ήρωες της με ενέπνευσαν, έτσι ώστε να γράψω και να ολοκληρώσω το πρώτο μου θεατρικό έργο. Μέσα από τη μελέτη των έργων της, διαπίστωσα πως η εποχή, κατά τη διάρκεια της οποίας γράφω αυτό το έργο, έχει αρκετά κοινά με την εποχή, που έζησε και δημιούργησε η συγκεκριμένη συγγραφέας. Αυτό ήταν που μου έδωσε το έναυσμα, για να προχωρήσω σ' αυτήν τη δραματουργική συνομιλία. Σκοπός αυτής τη εργασίας, λοιπόν, αποτελεί η συγγραφή ενός πρωτότυπου θεατρικού έργου, το οποίο πραγματεύεται την ενδοοικογενειακή βία και αντλεί τις «πρώτες ύλες» από την παραπάνω δραματουργό.

Στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας γίνεται μια εισαγωγή για την συγγραφέα, με στόχο να κατανοήσουμε την εποχή, μέσα στην οποία άνθισε το ταλέντο της και τους λόγους, που την οδήγησαν στη γραφή. Επίσης, γίνεται μία σύντομη παρουσίαση των βασικών χαρακτηριστικών των δραματικών της προσώπων. Οι ήρωες της ήταν αυθεντικοί, αν και ήταν τραυματισμένοι άνθρωποι από πολεμικά γεγονότα, που σημάδεψαν την Ελλάδα. Ακόμη, γίνεται μία σύντομη αναφορά στο στυλ της γραφής της, αλλά και στη συνεργασία της με τον Κάρολο Κουν και το θέατρο Τέχνης. Στο τέλος του κεφαλαίου παρατίθεται η εργογραφία της συγγραφέως, καθώς είναι δύσκολο να συνομιλήσουμε με έναν συγγραφέα, αν πρώτα δεν τον γνωρίσουμε.

Στη συνέχεια, προχωρήσαμε σε καταγραφή των κυρίαρχων μοτίβων της Λούλας Αναγνωστάκη. Πιο συγκεκριμένα, μελετήσαμε την υπάρχουσα επιστημονική βιβλιογραφία, αλλά και τα έργα της. Η μελέτη και η κριτική σκέψη, γύρω από τα μοτίβα, συνέβαλε στη κατανόηση της λειτουργίας τους μέσα σε ένα έργο. Έτσι, επιλέξαμε τα μοτίβα, που μπορούσαν να υποστηρίξουν την πλοκή του έργου *Η μεγάλη συγκέντρωση*. Σ' αυτό το κεφάλαιο μπορεί να βρει κανείς και τα συμπεράσματα, που εξήχθησαν, από τη δραματουργική συνομιλία.

Στο τρίτο μέρος αυτής της διπλωματικής εργασίας, κατατίθεται το νέο θεατρικό κείμενο με τίτλο *Η μεγάλη συγκέντρωση*. Το κυρίαρχο θέμα είναι η ενδοοικογενειακή

βία. Ένας άνδρας, που κακοποιούσε τα παιδιά του, σκότωσε τη γυναίκα του, για να μην μαθευτούν οι κακοποιητικές πράξεις του στην κοινωνία. Η αδελφή και η μητέρα του, φτάνουν στο σπίτι των δύο παιδιών του με διαφορετικό σκοπό η καθεμία. Η Βάσω, η θεία του Άρη και της Ζωής, έρχεται για να τους φροντίσει, ενώ ο ερχομός της γιαγιά τους, σκοπό έχει να τους αποτρέψει να μιλήσουν δημόσια γι' όσα έχουν ζήσει.

Κλείνοντας, ευελπιστώ αυτή η εργασία να αποτελέσει η αφορμή για παρόμοιες συγγραφικές απόπειρες, καθώς η νεοελληνική δραματουργία είναι μια σπουδαία πηγή έμπνευσης.

ΜΕΡΟΣ 1^ο

Παρουσίαση της Λ. Αναγνωστάκη

Η Λούλα Αναγνωστάκη διήνυσε μισόν αιώνα μέσα στο θεατρικό χώρο, προικίζοντας τον με δώδεκα θεατρικά έργα, τα οποία της χάρισαν μια σπουδαία και ιδιαίτερη θέση στη μεταπολεμική νεοελληνική δραματουργία (Πούχνερ, 2001: 394).

Η συγγραφέας γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1930 και ήταν αδερφή του ποιητή Μανώλη Αναγνωστάκη. Οι δύο τους βίωσαν, κατά τη διάρκεια των παιδικών και νεανικών τους χρόνων, τα σκληρά πολεμικά γεγονότα της εποχής, όπως την έλλειψη τροφίμων, την κατάληψη της Θεσσαλονίκης το έτος 1941 από τους Γερμανούς και την εκτέλεση των Εβραίων (Ζηβανού, 2008: 7-8). Μέσα στα έργα της, η δραματουργός μετέπλασε τις συνέπειες του δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, τα κατάλοιπα του εμφυλίου πολέμου και τη δράση του παρακράτους (Ντεμίρη, 2023:10-12). Σε μια νευρωτική και ανώριμη, ακόμα, ελληνική κοινωνία, η Λούλα Αναγνωστάκη γράφει τη *Νίκη*, με σκοπό να μιλήσει για την ήττα της αριστεράς (Προυσαλίδης, 2015: 10-11). Ο αδερφός της υπήρξε πολιτικός κρατούμενος στις φυλακές του Επταπυργίου, κατά τη διάρκεια του Εμφυλίου, καθώς ήταν μέλος της αριστεράς και παραλίγο να εκτελεστεί. Όσον αφορά τη δράση του παρακράτους, η Θεσσαλονίκη συνταράχτηκε από τη δολοφονία του Βουλευτή Γρηγόρη Λαμπράκη από μέλη του. Ο πολιτικός υπόκοσμος υπήρξε η αιτία για ένα πλήθος δολοφονιών και τρομοκρατιών στους πολίτες (Καρατζογιάννης, 2015: 21). Αλλά ιστορικά γεγονότα, με τα οποία έρχεται σε δημιουργικό διάλογο η συγγραφέας, είναι η μετακίνηση των πληθυσμών προς τις μεγαλουπόλεις και η μετανάστευση των ανθρώπων στη Γερμανία, λόγω οικονομικής εξαθλίωσης (Ζηβανού, 2008:78). Τα παραπάνω γεγονότα, αλλά και η συμμετοχή της σε λογοτεχνικούς κύκλους, στη πόλη της Θεσσαλονίκης, την οδήγησαν να στραφεί προς την τέχνη της γραφής (Ζηβανού, 2008: 10).

Οι συνέπειες της μεταπολεμικής περιόδου αντικατοπτρίζονται στα έργα της μέσα από τα τραύματα της ελληνικής οικογένειας (Κονιόρδου, 2016: 63). Η συγγραφέας, αν και γράφει για τα ιστορικά γεγονότα της δικής της εποχής, καταφέρνει πάντα να ξεπερνά την ηθογραφική τάση της νεοελληνικής δραματουργίας. Ενώνει την ιστορία με τις

προσωπικές ιστορίες των ανθρώπων, με τρόπο έμμεσο, και όχι φωτογραφικό (Ντεμίρη, 2023: 10). Το ιστορικό πλαίσιο είναι συγκεκριμένο. Η συνθήκη, όμως, στην οποία αναπτύσσεται η πλοκή είναι άχρονη (Καρατζογιάννης, 2018: 16). Παρ' ότι ανακαλεί από τη μνήμη της βιώματα από αυτά τα ιστορικά γεγονότα, η γραφή της δεν έχει στοιχεία αυτοβιογραφικά. Παρατήρησε με νηφαλιότητα την εποχή και εγχάραξε τους ήρωες της, με τις συνέπειες των συλλογικών αυτών τραυμάτων. Έτσι, αν και οι ήρωες εκκινούν από τα προσωπικά της βιώματα, στη διαδρομή προσπαθούν να υπερβούν αυτήν την αφετηρία και να διαγράψουν τη δική τους διαδρομή (Προυσαλίδης, 2015: 10).

Στο σύνολο των έργων της τοποθετεί στο επίκεντρο τον άνθρωπο και την προσπάθεια του να ζήσει με αξιοπρέπεια και χωρίς καταπίεση. Οι ήρωες της δίνουν συνεχώς μια μάχη για την προσωπική τους δικαίωση, ακόμα και όταν αυτό είναι πολύ δύσκολο. Στη διαδρομή έρχονται πολλές φορές αντιμέτωποι με τα προσωπικά τους αδιέξοδα και, παρ' όλα τα οικογενειακά και ιστορικά τραύματα, που μεταφέρουν, φαίνεται να αναζητούν απαντήσεις για θεμελιώδη υπαρξιακά ερωτήματα. Τα πρόσωπα χαρακτηρίζονται από αυθεντικότητα και επιδιώκουν μια ευτυχία δεν είναι βασισμένη σε υλικά αγαθά. Δεν αναζητούν ποτέ την παρέμβαση κάποιου θεϊκού στοιχείου. Ο άνθρωπος στέκεται απέναντι στον άλλο άνθρωπο, για να βρει τον δρόμο της δικής του ελευθερίας (Μουντράκη, χ.χ). Οι ήρωες αυτοί σχεδόν ποτέ δεν επιθυμούν, συνειδητά τουλάχιστον, να βλάψουν ο ένας τον άλλον, παρόλο που σε μια κοινωνία που το κακό κυριαρχεί, είναι δύσκολο να παραμείνουν ακέραιοι (Μπακονικόλα, 2019: 304). Οι περισσότεροι, απ' αυτούς, είναι συνήθως συναισθηματικά εξαντλημένοι. Η εξάντληση τους δεν προέρχεται μόνο από τα τρέχοντα προβλήματα της ζωής τους, αλλά και από υπαρξιακά ερωτήματα, που έχουν δημιουργήσει βαθιά ρήγματα στην ψυχή τους. Η απελπισία, που κατακλύζει την προσωπική τους ζωή, φέρνει τελικά στην επιφάνεια κι άλλους προβληματισμούς, όπως για παράδειγμα πολιτικούς προβληματισμούς. Επιπλέον, δε βρίσκονται σχεδόν ποτέ μόνοι στη σκηνή. Ωστόσο, η ουσιαστική επικοινωνία μεταξύ τους είναι ανύπαρκτη (Μπακονικόλα, 2019: 302). Παρότι αντιμετωπίζουν διαρκώς προβλήματα και συγκρούσεις, έχουν μια βαθιά ανάγκη να έρθουν σε επικοινωνία και γνωριμία με τους γύρω τους. Φαίνεται να επιζητούν την γνωριμία με τον ίδιο τους τον εαυτό και την αποδοχή από τους άλλους (Μαντέλη, 2014: 20). Στο τέλος των έργων κάποιο από τα πρόσωπα φεύγει από τη ζωή. Μερικές φορές αυτό γίνεται εκούσια και άλλες φορές ακούσια. Ο θάνατος οδηγεί τον ήρωα στη λύτρωση και σώζει την αξιοπρέπεια του. Οι ήρωες της Λούλας Αναγνωστάκη αναπτύσσονται και δρουν, ως επί

το πλείστον, σε έναν κλειστό χώρο. Συνήθως, ο χώρος αυτός είναι το δωμάτιο ενός σπιτιού. Ωστόσο, το ιδιωτικό πάντα ενέχει το συλλογικό (Μουντράκη, χ.χ). Ο χώρος αυτός περιγράφεται με ρεαλιστικά χαρακτηριστικά, για παράδειγμα το σαλόνι ενός σπιτιού όμως, ποτέ δεν έχει μόνο αυτή τη λειτουργία. Οι ήρωες, συνήθως, ζουν μέσα σε νοητά τοπία και συχνά εκφράζουν την έντονη επιθυμία τους να βρεθούν εκεί που ποθούν (Αρδίττης, 2017: 33).

Η σύλληψη των έργων της φαίνεται να πραγματοποιείται με τρόπο μουσικό. Προτεραιότητα έχει η ποίηση και έπειτα η πλοκή. Μέσω της μουσικής επεξεργασίας, τροποποιεί δημιουργικά την πρώτη ύλη της ποίησης σε μονολόγους ή διάλογους (Γεωργουσόπουλος, 1972: 42). Εκτός από την ποιητικότητα και την ακρίβεια του ρυθμού, η γραφή της χαρακτηρίζεται από πυκνότητα και αμεσότητα. (Μάινας, χ.χ.) Στο συγγραφικό της ύφος παρατηρούμε στοιχεία από το θέατρο του παραλόγου, όπως η ελλειπτικότητα της γραφής, οι συγκοπές, το παραλήρημα και την εμπλοκή του φανταστικού με το πραγματικό και το οικείο με το εφιαλτικό (Γεωργουσόπουλος, χ.χ). Η Λούλα Αναγνωστάκη σε ένα κείμενό της τόνισε: «*Το θεατρικό έργο λειτουργεί μόνο σαν σύνολο. Μερικές καλές σκηνές δε σημαίνουν ποτέ καλό θέατρο*» (Αναγνωστάκη, 1966:51-53). Επίσης, έχει υπογραμμίσει πως για να γράψει ένα έργο δεν ακολουθεί μια διαλεκτική διαδρομή. Στα έργα της δεν υπάρχουν διαυγή αίτια και αιτιατά. Το ενδιαφέρον της εστιάζεται κυρίως στο τελικό αποτέλεσμα (Αναγνωστάκη, 2006: 14). Αξίζει να σημειωθεί πως συνήθως «αφήνει» τους ήρωες της να επιλέξουν μόνοι τη διαδρομή τους (Μαντέλη, 2014: 75).

Η πιο σημαντική της συνεργασία ήταν αυτή με τον Κάρλο Κουν. Ο Κάρλος Κουν διέκρινε στο συγγραφικό της έργο την σπάνια ικανότητα, να ενώνει αρμονικά το ατομικό με το συλλογικό. Αρκετά από τα έργα της έχουν γραφτεί έπειτα από δική του ενθάρρυνση (Ντεμίρη, 2014: 9). Πολλές φορές, ο Κάρλος Κουν ζητούσε να δει τα έργα της, πριν αυτά ολοκληρωθούν. Η διαδικασία αυτή, αν και συχνά της δημιουργούσε το συναίσθημα της αμηχανίας, την βοηθούσε να δει το έργο πιο σφαιρικά. Ένωθε τυχερή γι' αυτή τη συνεργασία, και όπως έλεγε η ίδια: «*Είναι καλό να γράφεις για κάποιον που σε περιμένει* » (Αναγνωστάκη, 2006: 47-49).

Η εργογραφία της Λούλας Αναγνωστάκη

Η Λούλα Αναγνωστάκη κάνει την πρώτη της εμφάνιση στο θέατρο το έτος 1965, με την Τριλογία της πόλης. Η Τριλογία αυτή ανέβηκε αδιάσπαστη στο θέατρο Τέχνης, σε σκηνοθεσία του Καρόλου Κουν. Το 1967 παρουσιάζεται από το Εθνικό θέατρο το έργο

Η συναναστροφή, σε σκηνοθεσία του Λεωνίδα Τριβιζά. Έπονται τα έργα: *Αντόνιο ή το μήνυμα* (1972), *Η Νίκη* (1972), *Η Κασέτα* (1982) και *Ο Ήχος του Όπλου* (1987). Τα έργα αυτά ανεβαίνουν από το θέατρο Τέχνης, σε σκηνοθεσία του Καρόλου Κουν. Αργότερα, γράφει το έργο *Διαμάντια και Μπλουζ*, το οποίο παρουσιάστηκε το 1990 από το Θίασο Τζένης Καρέζη-Κώστα Καζάκου, σε σκηνοθεσία Βασίλη Παπαβασιλείου. Το 1995 επιστρέφει στο θέατρο Τέχνης με το έργο *Ταξίδι μακριά*, το οποίο σκηνοθέτησε ο Μίμης Κουγιουμτζής. Ο μοναδικός μονόλογός της, *Ο Ουρανός κατακόκκινος*, ανέβηκε από το Εθνικό θέατρο το 1998, σε σκηνοθεσία του Βίκτορα Αρδίττη, ενώ το έργο *Σ' εσάς που με ακούτε* (2003) παρουσιάστηκε από τη Νέα Σκηνή, σε σκηνοθεσία του Λευτέρη Βογιατζή (Μουντράκη, χ.χ). Τα έργα της έχουν ανέβει και από θιάσους της Γαλλίας, της Ιταλίας, της Αγγλίας, της Γερμανίας, της Κύπρου, της Ισπανίας, της Πολωνίας και των ΗΠΑ (Καρατζογιάννης, 2016: 10).

ΜΕΡΟΣ 2^ο

Θεματικές-μοτίβα- Χαρακτήρες - Αναστοχαστικό κείμενο

Τα μοτίβα της Λούλας Αναγνωστάκη

Η αναζήτηση της Μεγάλης Πράξης

Οι ήρωες, εκτός από την επιθυμία τους για αυτογνωσία, επιδιώκουν διαρκώς και την επίτευξη της «Μεγάλης Πράξης». Δηλαδή το συμβάν εκείνο που θα τους βοηθήσει να απεμπλακούν από την συναισθηματικά στεγνή, ανιαρή καθημερινότητα που υπομένουν. (Καρατζογιάννης, 2016: 13). Μερικές φορές περιορίζονται ακόμη και στην αναζήτηση μιας Μικρής Πράξης που θα τους δώσει όμως λίγη χαρά (Πούχνερ, 2001:395). Δυστυχώς όμως, οι επιθυμίες τους αυτές έχουν συνήθως άσχημο τέλος (Καρατζογιάννης, 2016: 13). Παραδείγματα προσπάθειας επίτευξης της Μεγάλης Πράξης είναι: Η αυτοκτονία του Παύλου στην *Κασέτα*, ο οποίος θέλοντας να διαφύγει από τη θλιβερή του καθημερινότητα, αυτοκτονεί. Η Άννα στο έργο *Διαμάντια και Μπλουζ*, που μέσα από το τραγούδι της θα προσπαθήσει να εξελιχθεί ως άνθρωπος και να βρει την ευτυχία. Την ίδια προσπάθεια κάνουν και οι αδελφές Δήμητρα και Μυρτώ στο *Ταξίδι Μακριά*, μέσω της παράστασης που πρόκειται να ανεβάσουν, ώστε να θεραπευτούν από το παρελθόν και να εκπληρώσουν, παράλληλα τις επιθυμίες τους. Για την εκπλήρωση της δικής του Μεγάλης Πράξης μάχεται και ο Άγης, γράφοντας ένα βιβλίο εμπνευσμένο από τη Ρόζα Λούξενμπουργκ.

Ο κλειστός χώρος – Οι εξωτερικοί χώροι

Τα θεατρικά κείμενα της Λούλας Αναγνωστάκη έχουν μεταξύ τους ένα κοινό δραματουργικό στοιχείο. Οι ήρωες δρουν συχνά σε έναν κλειστό και ασφυκτικό χώρο. Ο χώρος αυτός συνήθως είναι ιδιωτικός και είναι ο τόπος μέσα στον οποίο οι ήρωες νιώθουν προφυλαγμένοι από οτιδήποτε απειλητικό μπορεί να συμβαίνει έξω. Όσα γίνονται στη δημόσια σφαίρα γίνονται γνωστά στον θεατή είτε μέσα από ήχους και φωνές, είτε μέσα από τα λεγόμενα κάποιου δραματικού προσώπου. Για παράδειγμα το

τι συμβαίνει έξω από το σπίτι των παιδιών στην *Παρέλαση* το μαθαίνει ο θεατής μέσα από τις περιγραφές του Άρη. Μία άλλη περίπτωση είναι το έργο *Ο Ηχος του όπλου*, όπου οι ήρωες καταλαβαίνουν, ότι έξω από το σπίτι εξελίσσεται μια προεκλογική εκστρατεία από τους ήχους που φτάνουν μέσα στον κλειστό χώρο. Οι άνθρωποι αυτοί λοιπόν, παρ' όλο που δεν είναι υποχρεωμένοι να παραμένουν μέσα στο σπίτι αισθάνονται περιορισμένοι και παγιδευμένοι σ' αυτό. Συνήθως μοιάζουν ψυχικά εξουθενωμένοι, φοβισμένοι, στάσιμοι (Μπακονικόλα, 2019: 301). Με τους κλειστούς δραματικούς χώρους λοιπόν, η Λούλα Αναγνωστάκη ανοίγει μία συνομιλία με το θέατρο του παραλόγου και το *Δωμάτιο* του Χάρολντ Πίντερ (Ρόζη, 2023). Ο Χάρολντ Πίντερ είχε και αυτός την ίδια προτίμηση με τη Λούλα Αναγνωστάκη όσο αφορά στην επιλογή του σκηνικού χώρου. Τοποθετούσε τα δραματικά πρόσωπα μέσα σε ένα δωμάτιο, όπου και εκεί οι ήρωες έβρισκαν ασφάλεια από τις έξωθεν απειλές (Αηδονοπούλου, 2023: 25).

Στα έργα, όμως, περιγράφονται και κάποιοι εξωτερικοί χώροι. Πρόκειται για εικόνες από τις πόλεις της Θεσσαλονίκης, της Αθήνας ή κάποιας άλλης ευρωπαϊκής μεγαλούπολης, όπου οι ήρωες συνήθως ξεκινούν μια νέα ζωή. Άλλες φορές με τρόπο σύντομο περιγράφει στιγμές και σε μη αστικά τοπία, με στόχο να γίνει φανερή η νοσταλγία των ηρώων της για τη ζωή που είχαν στην ιδιαίτερη πατρίδα τους. Η Γριά στη *Νίκη* αν και ζει πια στη Γερμανία αναφέρεται συχνά με νοσταλγική διάθεση στα χρόνια που έζησε στο χωριό της στη Φλώρινα. Υπάρχουν και περιπτώσεις όμως, που ένας εξωτερικός χώρος έρχεται ως υπενθύμιση. Υπενθυμίζουν στον ήρωα πως δεν έχει τελειώσει με το παρελθόν του. Στην *Παρέλαση*, όσα συμβαίνουν έξω δηλώνουν πως το παρελθόν ακολουθεί και τις επόμενες γενιές (Ρόζη, 2023). Τέλος ανά πάσα στιγμή ένας χώρος ιδιωτικός μπορεί να γίνει και δημόσιος, όπως γίνεται και στο έργο *Σε σας που με ακούτε*, όταν οι ήρωες ετοιμάζουν την εκφώνηση του λόγου τους σε ένα φανταστικό κοινό (Μουντράκη, χ.χ).

Ο αλκοολισμός ως μέσο διαφυγής

Αρκετά από τα δραματικά πρόσωπα των έργων έχουν μια ιδιαίτερη και στενή σχέση με το αλκοόλ. Το αλκοόλ δρα έστω για λίγο κατευναστικά, καθώς οι ήρωες νιώθουν σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο απογοητευμένοι. Το ποτό διακόπτει για λίγο τις εφιαλτικές τους αναμνήσεις (Μπακονικόλα, 2019: 303). Μέσα από το αλκοόλ οι ήρωες πλάθουν από άμυνα μια δική τους πραγματικότητα. Η Σοφία Αποστόλου στο μονόλογο *Ο Ουρανός κατακόκκινος* είναι ίσως το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα. Η ηρωίδα έχει

απολυθεί από την εργασία της λόγω αλκοολισμού, ο γιος τη βρίσκεται στη φυλακή και ο σύζυγός της είναι νεκρός (Πούχνερ, 2001: 400). Στον *Ήχο του όπλου* η Κάτια καταφεύγει στο αλκοόλ, επειδή δεν αντέχει το ρόλο της συζύγου και μητέρας. Οι ενοχές τις την βαραίνουν, της είναι αδύνατο να δεχτεί την πραγματικότητα (Μαντέλη, 2014: 101).

Το μοτίβο της εισβολής- Οι δραπέτες

Μολονότι οι ήρωες ζουν κλεισμένοι στον ιδιωτικό τους χώρο, δέχονται συχνά την εισβολή κάποιου δραματικού προσώπου που έρχεται απ' έξω. Συχνά ο εισβολέας εισέρχεται στη δράση με σκοπό να συγκρουστεί με κάποιον άλλο ήρωα. Λόγω αυτού το δραματικό πρόσωπο που βρίσκεται ήδη στον χώρο είναι πιθανό να νιώσει ότι απειλείται από την παρουσία του εισβολέα. Μέσω αυτής της διάδρασης δημιουργούνται οι κατάλληλες συνθήκες, ώστε να μεταβληθεί η υπάρχουσα δραματική κατάσταση. Ο εισβολέας είναι αρκετές φορές ξένος προς τα έγκλειστα πρόσωπα (Μπακονικόλα, 2019: 301). Στο έργο *Νίκη*, για παράδειγμα, εισβάλλουν τρεις ήρωες. Ο Δήμος, ο Θύμιος και ο Σταύρος. Η είσοδος του Σταύρου είναι σχεδόν αιφνιδιαστική, καθώς δεν υπάρχουν σημεία που να μας προϊδεάζουν για την εισβολή του. Ο Σταυρός εισβάλλει μαζί με τον Δήμο στο δεύτερο μέρος. Ο Σταύρος και ο Δήμος θα χαρακτηρίζονταν και ως ηθικοί εισβολείς, εξαιτίας της απόπειράς τους να υποχρεώσουν τον Θύμιο και τον Νίκο να δεχτούν τις πεποιθήσεις τους. Επιπλέον θέλουν να καθορίσουν τη ζωή του Νίκου (Μαντέλη, 2014: 80-81). Άλλη περίπτωση εισβολέων είναι η ομάδα αγοριών και κοριτσιών της οποίας ηγείται ο Αντόνιο στο έργο *Αντόνιο ή το μήνυμα*. Μια ομάδα νεαρών, πολιτικών εισβολέων αυτή τη φορά, εισβάλλει στη δράση με στόχο την υπεράσπιση της ιδεολογίας τους και την άμυνα απέναντι στο καθεστώς.

Δεν υπάρχουν όμως, μόνο ήρωες που εισέρχονται στον ιδιωτικό χώρο. Υπάρχουν και αυτοί που φεύγουν από τον χώρο. Αυτοί που βγαίνουν ή αλλιώς δραπετεύουν είναι ως επί το πλείστον πρόσωπα του στενού περιβάλλοντος των υπόλοιπων ηρώων. Ο δραπέτης και ο εισβολέας συχνά μπορεί να είναι και το ίδιο πρόσωπο. Η έξοδος του οικείου προσώπου από τον χώρο συμβάλει στη διατάραξη των ισορροπιών των μεταξύ τους σχέσεων. (Μπακονικόλα, 2019: 301) Ένα παράδειγμα δραπετών είναι η Κορίνα και ο Άγης στο έργο *Ταξίδι μακριά*, οι οποίοι ενώ έχουν εισέλθει αρχικά στη δράση, εντέλει αποχωρούν ακολουθώντας ο καθένας το δρόμο του. Δραπέτης όμως, είναι και

ο σύζυγος της Άννας, στο έργο *Διαμάντια και Μπλουζ*, ο οποίος φεύγει για να ζήσει με τη νέα του σύντροφο.

Το μοτίβο της διάψευσης

Πολλές φορές παρακολουθούμε τα δραματικά πρόσωπα να έρχονται αντιμέτωπα με καταστάσεις που καταστρέφουν την ελπίδα τους για ένα καλύτερο αύριο. Συμβαίνουν γεγονότα που, ενώ στην αρχή τους γεμίζουν με προσδοκίες στο τέλος αποδεικνύεται πως όλα ήταν ένα ψέμα, μια παγίδα. Έτσι, οι ήρωες καλούνται να αντικρίσουν βίαιες καταστάσεις με αποτέλεσμα οι όποιες ελπίδες είχαν τελικά να αποκαθλωθούν (Μαντέλη, 2014: 50). Οι ελπίδες του Άρη πως έξω πρόκειται να πραγματοποιηθεί μια παρέλαση διαλύονται στο τέλος. Το ίδιο ισχύει και για την Βάσω. Οι προσδοκίες πως η νέα αρχή στη Γερμανία θα επιτύχει, σβήνει μαζί με το θάνατο του Νίκου. Το παρελθόν τους καταδιώκει παντού. Η ελπίδα σβήνει και για την Άννα στο έργο *Διαμάντια και Μπλουζ*, η οποία ελπίζει πως το μελοποιημένο ποίημα θα της φέρει τη χαμένη ευτυχία.

Τα διαφορετικά σύμπαντα στην δραματουργία της Λούλας Αναγνωστάκη

Στα έργα της Λούλας Αναγνωστάκη υπάρχουν ταυτόχρονα δύο διαφορετικοί κόσμοι. Ο πραγματικός κόσμος συνυπάρχει μαζί με ένα σύμπαν που αποτελείται από πλάνες. Οι δύο αυτοί κόσμοι συμπορεύονται ισάξια μέχρι το τέλος του έργου. Κανένας δεν υποχωρεί ούτε στο ελάχιστο για χάρη του άλλου. Έτσι η συγγραφέας πετυχαίνει το να μη δώσει μόνο μία τελική έκβαση αλλά να αφήσει το έργο ανοικτό σε πολλές διαφορετικές πιθανότητες. Ο κάθε θεατής μπορεί να δώσει μια διαφορετική ερμηνεία για όσα συνέβησαν. Αυτό μπορεί το δει κανείς στην *Παρέλαση*. Είναι άραγε δύο ενήλικες που συμπεριφέρονται ως παιδιά ή δυο παιδιά που καλούνται να ωριμάσουν πρώιμα; Έξω ετοιμάζεται μια παρέλαση; Ένα μαζικό έγκλημα ή όλο αυτό είναι ένα παιχνίδι μεταξύ τους (Καρατζογιάννης, 2016: 15); Επίσης κάτι ανάλογο συμβαίνει στη *Πόλη*. Σε όλη τη διάρκεια του έργου υπάρχει μια αμφιταλάντευση για το αν όντως το ζευγάρι περνάει μια κρίση και η Ελισάβετ αναζητά ένα νέο σύντροφο ή αν όλο αυτό είναι απλά ένα ερωτικό παιχνίδι.

Ο έρωτας ως εξάρτηση

Συχνά στα έργα βλέπουμε τους ήρωες να βιώνουν τον έρωτα στην εξαρτητική του μορφή. Είναι προσκολλημένοι στον σύντροφό τους με αποτέλεσμα να του προκαλούν δυσφορία. Όπως η Σοφία στο *Σε σας που με ακούτε*, η οποία συμπεριφέρεται σαν να

μην μπορεί να δεχτεί το τέλος της σχέσης της με τον Άγη. Η Σοφία κάνει επίμονη προσπάθεια για να τον πείσει πως της είναι αδύνατον να ζήσει χωρίς αυτόν. Επίσης και η Κατερίνα στην *Κασέτα*, που πιέζει τον Παύλο να προχωρήσουν σε γάμο, λόγω της εγκυμοσύνης της (Καρατζογιάννης, 2016: 13).

Η έννοια της φιλίας μεταξύ των ανδρών

Οι φιλικές σχέσεις μεταξύ των ανδρών φαίνεται να διακατέχονται από συμπάθεια, θαυμασμό, αλλά ταυτόχρονα από μια ανταγωνιστική διάθεση. Πολλές φορές ο ένας είναι το καταφύγιο για τον άλλο. Παραδείγματα ανδρικών φιλικών σχέσεων είναι στο έργο *Παρέλαση* η φιλία του Άρη με έναν φίλο του που υπάρχει μόνο στη φαντασία του και στο *Σε σας που με ακούτε* η φιλία του Ιβάν και του Άγη. Επίσης, στην *Κασέτα* θα ακούσουμε και τον Σπύρο να λέει στον Παύλο «Μη χαθούμε, ρε φίλε, μη χαθούμε». Άλλη μία τρυφερή και στενή φιλία είναι αυτή του Γιαννούκου και του Μιχάλη στο έργο *Ο ήχος του όπλου*. (Καρατζογιάννης, 2016: 14).

Η αδυναμία αποδοχής στην πραγματικότητα.

Ένα ακόμα μοτίβο που υπάρχει σε πολλά έργα της Λούλας Αναγνωστάκη είναι η δυσκολία των ηρώων να δεχτούν την υπάρχουσα πραγματικότητα. Επανειλημμένα η Γριά στη *Νίκη* εκφράζει στη Βάσω τη δυσφορία της για τον τόπο που έχουν μεταναστεύσει και τη νοσταλγία της για την περιοχή από την οποία κατάγεται. Στο ίδιο έργο, δυσκολίες στην προσαρμογή αντιμετωπίζει και ο Νίκος, ο οποίος προσπαθεί να βρει διαφυγές μέσω της ονειροπόλησης. Την πραγματικότητα δυσκολεύεται να την δεχθεί και η Κάτια στον *ήχο του όπλου*, βρίσκοντας καταφύγιο στο αλκοόλ, όπως και ο Παύλος στην *Κασέτα*, που δεν αντέχει τις πιέσεις και τελικά αυτοκτονεί.

Το μοτίβο της παγίδευσης και της τρέλας

Διόλου σπάνια οι ήρωες της Λούλας Αναγνωστάκη αισθάνονται παγιδευμένοι σε μία κατάσταση. Ο Άρης, στο *Σε σας που με ακούτε* νιώθει να έχει παγιδευτεί σε μία ερωτική σχέση που έχει στην ουσία τελειώσει. Το ίδιο και Παύλος στην *Κασέτα*, ο οποίος δέχεται πιέσεις από την σύντροφό του, ώστε να παντρευτούν. Απ' την άλλη υπάρχει και το μοτίβο της τρέλας. Ορισμένα δραματικά πρόσωπα φθάνουν σε οριακές ψυχολογικές καταστάσεις. Ένα παράδειγμα είναι οι κρίσεις που παθαίνει ο Νίκος και προσπαθεί να τις κρατήσει κρυφές. Μία άλλη περίπτωση είναι ο Άρης που

συμπεριφέρεται κάποιες φορές δυσαρμονικά σε σχέση με την ηλικία του (Πούχγερ, 2001: 416).

Ο πατέρας και η μητέρα στα έργα της Λούλας Αναγνωστάκη

Συχνά η Λούλα Αναγνωστάκη παρουσιάζει τον πατέρα σαν μια ανίσχυρη μορφή. Σαν έναν άνθρωπο που δεν έχει ενεργό ρόλο μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον. Πολλές φορές επίσης, τον παρουσιάζει ως μία μορφή που αδιαφορεί για τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας. Όμως, παρότι ο πατέρας δεν αποτελεί μια ηχηρή παρουσία μέσα στον χώρο, η συζήτηση περιστρέφεται συχνά γύρω από αυτόν. Για παράδειγμα στην *Παρέλαση* ο Άρης και η Ζώη τον αναφέρουν αρκετές φορές. Επίσης, απών είναι και ο πατέρας της Σοφίας στο έργο *Διανυκτέρευση*, ο οποίος την έχει εγκαταλείψει και έχει φύγει ως μετανάστης. Η μόνη εξαίρεση είναι ο πατέρας του Παύλου, στην *Κασέτα*, ο οποίος όμως, είναι παρόν μόνο ως παρουσία στον χώρο, διότι δεν συναισθάνεται τις ανάγκες του γιου του. Η μορφή της μητέρας απ' την άλλη είναι σχεδόν πάντοτε δεσπόζουσα. Η μητέρα είναι αυτή που κινεί τα δραματουργικά νήματα. Ακόμα και τις στιγμές που λυγίζει, που φαίνεται αδύναμη παραμένει μέσα της δυνατή. Υπάρχουν περιπτώσεις που αγγίζει και τα όρια τη μητριαρχίας. Ένα παράδειγμα είναι η Γριά στη *Νίκη*. Ακόμη μία τέτοια μορφή θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι και η Αλίκη στο έργο *Αντόνιο ή το μήνυμα*, η οποία αν και δεν εγκαταλείπει το γιο της, του συμπεριφέρεται με τρόπο εξουσιαστικό (Καρατζογιάννης, 2016: 13-14).

Το ηχητικό περιβάλλον στα έργα της Λούλας Αναγνωστάκη

Σε αρκετά έργα της Λούλας Αναγνωστάκη παρεμβαίνουν στη ροή της πλοκής ήχοι που είτε προέρχονται από τον εσωτερικό χώρο, είτε ακούγονται απ' έξω. Οι ήχοι πηγάζουν άλλοτε από τον ίδιο τον άνθρωπο και άλλοτε από τεχνητά μέσα. Τέτοια ηχητικά σημεία μπορεί να είναι φωνές ή κραυγές, κάποιο τηλεφώνημα, συνθήματα ή ήχοι από κάποιο μαγνητόφωνο. Ακόμη, συχνά ακούγεται ένας ήχος κρότου, που μπορεί να προέρχεται από έναν πυροβολισμό ή από πέτρες. Ένα ακόμα συχνό ηχητικό σημείο των έργων είναι η μουσική, που συνοδεύει συνήθως χορό. Υπάρχουν βέβαια και οι ήχοι που προέρχονται από καθημερινές εργασίες μέσα στο σπίτι, όπως για παράδειγμα οι ήχοι από σερβίτσια. Πολλές φορές δημιουργείται και μία αλληλουχία διαφορετικών ήχων. Οι ήχοι τις πιο πολλές φορές συμβάλουν στο να ενταθεί η αγωνία και το αίσθημα της απειλής. Η συγγραφέας δηλώνει τους ήχους που ακούγονται μέσω των σκηνικών της οδηγιών (Μπαϊρακτάρη, χ.χ: 50-53).

Το μοτίβο της ρευστότητας

Το μοτίβο της ρευστότητας του δραματικού κόσμου των ηρώων υπάρχει συχνά στα έργα της Λούλας Αναγνωστάκη. Το μοτίβο αυτό φανερώνει το ρευστό τρόπο με τον οποίο οι ήρωες προσλαμβάνουν την καθημερινότητα. Αρκετές φορές βλέπουμε τους ήρωες να αμφιβάλουν για όσα μοιάζουν δεδομένα. Ο Άρης κάποιες στιγμές φαίνεται να μην είναι σίγουρος για όσα γνωρίζει ως τώρα. Αναρωτιέται αν ο πατέρας του είναι όντως ο πατέρας του. Στην άλλη πλευρά βρίσκεται η Ζωή που διαρκώς επιδιώκει να σπάσει αυτό το μοτίβο. Ένα παράδειγμα είναι η διπλή επανάληψη της φράσης «*Δεν μου αρέσει η Παρέλαση*». Προσπαθεί να δείχνει βέβαιη για όσα δηλώνει (Μαντέλη, 2012: 49). Η ρευστότητα φαίνεται και στη συνέντευξη τύπου μέσα από τα λεγόμενα της Δήμητρας Κιοσσοπούλου «*Δεν ξέρω τί είναι πραγματικότητα, όπως εσείς την εννοείτε*». Το υποκειμενικό και το αντικειμενικό και πάλι διασταυρώνονται, χωρίς να μπορούμε να ξεχωρίσουμε εύκολα το ένα από το άλλο (Πούχγερ, 2001: 403). Το μοτίβο της ρευστότητας παρατηρείται και γύρω από τον αρραβώνα του Νίκου στη *Νίκη*. Απ' τη μία πλευρά βλέπουμε τη Βάσω να εκφράζει με κάθε ευκαιρία πως ο αρραβώνας θα γίνει και απ' την όλη όσα συμβαίνουν δείχνουν πως όσα σχεδιάζουν θα ματαιωθούν με άσχημο τρόπο.

Η οπτική της μετανάστευσης

Σε αρκετά από τα έργα της Λούλας Αναγνωστάκη οι ήρωές της βιώνουν την περιπέτεια της μετανάστευσης. Έχοντας ζήσει στο παρελθόν οριακά συμβάντα και βρισκόμενοι στο παρόν σε ένα τέλμα επιλέγουν τη μετανάστευση ως μια ευκαιρία να ξαναχτίσουν τη ζωή τους. Παρ' όλα αυτά, ο τόπος στον οποίο μεταναστεύουν δεν εκπληρώνει την επιθυμία τους για μια νέα, καλύτερη ζωή. Στη *Νίκη* η οικογένεια φεύγει από την Ελλάδα με σκοπό την εγκατάσταση στη Γερμανία. Εκεί ετοιμάζουν τον αρραβώνα του Νίκου με την Γκρέτα με στόχο την ένταξη τους στην γερμανική κοινωνία. Όμως, εξαιτίας μιας σειράς απρόοπτων γεγονότων ο αρραβώνας καταλήγει στη δολοφονία του Νίκου. Έτσι η Γριά και η Βάσω αναγκάζονται να επιστρέψουν στην Ελλάδα. Την μετανάστευση στη Γερμανία την συναντούμε ξανά και στο έργο *Σε σας που με ακούτε*. Στο ίδιο διαμέρισμα συνυπάρχουν άνθρωποι από διαφορετικές χώρες. Οι ήρωες αυτοί ζουν ως μετανάστες σε μια παγκοσμιοποιημένη κοινωνία. Ο τόπος στον έχουν επιλέξει να χτίσουν μια νέα ζωή, καλύτερη, διαψεύδει τελικά τις

προσδοκίες τους και τους οδηγεί να πάρουν το δρόμο της επιστροφής (Αλεξανδρή, 2021: 318-319).

Η Χαρά Μπακονικόλα απ' την άλλη αναφέρει πως η «ξενητεία» δεν ορίζεται από τη γεωγραφία, αλλά από τον εσωτερικό μας χάρτη που κι αυτός είναι λειψός και τσαλακωμένος. Οι ήρωες, είτε επιλέξουν την μετανάστευση είτε όχι, καταλήγουν εντέλει στο ίδιο αποτέλεσμα. Ζουν αποξενωμένοι από τους γύρω τους, από τον τόπο που επιλεγούν και το κυριότερο αποξενωμένοι από τη δική τους αλήθεια. Γι' αυτούς οικείος τόπος είναι το βαρύ τους παρελθόν και τα ανεκπλήρωτα όνειρα που τους καταδιώκουν όπου και να βρεθούν. Ο Άρης και η Ζωή ζουν μέσα στο ίδιο τους το σπίτι, απομονωμένοι απ' όλα. Ξένοι για την κοινωνία, ξένοι μεταξύ τους, ξένοι με τον εαυτό τους. Το δικό της *Ταξίδι μακριά*, δεν κατάφερε να το κάνει ούτε η ηθοποιός Δήμητρα Κιοσσοπούλου. Οι προσπάθειες της δεν τελεσφόρησαν ούτε στην Ελλάδα, ούτε στο εξωτερικό.

Η παρουσία της μνήμης

Κάτω από την επιφάνεια των περισσότερων έργων λανθάνει η μνήμη. Οι σχέσεις μεταξύ των ηρώων, αλλά και η σχέση με τον ίδιο τους τον εαυτό είναι σημαδεμένες από τις αναμνήσεις. Το βάρος των αναμνήσεων συνεχίζει να ακολουθεί το παρόν των ανθρώπων αυτών, καθώς δεν έχει γίνει μια ομαλή μετάβαση από το τότε στο τώρα. Τα γεγονότα της καθημερινότητας απαιτούν από αυτούς συνεχώς να προσαρμοστούν. Πράγμα που φαντάζει δυσβάσταχτο. Επιπλέον, οι συνθήκες που επικρατούν δεν είναι βοηθητικές, ώστε να ισορροπήσουν και να αποκαταστήσουν τη σχέση τους με τα όσα έγιναν (Παπανδρέου, 1965: 4-5).

Η Λούλα Αναγνωστάκη όταν στρέφει το βλέμμα της στο παρελθόν των ηρώων της, βλέπει μια σειρά από ευκαιρίες που δεν αξιοποιήθηκαν ή δεν τελεσφόρησαν. Έτσι λοιπόν η διαδρομή που εκκινεί από το παρελθόν αυτών των δραματικών προσώπων και καταλήγει στο δραματικό παρόν δεν είναι γραμμική. Το παρελθόν δεν είναι γεγονότα που έχουν παρέλθει και δεν έχουν πια καμία σημασία. Είναι μια σειρά από βιώματα που αποκαλύπτονται ξανά και ξανά μέσα από το παρόν. (Πεφάνης, 2012: 234). Μέσα στα κείμενα σχεδόν πάντα τοποθετεί μαζί την ιστορική μνήμη και την επίδραση αυτής στην ζωή των ηρώων (Παπανδρέου, 1965: 5). Στην *Διανυκτέρευση* μέσα από τους διαλόγους, η Σοφία και ο Μίμης επανέρχονται συχνά σε όσα έχουν συμβεί στο παρελθόν. Το ίδιο κάνει πολύ συνειδητοποιημένα και η Σοφία Αποστόλου στο μονόλογο *Ο ουρανός κατακόκκινος*. Κάτι ανάλογο συμβαίνει και για τον Νίκο στην

Νίκη. Οι «ανοιχτοί λογαριασμοί» που έχει στην Ελλάδα, έρχονται να τον συναντήσουν στη Γερμανία.

Η ελληνική οικογένεια

Ένα ακόμη θεματικό μοτίβο που εντοπίζεται στην εργογραφία της Λούλας Αναγνωστάκη είναι οι οικογενειακοί δεσμοί. Πάνω στην οικογένεια αντανακλώνονται οι συνέπειες των πολιτικών - ιστορικών καταστάσεων. Οι μεταξύ τους σχέσεις είναι σκληρές, ενοχικές και καταπιεστικές με αποτέλεσμα να επιδεινώνουν κι άλλο τα ήδη υπάρχοντα προβλήματα. Η εύρεση της προσωπικής ταυτότητας τους και ενός καλύτερου παρόντος γι' αυτούς είναι σχεδόν αδύνατη καθώς η συλλογική τελμάτωση έχει ως συνέπεια την προσωπική τελμάτωση. Το μετεμφυλιακά αδιέξοδα κυριαρχούν στις μεταξύ τους σχέσεις. Ένα βασικό συστατικό το οποίο λείπει από αυτές οικογένειες είναι αγάπη, οι πραγματικοί δεσμοί (Μαντέλη, 2014: 18). Στο έργο *Σε σας που με ακούτε* η μητέρα της Σοφίας την αναζητά μόνο για οικονομική ενίσχυση. Απ' τη άλλη στο έργο *Νίκη* ανάμεσα στη Βάσω και στη Γριά δεν βλέπουμε την τυπική σχέση μητέρας-κόρης. Το ίδιο συμβαίνει όμως και στην *Διανυκτέρευση*, όπου η Σοφία ζει μόνη της, καθώς ο πατέρας της την έχει εγκαταλείψει. Πέρα όμως, από το βάρος του ιστορικού παρελθόντος, η οικογένεια έχει να διαχειριστεί και ένα παρόν που περιστοιχίζεται από φόνους, αυτοκτονίες, μυστικά, και απουσίες δικών τους ανθρώπων (Πούχνερ, 2001: 405).

Η έννοια του διαφέρειν

Μέσα από ορισμένους ήρωες εμφανίζεται το ζήτημα της αποδοχής της ετερότητας. Για παράδειγμα στην *Παρέλαση* παρατηρούμαι ότι ο Άρης, που είναι σχεδόν ενήλικας, παίζει ακόμη με αεροπλανάκια. Η νοητική και συναισθηματική του ανάπτυξη έχει διακοπεί στην παιδική του ηλικία εξαιτίας των πολεμικών γεγονότων που έχει βιώσει. Στην *Νίκη*, ο Νίκος είναι μια μορφή ψυχικά εύθραυστη. Την πτυχή αυτή θέλει να την κρατά όσο γίνεται κρυφή, φοβούμενος πως θα χάσει την ευκαιρία για ένα νέο ξεκίνημα μακριά από το βαρύ παρελθόν. (Καρατζογιάννης, 2016: 14-15). Στην ίδια κατηγορία θα μπορούσε να ενταχθεί και η μορφή της Σοφίας Αποστόλου. Μια γυναίκα διαφορετική από το μέσο όρο των ανθρώπων. Αλκοολική, με ένα γιο μαστροπό, στη φυλακή.

Οι σκηνικές οδηγίες των έργων

Ένα ακόμα χαρακτηριστικό που ακολουθεί τη δραματοουργό σχεδόν σε όλη τη συγγραφική της διαδρομή είναι ο τρόπος συγγραφής των σκηνικών της οδηγιών. Οι σκηνικές οδηγίες είναι τις περισσότερες φορές γραμμένες με τρόπο απλό, συνοπτικό και κοφτό, όπως και οι διάλογοι των ηρώων της. Η έκταση τους μπορεί να είναι σύντομη ή άλλες φορές πιο εκτεταμένη (Σιδηροπούλου, 2021: 14).

Πολλές φορές μέσα στις σκηνικές οδηγίες παρεμβάλλονται και σκηνοθετικές, σκηνογραφικές οδηγίες. Ενώ και οι μουσικές προτάσεις δεν λείπουν από τις οδηγίες της. Οι μουσικές της επιλογές μπορεί να προέρχονται από το παραδοσιακό τραγούδι, από διάφορα πολιτικά τραγούδια ή από τραγούδια που σαν στόχο έχουν να συγκινήσουν (Καρατζογιάννης, 2016: 15-16).

Το μοτίβο του εξιλαστήριου θύματος

Στα έργα της Λούλας Αναγνωστάκη υπάρχει πολύ συχνά το φαινόμενο, κάποιος ήρωας να αποχωρεί από τη ζωή. Συνήθως προς το τέλος του έργου βλέπουμε τον ήρωα να θυσιάζει ή να χάνει τη ζωή του με σκοπό να αφομοιώσει όλη τη δραματική ένταση που βαθμιαία έχει χτίσει η Λούλα Αναγνωστάκη. Άλλοτε το γεγονός αυτό προετοιμάζουν σταδιακά προειδοποιητικά σημάδια που υπάρχουν μέσα στο έργο και άλλοτε πρόκειται για κάτι που έρχεται ξαφνικά. Η Σοφία στο έργο *Σε σας που με ακούτε* φαίνεται από την αρχή ότι εμπλέκεται σε εμπόριο ναρκωτικών. Άρα από την αρχή γίνεται φανερό ότι η ζωή της είναι διαρκώς σε κίνδυνο. Η Κάτια απ' την άλλη στον *Ηχο του όπλου* πεθαίνει πριν καν πατηθεί η σκανδάλη, μόνο στη θέα του όπλου που κρατά ο γιο της. Οι ήρωες πέφτουν νεκροί είτε από δολοφονίες και εκτελέσεις, είτε από προσωπικά αδιέξοδα που τους οδηγούν στην αυτοκτονία. Μέσω των τραγικών αυτών θανάτων η συγγραφέας οδηγεί τους ήρωες της στην ψυχική λύτρωση που αποζητούν. (Καρατζογιάννης, 2016: 13).

Η παρουσία της δημόσια σφαίρας

Ένα ακόμα στοιχείο που συναντάμε στα περισσότερα έργα της Λούλας Αναγνωστάκη είναι η επιρροή που ασκείται στη ζωή των ηρώων μέσα από όσα συμβαίνουν στη δημόσια σφαίρα. Στην *Παρέλαση*, έξω από το παράθυρο προετοιμάζεται μια εκτέλεση διά απαγχονισμού. Στο έργο *Σε σας που με ακούτε* έξω από τον κλειστό χώρο εξελίσσεται η διαδήλωση του Βερολίνου. Άλλες περιπτώσεις συνδιαλλαγής με τη δημόσια σφαίρα είναι η θεατρική παράσταση που προετοιμάζουν οι ήρωες στο *Ταξίδι μακριά* και η μουσική εκδήλωση που προετοιμάζουν για την Άννα στο έργο *Διαμάντια*

και Μπλουζ. Όσα εκτυλίσσονται στη δημόσια σφαίρα εισέρχονται βίαια στην ζωή τους. Πολλές φορές η επιθυμία για συνδιαλλαγή με όσα συμβαίνουν έξω αποβαίνει μοιραία για τη ζωή τους. (Καρατζογιάννης, 2016: 12)

Η ανάπτυξη του έργου *Η μεγάλη συγκέντρωση*

Σκηνή 1η

Η Ζωή επιστρέφει από την κηδεία της μητέρας τους και βρίσκει τον Άρη να κοιμάται και να παραμιλά. Φαίνεται λοιπόν ιδιαίτερη εκνευρισμένη, επειδή ο αδερφός της Άρης δεν πήγε μαζί της στην κηδεία και αναγκάστηκε να τα αντιμετωπίσει όλα μόνη της. Ο Άρης προσπαθεί να της εξηγήσει πως δεν την ακολούθησε, γιατί φοβήθηκε τα σχόλια των ανθρώπων σε περίπτωση μιας κρίσης. Στη συνέχεια, ο Άρης παρατηρεί τον συγκεντρωμένο κόσμο στην πλατεία και διαβάζοντας τα συνθήματα στα πανό, ενθουσιάζεται και δηλώνει πως θέλει να πάρει μέρος στη συγκέντρωση για να δικαιωθεί η μητέρα τους. Πιέζει τη Ζωή να συζητήσουν για όσα έχουν υποστεί από τον πατέρα τους. Εκείνη προσπαθεί να τον αποφύγει. Στο τέλος της σκηνής ο Άρης μαθαίνει πως η θεία τους, Βάσω, θα έρθει σε λίγο μαζί με την Γριά, τη γιαγιά τους.

Σκηνή 2η

Η δεύτερη σκηνή αρχίζει με τον Άρη και την Ζωή να περιμένουν αναστατωμένοι τις δύο γυναίκες να φτάσουν. Πρώτη μπαίνει η Γριά, ξεκινώντας αμέσως τα επικριτικά σχόλια προς τον Άρη και τη Ζωή. Ακολουθεί η Βάσω, η οποία δείχνει αμέσως τη διάθεση της να φροντίσει και να βοήσει τα δύο παιδιά. Η είσοδος της Γριάς, αλλά και οι φωνές από τη συγκέντρωση πυροδοτούν στον Άρη την ανάγκη να πάρει μέρος έστω και από το σπίτι. Η επιθυμία του δυναμώνει ακόμη περισσότερο μετά από ένα τηλεφώνημα της Γριάς στον δικηγόρο της και την έντονη συζήτηση που ακολουθεί για την μητέρα του. Στο τέλος της σκηνής, αφού έχουν ξαπλώσει οι τρεις γυναίκες, παραγγέλνει κρυφά υλικά για να φτιάξει ένα πανό.

Σκηνή 3η

Ο Άρης βρίσκεται στην κουζίνα, όπου προετοιμάζει το πανό για τη συγκέντρωση, γράφοντας επάνω το όνομα του δολοφόνου πατέρα τους. Η Ζωή πανικόβλητη τρέχει να τον σταματήσει. Του εξηγεί πως αν η Γριά αντιληφθεί τι σχεδιάζει θα δημιουργηθούν

νέα προβλήματα. Βλέποντας την Γριά και την Βάσω να κατευθύνονται προς αυτούς, η Ζωή κρύβει βιαστικά το πανό και με δικαιολογίες προσπαθεί να αποφύγει τις όποιες ερωτήσεις. Στη συνέχεια ο Άρης και η Βάσω μιλούν συνωμοτικά μεταξύ τους, σαν να προετοιμάζουν κάτι. Μετά θα κλείσουν τα φωτά και θα κρεμάσουν το πανό και το φόρεμα της νεκρής μητέρας τους. Όλα αυτά θα προκαλέσουν την οργή της Γριάς και η σκηνή θα συνεχιστεί με τον Άρη να επιτίθεται στην Γριά. Η Βάσω στο τέλος θα φύγει από το σπίτι υποσχόμενη πως σύντομα θα αλλάξει η κατάσταση .

Σκηνή 4η

Η σκηνή ξεκινά με την Γριά να καρφώνει το παράθυρο και τον Άρη να της εξηγεί πως αυτή της η πράξη δε θα να τον εμποδίσει να πραγματοποιήσει τα δικά του σχέδια για δικαίωση. Σε λίγο τηλεφωνεί η Βάσω και τον ενημερώνει πως θα έρθει από στιγμή σε στιγμή μαζί με έναν φίλο της. Η Γριά στη συνέχεια παρακολουθεί τη συζήτηση του Άρη και της Ζωής, προσπαθώντας να καταλάβει τι συμβαίνει. Η Βάσω, αρχικά μπαίνει μόνη της και σε λίγο ακολουθεί ο Άρης. Η Γριά μόλις τον βλέπει ταραάζεται και προσπαθεί να αποφύγει οποιαδήποτε συζήτηση μαζί του. Ο Άρης έχει έρθει με σκοπό να εμψυχώσει και να βοηθήσει τον Άρη για να βγει και να μιλήσει στον κόσμο. Κάποια στιγμή οι ήρωες συγκεντρώνονται στο παράθυρο και βλέπουν την αποκάλυψη της αφίσας της μητέρας των παιδιών και το όνομα του πατέρα τους γραμμένο επάνω της. Όλο αυτό έχει οργανωθεί από τον Άρη και την Βάσω. Η Γριά εκνευρισμένη διώχνει τον Άρη και την Βάσω από το σπίτι. Τελευταία στιγμή, όμως η Ζωή κρύβει τη Βάσω στην κουζίνα.

Σκηνή 5η

Η Γριά σε έξαλλη κατάσταση απειλεί τον Άρη και την Ζωή, πως θα τους κρατήσει κλεισμένους στο σπίτι μέχρι να βγει ο πατέρας τους από τη φυλακή. Η Βάσω αποκαλύπτεται και γυρνά με τα όσα λέει την Γριά πίσω στο παρελθόν. Το γεγονός αυτό την ταραίζει με αποτέλεσμα να αρνείται ότι αυτά έχουν συμβεί. Εν τω μεταξύ, ο Άρης με τον Άρη προετοιμάζουν από το παράθυρο τη συμμετοχή τους στη συγκέντρωση. Η Γριά μόλις αντιλαμβάνεται τι συμβαίνει, αρχίζει να φοβάται και καταλήγει να τους παρακαλά να μην προχωρήσουν. Στο τέλος της σκηνής μένει μόνη συνειδητοποιώντας τα λάθη της. Η Βάσω, ο Άρης, ο Άρης και η Ζωή βγαίνουν απ' το σπίτι.

Σκηνή 6η

Η σκηνή αρχίζει με τους τέσσερεις ήρωες να φτάνουν στην πλατεία. Ο Άρης και ο Άγης συζητούν για την επικείμενη ομιλία. Αμέσως μετά ο Άγης ζητά από τον κόσμο να κάνει ησυχία για να τους συστήσει τον Άρη. Την ίδια στιγμή η Βάσω παρατηρεί την Ζωή που κοιτά την αφίσα της μητέρας της και της προτείνει να φύγουν. Ο Άρης ξεκινά την ομιλία του, αλλά δυσκολεύεται. Έτσι η Ζωή βγαίνει μπροστά και τον βοηθά δείχνοντας στους ανθρώπους τις ζωγραφιές της, που απεικονίζουν τα όσα έζησαν. Ξαφνικά ακούγεται κάποιος να τραγουδά και από το παράθυρο εμφανίζεται η Γριά, τους ζητάει συγνώμη, μπαίνει πάλι μέσα και ακούγεται πυροβολισμός. Η Γριά έχει αυτοκτονήσει. Ο Άρης λέει πως δε θα κάνει την ομιλία, αλλά θα γράψει ένα βιβλίο.

Οι ήρωες του νέου έργου

Ο Άρης

Ο Άρης είναι ο μικρότερος αδερφός της Ζωής. Εδώ και αρκετά χρόνια ζει κλεισμένος στο διαμέρισμα τους. Αρνείται να βγει έξω, διότι φοβάται την πιθανότητα να πάθει μία κρίση σε έναν δημόσιο χώρο. Η ψυχολογία του είναι αρκετά εύθραυστη και γι' αυτό παίρνει κάποια φάρμακα. Τη μία στιγμή είναι φοβισμένος, εύθραυστος και την άλλη στιγμή μοιάζει θαρραλέος. Μπαίνοντας στο σπίτι, στην πρώτη σκηνή, η Ζωή τον βρίσκει να παραμιλάει, κάτι που όπως λέει και η ίδια συνέβαινε και στο παρελθόν. Όλο αυτό είναι αποτέλεσμα της πρόσφατης δολοφονίας της μητέρας του. Ακόμη, ζητά συχνά από την Ζωή να μένει δίπλα του. Η συμπεριφορά της Γριάς του προκαλεί πανικό, αναστάτωση και συχνά γίνεται επιθετικός προς αυτήν.

Η Ζωή

Η Ζωή είναι η μεγαλύτερη αδερφή του Άρη και ζει κι αυτή μαζί του σ' αυτό το διαμέρισμα. Όπως λέει ο Άρης, η Ζωή δεν θέλει να μένει κλεισμένη μέσα σ' αυτό σπίτι. Προτιμά να βγαίνει έξω και να περπατάει μόνη. Θέλει να κρατά κρυφά τα όσα έχουν συμβεί στο παρελθόν, σε αντίθεση με τον Άρη που θέλει να συζητήσει γι' αυτό. Είναι πιο εσωστρεφής από αυτόν. Οι δύσκολες στιγμές την έχουν οδηγήσει στο αλκοόλ. Επίσης, απομονώνεται για να ζωγραφίσει, κρατώντας κρυφές απ' όλους τις ζωγραφιές της. Κάποιες στιγμές η συμπεριφορά της είναι αυστηρή και επικριτική απέναντι στον αδερφό της, ταυτόχρονα όμως και πολύ προστατευτική.

Η Βάσω

Η Βάσω είναι θεία των δύο παιδιών, κόρη της Γριάς και αδερφή του Θανάση που βρίσκεται στη φυλακή. Η σχέση της με τα παιδιά είναι μία σχέση σχεδόν μητέρας και παιδιών. Είναι προστατευτική και στοργική. Η σχέση της με την Γριά αντίθετα είναι δύσκολη και τεταμένη. Με κάθε ευκαιρία έρχονται σε σύγκρουση. Άλλες φορές για όσα έγιναν στο παρελθόν και άλλες φορές για το παρόν. Η Βάσω αν και είναι ιδιαίτερα υποστηρικτική προς τον Άρη, αποφεύγει και αυτή να γυρνάει στο παρελθόν, καθώς έχει υπάρξει και η ίδια θύμα κακοποιητικής συμπεριφοράς από τον Θανάση. Ελάχιστες στιγμές θα αναφερθεί στο παρελθόν και αυτό μόνο και μόνο για να βοηθήσει τον Άρη και την Ζωή. Ένα ακόμη σημαντικό χαρακτηριστικό της είναι το υψηλό αίσθημα δικαιοσύνης, καθώς προσπαθεί με κάθε τρόπο να βοηθήσει τα παιδιά, ακόμη και αν αυτή της πράξη αφήσει τον αδερφό της έγκλειστο στη φυλακή για πάντα.

Η Γριά

Η Γριά είναι μια μητριαρχική φιγούρα. Εισβάλλει μέσα στο χώρο θέλοντας να επιβάλει τις απόψεις της και να καθορίσει τη ζωή όλων των ηρώων. Επιπλέον, δεν χάνει την ευκαιρία να εκφράσει την αδυναμία για τον γιο της Θανάση. Η συμπεριφορά της προς όλα τα δραματικά πρόσωπα είναι επικριτική και αυταρχική. Ακόμη, την βλέπουμε να δικαιολογεί ακόμη και τις πιο αποτρόπαιες πράξεις του γιου της. Μέχρι και τη δικαιοσύνη θέλει να την απονέμει με τα δικά της κριτήρια. Βρίσκεται επίσης, σε άρνηση σε σχέση με όσα έχει βιώσει η ίδια στο παρελθόν από τον άνδρα της, μέχρι που συνειδητοποιεί πως οι προσπάθειές της να αποτρέψει τον Άρη και τη Βάσω απ' το να διαρρεύσει το όνομα του γιου της έχουν αποτύχει. Τελικά αυτοκτονεί λόγω ενοχών.

Ο Άγης

Ο Άγης είναι συγγραφέας και στο παρελθόν συμμετείχε σε παρόμοιες συγκεντρώσεις. Με την Βάσω και την Γριά γνωρίζονται από παλιά. Ο Άγης συνάντα τυχαία την Βάσω μετά από χρόνια και αφού μπει η Γριά στο σπίτι, της δίνει το τηλέφωνο του. Τη συνάντηση αυτή δεν την βλέπουμε, αλλά την πληροφορούμαστε από τον ίδιο στη τέταρτη σκηνή. Ο Άγης δείχνει πρόθυμος να βοηθήσει την Βάσω και τα παιδιά, επειδή γνωρίζει το παρελθόν του Θανάση και θέλει να συμβάλει ώστε να μπει ένα τέλος. Εμπυλώνει συνεχώς τον Άρη και παρά τα εμπόδια που του βάζει η Γριά

συνεχίζει. Ο Άγης είναι ένας χαρακτήρας που δεν είναι μέλος της οικογένειας παρ' όλα αυτά βοηθά σαν να ανήκει σ' αυτήν.

Τα μοτίβα του έργου *Η μεγάλη συγκέντρωση*

Κλειστός Χώρος- Εγκλεισμός

Οι ήρωες του νέου έργου ζουν ως επί το πλείστον κλεισμένοι στον ιδιωτικό τους χώρο, όπως συμβαίνει και στα έργα της Λούλας Αναγνωστάκη. Ο εγκλεισμός και στις δύο περιπτώσεις είναι δική τους επιλογή. Ο χώρος μέσα στον οποίο κινούνται είναι ενιαίος, το σαλόνι και η κουζίνα. Εξαιτίας λοιπόν, των τραυματικών τους εμπειριών αποφεύγουν να βγαίνουν από την ασφάλεια του σπιτιού τους ή, ακόμα κι αν βγαίνουν, δεν επιδιώκουν τη συναναστροφή με άλλους ανθρώπους. Ο χώρος αυτός είναι ένας τόπος ασφάλειας και ταυτόχρονα ενθύμησης άσχημων γεγονότων όμως, είναι και το σημείο από το οποίο θα ξεκινήσει η προσπάθεια για ένα καλύτερο αύριο. Όσα συμβαίνουν έξω τα πληροφορούμαστε και πάλι μέσα από ήχους ή τα λεγόμενα των ηρώων. Στην *Παρέλαση* ο Άγης είναι αυτός, που περιγράφει στην Ζωή όσα συμβαίνουν στην πλατεία.

Οι εισβολείς και οι δραπέτες

Οι εισβολείς στο νέο έργο είναι τρεις. Αρχικά μπαίνουν πρώτες στον χώρο, η Βάσω και η Γριά, οι οποίες είναι οικεία πρόσωπα στα παιδιά. Ο Άγης φτάνει αργότερα. Ο εισβολέας άλλοτε είναι σύμμαχος των παιδιών και άλλοτε είναι ανταγωνιστής και απειλή για κάποιον άλλο εισβολέα ή για τα παιδιά. Ο Άγης και η Βάσω είναι σύμμαχοι του Άρη και της Ζωής, αλλά απειλή για την Γριά. Στην Λούλα Αναγνωστάκη οι εισβολείς συγκρούονται συνήθως με τους ήρωες που βρίσκονται ήδη στον χώρο, εδώ συγκρούονται και μεταξύ τους. Ένα κοινό σημείο είναι ότι η είσοδός τους συμβάλει στη μεταβολή της υπάρχουσας κατάστασης. Στη *Νίκη* απ' τη στιγμή που εισέρχονται ο Δήμος με τον Σταύρο η ατμόσφαιρα γίνεται απειλητική και όλα τα σχέδια της οικογένειας ανατρέπονται.

Οι εισβολείς στο έργο *Η μεγάλη συγκέντρωση*, εν τέλει δραπετεύουν απ' τη δράση. Ακόμη, συναντούμαι και την ταύτιση εισβολέα και δραπέτη, με εξαίρεση τα δύο παιδιά, τα οποία ναι μεν δραπετεύουν, όμως βρισκόντουσαν στο χώρο από την πρώτη σκηνή. Το κάθε πρόσωπο θα βγει από τη δράση για τους δικούς του λόγους. Όλοι τους όμως,

στο τέλος, δραπετεύουν και από τον χώρο και από το παρελθόν τους, ο καθένας με διαφορετικό τρόπο.

Η οπτική της μετανάστευσης - Η εσωτερική « ξενιτειά »

Σε αντίθεση με τα έργα *Νίκη* και *Σε σας που με ακούτε* στο νέο έργο οι ήρωες δεν έχουν μεταναστεύσει σε κάποια άλλη χώρα. Τα νέα δραματικά πρόσωπα ζουν μία εσωτερική «ξενιτειά» όπως και στο έργο *Παρέλαση*. Μοιάζουν σαν να έχουν αυτοεξοριστεί, ενώ στην πραγματικότητα τα τραύματά τους, τα έχουν αναγκάσει να μένουν κλεισμένα στον χώρο τους και στον εαυτό τους, σε επαφή μόνο με το παρελθόν. Είναι άνθρωποι τόσο οικείοι μεταξύ τους και τόσο άγνωστοι ταυτόχρονα. Ακόμη και όταν κάποιος ήρωας βγαίνει από την εσωστρέφειά του, το κάνει κυρίως για ξεφεύγει από τις αναμνήσεις, για να ανακουφίσει κάποιον άλλο ή για να αμυνθεί. Η συγκέντρωση, η δολοφονία της μητέρας τους και ο ερχομός τη Γριάς είναι τα τρία γεγονότα που θα ξανά ενεργοποιήσουν την ανάγκη για επικοινωνία όχι μόνο με τον έξω κόσμο, αλλά και μεταξύ τους.

Η μητέρα και ο πατέρας στο νέο έργο

Ο πατέρας στο έργο *Η μεγάλη συγκέντρωση*, έχει βγει πρόσφατα από τη ζωή του Άρη και της Ζωής. Ωστόσο, η συζήτηση περιστρέφεται συχνά γύρω από το όνομά του, αφού είναι αιτία του πόνου τους. Επιπλέον, αποτελεί και ένα σημείο πυροδότησης συγκρούσεων μεταξύ των παιδιών και της Γριάς. Στην *Παρέλαση* η απουσία του πατέρα είναι τραυματική για τα δύο παιδιά, ενώ στο νέο έργο η απουσία του είναι μια πιθανή λύτρωση. Η μητέρα των παιδιών, μέχρι χθες ήταν δίπλα τους. Η πρόσφατη δολοφονία της όμως, είναι η αφορμή για την αποκατάσταση της δικαιοσύνης. Η δεύτερη «μητρική» φιγούρα είναι η Γριά, μητέρα της Βάσως και του πατέρα των παιδιών, Θανάση. Η Γριά όπως και στη *Νίκη* έχει μια μητριαρχική συμπεριφορά και δεν υποχωρεί στις απόψεις της στο ελάχιστο. Η Βάσω μπορεί να μην είναι μητέρα, αλλά έρχεται να υποκαταστήσει την μητέρα του Άρη και της Ζωής, προσφέροντάς τους, τη φροντίδα της και την υποστήριξη που χρειάζονται. Στη *Νίκη* είχε πάρει μαζί της στη Γερμανία ένα παιδί που δεν ήταν δικό της, την κόρη του συντρόφου της.

Το μοτίβο του εξιλαστήριου θύματος

Όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο στα περισσότερα έργα της Λούλας Αναγνωστάκη κάποιος από τους ήρωες χάνει τη ζωή του είτε με τη θέληση του, είτε δολοφονούμενος από κάποιον άλλο. Στην τελευταία σκηνή του νέου έργου η Γριά επιλέγει να βάλει τέλος στη ζωή της. Βλέποντας πως όλα πια έχουν τελειώσει, αφυπνίζεται μέσα της η φωνή της συνείδησης και οι προσωπικές της τραυματικές αναμνήσεις. Οι ενοχές, αλλά και το αίσθημα της ντροπής την οδηγούν σ' αυτή την πράξη. Η αυτοχειρία την λυτρώνει και από το δικό της παρελθόν. Με την αυτοκτονία «σηκώνει στους ώμους της» και τα δικά της σφάλματα και του γιου της, Θανάση. Υπονοείται σε δύο διαφορετικά σημεία του έργου πως και η ίδια έχει υπάρξει θύμα κακοποιητικής συμπεριφοράς από τον άνδρα της. Προειδοποιητικά σημάδια γι' αυτή την πράξη δεν υπάρχουν, καθώς η συγκεκριμένη ηρωίδα μέχρι την προτελευταία σκηνή επιμένει να υποστηρίζει τον γιο της Θανάση. Ο Νίκος στη *Νίκη* «έφυγε» σε ένα ξεκαθάρισμα λογαριασμών λόγω των πολιτικών συνθηκών της εποχής και η Γριά στο νέο έργο «έφυγε» σε ένα «ξεκαθάρισμα λογαριασμών» με τον εαυτό της.

Το ηχητικό περιβάλλον του νέου έργου

Όπως και στα έργα της Λούλας Αναγνωστάκη έτσι και στο έργο *Η μεγάλη συγκέντρωση*, υπάρχουν ήχοι που παράγονται από τεχνητά και μη τεχνητά μέσα. Ο πρώτος τεχνητός ήχος που ακούγεται είναι ένας κρότος. Ο Άρης ταραίζεται και υποθέτει πως πρόκειται για ήχο που προέρχεται από όπλο που κρατά ο πατέρας τους. Η Ζώη τον καθησυχάζει λέγοντάς του πως αποκλείεται να συμβαίνει κάτι τέτοιο και πως ο κρότος προέρχεται από την συγκέντρωση που εκτυλίσσεται έξω. Ο δεύτερος τεχνητός ήχος είναι το τηλεφώνημα. Το τηλεφώνημα επαναλαμβάνεται τρεις φορές στην πρώτη σκηνή. Στις επόμενες σκηνές έχουμε δύο τηλεφωνήματα, το ένα είναι της Γριάς προς τον δικηγόρο της και το άλλο της Βάσως προς τον Άγη. Άλλες φορές, οι ήρωες θα δέχονται κάποιο τηλεφώνημα και άλλες φορές θα τηλεφωνούν οι ίδιοι. Ένας ακόμη τεχνητός ήχος είναι και ήχος της τηλεόρασης που ακούγεται για λίγο όταν η Γριά προσπαθεί να μάθει πόσο έχουν προχωρήσει τα πράγματα στη συγκέντρωση. Υπάρχουν και στη Λούλα Αναγνωστάκη ήχοι που προέρχονται από τεχνολογικά μέσα, για παράδειγμα ο ήχος από μαγνητόφωνο. Οι ήχοι που προέρχονται από μη τεχνητά μέσα είναι οι φωνές των ανθρώπων που ακούγονται όταν ο Άρης ανοίγει το παράθυρο. Οι άνθρωποι που βρίσκονται έξω στη συγκέντρωση φωνάζουν διάφορα συνθήματα. Οι φωνές αυτές εμπνέουν τον Άρη και προκαλούν αγωνία και εκνευρισμό στην Γριά. Ένας ακόμη μη τεχνητός ήχος είναι ο ήχος της βροχής που ακούγεται, επίσης απ' έξω

στην τρίτη σκηνή. Είναι η μόνη φορά που η Γριά θα ανοίξει το παράθυρο θέλοντας να του δείξει πως η προσπάθεια του είναι μάταιη. Στη τελευταία σκηνή οι ήρωες ακούν ένα τραγούδι. Αρχικά υποθέτουν πως κάποιος από τους παρευρισκόμενους έχει βάλει μουσική. Στη συνέχεια όμως, αναγνωρίζουν τη φωνή της Γριάς και καταλαβαίνουν πως το τραγούδι προέρχεται από αυτήν. Αμέσως μετά το τραγούδι και το τηλεφώνημα που ακολουθεί, η Γριά αυτοκτονεί. Την αυτοκτονία δεν την βλέπουμε, ακούγεται μόνο ο πυροβολισμός και την επιβεβαιώνουν τα λόγια της Βάσως. Οι ήχοι έχουν σαν στόχο είτε να προετοιμάσουν την εισβολή ή τη δραπέτευση κάποιου δραματικού προσώπου είτε να εντείνουν την αγωνία.

Το μοτίβο της διάψευσης

Η Γριά αποφασίζει να εισβάλει στον χώρο δράσης με σκοπό να εξασφαλίσει τη σιωπή του Άρη και της Ζωής. Μέχρι και τα μέσα της πέμπτης σκηνής μοιάζει βέβαιη πως το μυστικό της δεν θα διαρρεύσει. Η βεβαιότητα της αρχίζει να κλονίζεται προς το τέλος της τέταρτης σκηνής, όπου ακούμε τους ήρωες να περιγράφουν την αποκάλυψη της αφίσας της μητέρας τους και το όνομα του Θανάση. Ακόμη και μετά την αποκάλυψη θα συνεχίσει να προσπαθεί διώχνοντας τον Άγη και την Βάσω. Όμως τελικά ο Άρης, η Βάσω, ο Άρης με την επιμονή τους όχι μόνο διαψεύδουν τις προσδοκίες της, αλλά την οδηγούν και στην αφύπνιση των προσωπικών της τραυματικών βιωμάτων. Απ' την άλλη οι προσδοκίες του Άρη διαψεύδονται μόνο για λίγο. Τα εμπόδια που του βάζει η Γριά ξεπερνιούνται στη διάρκεια του έργου. Η διάψευση της προσδοκίας που καταλήγει σε θάνατο έρχεται από τα έργα *Νίκη* και *Παρέλαση*. Από το έργο *Σε σας που με ακούτε* έχουμε πάρει τη διάψευση της Μεγάλης Πράξης, μόνο που στο νέο έργο η κατάσταση αυτή είναι προσωρινή.

Η Μεγάλη Πράξη

Η αναζήτηση της Μεγάλης Πράξης υπάρχει και στο νέο έργο. Η άφιξη της Γριάς πυροδοτεί στον Άρη την ανάγκη να καταφέρει να αποδώσει δικαιοσύνη, ακόμη και μέσα από το σπίτι. Πιστεύει πως η Μεγάλη αυτή Πράξη θα τον βοηθήσει να επουλώσει σε ένα βαθμό τα τραύματα του παρελθόντος και να αποτρέψει παρόμοια συμβάντα. Κύριος σύμμαχος αυτής του της προσπάθειας είναι η Βάσω, η οποία του παρέχει την βοήθειά της σχεδόν από την πρώτη στιγμή και αναζητά στήριξη και από τον Άγη. Η Ζωή βοηθά τον Άρη προσφέροντας του κυρίως την προστασία της. Η ίδια δεν θέλει να

πάρει μέρος σε όσα ετοιμάζει. Βέβαια στην τελευταία σκηνή βλέποντας τον αδερφό της να φοβάται, βγαίνει μπροστά για να τον βοηθήσει. Η Μεγάλη Πράξη του Άρη δεν είναι μια προσπάθεια να δημιουργήσει ένα καλύτερο μέλλον μόνο γι' αυτόν, αλλά και για ολόκληρη την κοινωνία. Η απόπειρα του μοιάζει αρκετά με αυτήν του Άγη στο έργο *Σε σας που με ακούτε*. Η Μεγάλη Πράξη από ατομική υπόθεση γίνεται συλλογική.

Η δημόσια σφαίρα

Όσα συμβαίνουν στη δημόσια σφαίρα παρεμβαίνουν διαρκώς στη ζωή των ηρώων. Ο κύριος δίαυλος επικοινωνίας με τον έξω κόσμο είναι το παράθυρο, όπως και στην *Παρέλαση* ο μικρός φεγγίτης. Έξω από το σπίτι λαμβάνει χώρα μία συγκέντρωση με αφορμή τη δολοφονία της μητέρας των δύο παιδιών, χωρίς αρχικά να γνωρίζουν οι συμμετέχοντες ποιος είναι ο δολοφόνος. Οι άνθρωποι που βρίσκονται έξω και τα συνθήματα που ακούγονται εμπνέουν τον Άρη, βοηθώντας τον να ξεπεράσει τους φόβους του και να αναζητήσει συμμάχους. Ο Άρης ανοίγει πολύ συχνά το παράθυρο όσο κι αν τον αποτρέπουν η Ζωή και η Γριά. Όσα συμβαίνουν έξω δημιουργούν μεγάλη αναστάτωση στην Γριά. Οι ήρωες τελικά θα βγουν στην πλατεία, για να μιλήσουν στον κόσμο. Η πλατεία είναι ο δεύτερος χώρος δράσης. Το στοιχείο της ομιλίας σε ένα κοινό υπάρχει και στο έργο *Σε σας που με ακούτε*, μόνο που εδώ πια οι ήρωες καταφέρνουν να βγουν έξω και να απευθύνουν τον λόγο αυτό σε ένα ζωντανό κοινό. Τα δραματικά πρόσωπα και στα δύο έργα θέλουν να αφυπνίσουν συνειδήσεις.

Η παρουσία της μνήμης

Το βάρος των αναμνήσεων ακολουθεί τα δραματικά πρόσωπα και στο νέο έργο. Οι ήρωες της Λούλας Αναγνωστάκη είναι σημαδεμένοι από τραύματα που προκλήθηκαν λόγω ιστορικών γεγονότων της εποχής, ενώ τα νέα δραματικά πρόσωπα έχουν να διαχειριστούν «πληγές» που προέκυψαν μέσα στο οικογενειακό τους περιβάλλον. Οι τραυματικές αναμνήσεις, είναι αυτές που γεννούν στον Άρη την επιθυμία να δημιουργήσει τις συνθήκες ή να εκμεταλλευτεί τις ευκαιρίες που του δίνονται για ένα καλύτερο αύριο, όπως και ο Άρης στην *Παρέλαση*. Άλλη μία περίπτωση είναι η Βάσω και η Ζωή, οποίες ναι μεν δεν αρνούνται το παρελθόν τους, απ' την άλλη όμως θέλουν να κρατήσουν γι' αυτές όσα τους έχουν συμβεί.

Στο νέο έργο βέβαια υπάρχει και το αντίθετο της μνήμης, η λήθη. Κάθε φορά που η Βάσω υπενθυμίζει στην Γριά ένα μέρος του τραυματικού παρελθόντος, αυτή αναστατώνεται και υποστηρίζει πως όλα αυτά βρίσκονται φαντασία της Βάσως, ενώ

στη *Νίκη* συμβαίνει το αντίθετο, η Γριά είναι αυτή που μιλά για το παρελθόν και η Βάσω επιμένει πως πρέπει να αρχίσουν μια νέα ζωή στη Γερμανία. Ακόμη, στο νέο έργο η Γριά είναι σίγουρη μέχρι την τελευταία στιγμή ότι αργά ή γρήγορα οι άνθρωποι, που βρίσκονται έξω από το σπίτι θα ξεχάσουν όσα συνέβησαν και η ζωή θα κυλήσει όπως πριν. Όλα αυτά όμως είναι προσωρινά, καθώς τα γεγονότα φέρνουν στην επιφάνεια τις αναμνήσεις της και την αλήθεια.

Η αδυναμία αποδοχής της πραγματικότητας

Κάποιες φορές οι ήρωες αδυνατούν να δεχτούν την πραγματικότητα, εθελουφλούν ή υποτιμούν τη βαρύτητα των όσων έχουν συμβεί. Ελπίζουν πως κάποια στιγμή όσα τους απασχολούν θα λυθούν και τα πράγματα θα πάρουν την επιθυμητή γι' αυτούς τροπή. Η Γριά αδυνατεί να δεχτεί τη βαρύτητα των πράξεων του γιου της. Κάτι παρόμοιο συμβαίνει και στη *Νίκη*, καθώς η Γριά εκφράζει συνεχώς την έγνοια της για τον γιο της παρ' όλο που είναι δολοφόνος. Συνεχώς μεταθέτει τις ευθύνες στα παιδιά, στη Βάσω και στη νεκρή μητέρα τους. Πιστεύει πως ο γιος της σύντομα θα βγει από τη φυλακή και κάνει τα πάντα γι' αυτό. Θεωρεί εχθρό της οποιονδήποτε κάνει μια πράξη για να αποδειχτεί η ενοχή του γιους της. Ο Άρης απ' την άλλη αδυνατεί να αποδεχτεί πως η Γριά και ο πατέρας τους θα μείνουν ατιμώρητοι και προσπαθεί παρά τα εμπόδια να διεκδικήσει ένα καλύτερο αύριο.

Η ελληνική οικογένεια

Το οικογενειακό περιβάλλον παραμένει δυσλειτουργικό και στο νέο έργο. Στις μεταξύ τους σχέσεις, κυριαρχεί η καταπίεση, ο αυταρχισμός, ο φόβος, η σκληρότητα και η καχυποψία. Όλοι οι ήρωες έχουν ένα βαρύ παρελθόν, το οποίο τους εμποδίζει στο να δημιουργήσουν ουσιαστικές σχέσεις. Ενώ πρόκειται για ανθρώπους που συνδέονται με οικογενειακούς δεσμούς, φαίνεται να αντιμετωπίζουν ο ένας τον άλλο σαν αντίπαλο. Η Γριά προφασίζεται πως έχει έρθει στο σπίτι των δύο παιδιών για να τους φροντίσει. Δεν αργεί όμως να αποκαλύψει πως απλώς θέλει να εξασφαλίσει με κάθε τρόπο τη σιωπή τους. Ο Άρης και η Ζωή είναι αδέρφια. Παρ' όλα αυτά φαίνεται να αγνοούν ο ένας πράγματα για τον άλλο, όπως και στην *Παρέλαση*. Κάτω όμως από τις συγκρούσεις φαίνεται να υπάρχει ένα ισχυρός δεσμός, καθώς η Ζωή προσπαθεί συνεχώς να τον προστατέψει από τη Γριά. Απ' τη άλλη η Βάσω και η Γριά δεν έχουν την συνηθισμένη σχέση μητέρας-κόρης. Η Γριά εκφράζει με κάθε ευκαιρία την αδυναμία που έχει στο γιο της Θανάση, αυτό το συναντάμε και στη *Νίκη*. Η

ασυνήθιστη αυτή σχέση μεταξύ της μητέρας και της κόρης υπάρχει και στο έργο *Σε σας που με ακούτε*, καθώς εκεί η μητέρα αναζητά την κόρη της μόνο για της δώσει χρήματα. Μόνο μεταξύ της Βάσως και των παιδιών υπάρχει μια πιο ουσιαστική οικογενειακή σχέση. Αυτό που τους ενώνει είναι η ανάγκη για δικαιοσύνη και μια καλύτερη ζωή.

Το αλκοόλ ως καταφύγιο

Το αλκοόλ και εδώ αποτελεί ένα προσωρινό καταφύγιο. Κάθε φορά που η Ζωή φορτίζεται συναισθηματικά, αναζητά το αλκοόλ. Στην πρώτη σκηνή πίνει για να αποφορτιστεί από την δύσκολη μέρα που είχε, καθώς έχει μόλις επιστρέψει από την κηδεία της μητέρας τους. Στη συνέχεια την ενοχλούν οι παροτρύνσεις του Άρη για να θυμηθεί. Στην τρίτη σκηνή καταφεύγει στο ποτό λόγω της ταραχής και του άγχους που της προκαλεί η Γριά με την παρουσία της. Οι ήρωες στη *Νίκη* μπορεί να μην είναι αλκοολικοί, όμως κάθε φορά που αναφέρονται στο αλκοόλ μοιάζουν σαν να θέλουν να ξεφύγουν από το παρελθόν για να εναρμονιστούν με τη νέα τους ζωή. Η Βάσω στη *Νίκη* προτρέπει το Νίκο να πάνε σε μία μπυραρία για να πιουν για τον επικείμενο αρραβώνα του, επίσης στο τραπέζι του αρραβώνα φαίνεται πως έχουν πει αρκετά, καθώς η ατμόσφαιρα είναι σχεδόν εκστατική.

Το μοτίβο της ρευστότητας

Στο νέο έργο παρατηρούμε τον Άρη και την Γριά να εκφράζουν με μεγάλη σιγουριά ο καθένας τη δική του προσδοκία. Ο Άρης απ' την πρώτη σκηνή κιάλας λέει πως θέλει να βγει έξω, για να πάρει μέρος στη συγκέντρωση. Η Γριά στη συνέχεια προσπαθεί να αποτρέψει οποιαδήποτε πράξη μπορεί να αποκαλύψει την αλήθεια για τον Θανάση. Μέχρι και την πέμπτη σκηνή φαίνεται να εναλλάσσεται το ποιος από τους δύο επικρατεί. Σ' αυτό το έργο μάχονται, η αλήθεια με το ψέμα, αλλά και το δίκαιο με το άδικο. Αυτή η μάχη ανάμεσα στην αλήθεια και το ψέμα υπάρχει μέχρι το τέλος και στην *Παρέλαση* και η πάλη μεταξύ του δίκαιου και του άδικου στο έργο *Σε σας που με ακούτε*. Το κοινό σημείο και των τριών έργων είναι ότι αυτό το ρευστό κλίμα δημιουργείται και από τις μεταξύ τους σχέσεις, αλλά και από την εισβολή όσων συμβαίνουν έξω.

Αναστοχασμός

Η *μεγάλη συγκέντρωση* γράφεται εικοσιένα χρόνια μετά το έργο της Λούλας Αναγνωστάκη *Σ' εσάς που με ακούτε* (2001), το οποίο είναι και το τελευταίο της. Το κυρίαρχο θέμα είναι η ενδοοικογενειακή βία. Το φαινόμενο της βίας κυριαρχεί στην εποχή μας, όπως και στην εποχή της συγγραφέως. Οι ήρωες της είχαν βιώσει διαδοχικούς πολέμους. Τα νέα δραματικά πρόσωπα ζουν σε μία κοινωνία που η μία κρίση διαδέχεται την άλλη. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την ψυχολογική εξουθένωση και την άμεση ανάγκη για ένα καλύτερο μέλλον.

Ο λόγος, για τον οποίο ξεκινώ μια δραματουργική συνομιλία με την συγγραφέα, είναι η σκληρή περίοδος που διανύουμε, και η επιθυμία μου να μιλήσω για ένα συλλογικό πρόβλημα, όπως ακριβώς έπραξε και η δραματουργός, η οποία πραγματεύτηκε τα συλλογικά τραύματα της εποχής της. Έτσι, εντόπισα, κατά τον πειραματισμό μου, με τα μοτίβα, την ύπαρξη πολλών κοινών ανάμεσα στις δύο εποχές.

Στη *μεγάλη συγκέντρωση*, όπως και στα έργα της Λούλας Αναγνωστάκη, υπάρχει η επιθυμία του ανθρώπου να συνομιλήσει ξανά με τη δημόσια σφαίρα, με στόχο να ανοικοδομήσει τη ζωή του. Σε τέτοιες ιστορικές στιγμές έρχεται στο προσκήνιο η ανάγκη - όχι μόνο της δραματουργίας, αλλά και της κοινωνίας - να επαναπροσδιοριστεί η ζωή. Εμφανίζεται, λοιπόν, ο τραυματισμένος άνθρωπος, ο οποίος νιώθει αποκομμένος απ' όλα, και έχει την ανάγκη να συνδεθεί πρώτα με το εαυτό του, και ύστερα με τους άλλους.

Ένα ακόμη στοιχείο που συναντάμε είναι το βάρος των αναμνήσεων. Η μνήμη, σε τέτοιες εποχές, δημιουργεί μια διασταύρωση του παρελθόντος, του παρόντος και του μέλλοντος. Ο άνθρωπος, στην Λούλα Αναγνωστάκη και στο νέο έργο, επεξεργάζεται το παρελθόν του, προβληματίζεται για το παρόν του και παλεύει για το μέλλον του. Η σφραγίδα, που αφήνει η μνήμη στον άνθρωπο, τον οδηγεί στην αναζήτηση της Μεγάλης Πράξης, είτε σε νοητικό είτε σε πρακτικό επίπεδο.

Εκτός από τη «μάχη» με τις αναμνήσεις και το κυνήγι της Μεγάλης Πράξης, σ' αυτούς τους καιρούς, παρατηρείται καθημερινά και ο θάνατος. Οι άνθρωποι, είτε είναι θύματα είτε είναι οι ίδιοι θύτες του εαυτού τους, και οδηγούνται στην αυτοκτονία. Τα αίτια εντοπίζονται στην ασφυκτική τους καθημερινότητα και σε συναισθήματα ενοχής. Φυσικά, δεν απουσιάζει και το κλίμα της ρευστότητας. Τίποτα δεν μπορεί να είναι σίγουρο. Η ψυχολογία των ηρώων αλλάζει συνεχώς ανάλογα με τις συνθήκες.

Πριν προχωρήσω παρακάτω, θα ήθελα να παρουσιάσω την πολιτική διάσταση του δικού μου έργου, αλλά και της Λούλας Αναγνωστάκη. Τα έργα στοχεύουν, όχι μόνο στη παρουσίαση του προβλήματος, αλλά και στην αφύπνιση του αναγνώστη. Την

πρόθεση των έργων της, αλλά και του δικού μου, νομίζω εκφράζουν απόλυτα δύο ατάκες από το μονόλογο της *Ο Ουρανός Κατακόκκινος* : «*Εγώ δεν ρίχνω νερό στο μύλο τον ισχυρών... Εγώ κάνω τη δική μου επανάσταση*».

Για να ξεκινήσει αυτή η συνομιλία, επιλέχθηκαν τρία έργα της Λούλας Αναγνωστάκη. Η πρώτη επιλογή είναι το έργο *Παρέλαση*. Από αυτό απουσιάζουν ο πατέρας και η μητέρα, ενώ τα παιδιά ζουν μόνα τους έγκλειστα στο σπίτι τους. Αυτό μεταφέρεται και στο νέο έργο. Αυτά που αλλάζουν είναι το ιστορικό πλαίσιο και η αιτία του εγκλεισμού. Το επόμενο έργο είναι η *Νίκη*. Οι ηρωίδες, που έχουν επιλεγεί, είναι η Βάσω και η Γριά. Το στοιχείο, που έχει διατηρηθεί, είναι η δυσλειτουργική και τεταμένη σχέση μητέρας-κόρης. Ακόμη, η Γριά έχει έναν φυλακισμένο γιό, ο οποίος λέγεται Θανάσης. Από το έργο *Σ' εσάς που με ακούτε* έχουν αξιοποιηθεί ο Άγης, ο οποίος είναι συγγραφέας, η επιθυμία για τη συγγραφή ενός βιβλίου και η προετοιμασία για την εκφώνηση μιας ομιλίας μπροστά σε ένα κοινό. Συνθέτοντας αυτούς του ήρωες, δημιουργήθηκε μια νέα οικογένεια.

Κατά τη διαδικασία της επιλογής έπαιξε ρόλο το μήνυμα ή το θέμα του έργου. Στην *Παρέλαση*, αυτό που συμβαίνει έξω, δίνει την ελπίδα, πως υπάρχει η πιθανότητα να αλλάξει η μίζερη καθημερινότητα των ηρώων, ανεξάρτητα από το αν αυτό τελικά θα συμβεί. Στο έργο *Σ' εσάς που με ακούτε*, βλέπουμε την ανάγκη του ανθρώπου για αφύπνιση και κοινωνική αλλαγή, ενώ στη *Νίκη* την επιθυμία για ένα καλύτερο αύριο νικώντας το παρελθόν.

Τα μοτίβα των έργων της Λούλας Αναγνωστάκη αποτέλεσαν κι αυτά, μία από τις πρώτες ύλες της συγγραφής αυτού του νέου έργου. Αρχικά, έγινε η επιλογή μερικών κυρίαρχων μοτίβων, όπως ο κλειστός χώρος, το μοτίβο του εξιλαστήριου θύματος, η Μεγάλη Πράξη και ορισμένα στοιχεία του ηχητικού περιβάλλοντος, όπως για παράδειγμα το τηλεφώνημα και ο κρότος. Στη συνέχεια, προστέθηκαν και άλλα στοιχεία, με σκοπό να υποστηρίξουν την πλοκή που διαμορφωνόταν. Στο έργο *Η μεγάλη συγκέντρωση*, συναντάμε μια νέα οικογένεια, που κουβαλάει τα δικά της τραύματα, τη δική της εσωτερική μοναξιά, τις δικές της ενοχές και τις δικές της σιωπές. Συνυπάρχουν ήρωες τριών διαφορετικών γενεών, που ο καθένας, ανάλογα με τον χαρακτήρα και τις εμπειρίες του, αντιμετωπίζει διαφορετικά τα τραύματά του.

Ολοκληρώνοντας αυτήν την πορεία, καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως η δραματουργία της Λούλας Αναγνωστάκη παρέχει σημαντικές και πολύ ενδιαφέρουσες «πρώτες ύλες» για τη συγγραφή νέων έργων. Το φαινόμενο, να αντλεί ένας συγγραφέας έμπνευση από μία άλλη πηγή, δεν είναι καινοφανές. Πρώτοι απ' όλους, οι αρχαίοι

Έλληνες εμπνεύστηκαν από την μυθολογία τα ιστορικά γεγονότα, την ποίηση, και τη φιλοσοφία. Αυτό συνεχίστηκε μέσα στους αιώνες. Οι συγγραφείς αξιοποιούσαν μοτίβα, ήρωες και θεματικές από προγενέστερους καλλιτέχνες, για να πλάσουν κάτι ολότελα δικό τους. Πολλά από τα μεγάλα αριστουργήματα της τέχνης της γραφής συνομίλησαν με δημιουργούς μιας άλλης εποχής και προσαρμόστηκαν στις δικές τους κοινωνικές ανησυχίες. Θα μπορούσαμε να φέρουμε ως παραδείγματα το *Πένθος ταιριάζει στην Ηλέκτρα* του Ευγένιου Ο' Νηλ και τους αφηγηματικούς μονόλογους του Γιάννη Ρίτσου στην *Τέταρτη διάσταση*.

Η ΜΕΓΑΛΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ

ΠΡΟΣΩΠΑ

Άρης, 20 χρόνων. Αδερφός της Ζωής.

Ζωή, 22 χρόνων.

Βάσω, 45 χρόνων. Θεία του Άρη και της Ζωή. Αδερφή του Θανάση.

Γριά, 65 χρόνων. Μητέρα της Βάσως και του Θανάση.

Άγης, 45 χρόνων. Φίλος της Βάσως.

Σκηνή 1η

Χώρος ενιαίος. Στα αριστερά η κουζίνα, στα δεξιά το σαλόνι. Η Ζωή μπαίνει στο σπίτι. Ο Άρης κοιμάται στην πολυθρόνα στο σαλόνι.

ΑΡΗΣ: Όχι! Όχι! Σε παρακαλώ μη με... Άσε με! Τα χέρια μου! Άσε με σου λέω! Μη Πονάω! Σου λέω πονάω! Πονάω! *(Παραμιλάει.)*

ΖΩΗ: Άρη! Τι έγινε Άρη;

ΑΡΗΣ: Μη εκεί! Άσε με! Μη! Μη! Με πονάς! Φίλος... Φίλος μου είναι... Μόνο φίλος! Άσε με! Δεν μπορώ να... Δεν αναπνέω σου λέω! Πάρε το χέρι σου!

ΖΩΗ: Ξύπνα! Ξύπνα Άρη! *(Ξυπνάει τρομαγμένος.)*

ΑΡΗΣ: Ζωή! Τί έγινε Ζωή; Ήρθες κιόλας;

ΖΩΗ: Για να με βλέπεις, μάλλον θα ήρθα. *(Ειρωνικά.)*

ΑΡΗΣ: Άρχισες πάλι! Τι ψάχνεις εκεί τώρα;

ΖΩΗ: Δεν κατάλαβα σε ενοχλώ κιόλας; Μ' αφήνεις μόνη στην κηδεία της μάνας μας, ενώ ξέρεις... Σε θέλω δίπλα μου! Αν δεν ήξερες θα έλεγα εντάξει, αλλά τώρα; Δεν με βοηθάς σε τίποτα! Μόνη... Παντού μόνη! Και δε μου φτάνουν όλα τ' άλλα, είχα και τους φίλους του. Κατάλαβες; Δήθεν λυπούνται! Το μόνο που τους νοιάζει είναι να τον βγάλουν από τη φυλακή.

ΑΡΗΣ: Σβήσε το τσιγάρο! Δεν θα άντεχα ρε Ζωή να τη δω έτσι! Τι ήθελες, δηλαδή; Να πάθω πάλι καμιά κρίση; Να με κοιτάζουν όλοι;

ΖΩΗ: Δε με παρατάς! Νομίζεις ότι για μένα είναι εύκολο; Είναι σαν... Είναι σαν η σκιά του να είναι πάντα από πίσω μου ... Το ξέρεις ότι δεν μπορώ τις πολλές συναναστροφές από τότε που... Γιατί δεν ήρθες μαζί μου;

ΑΡΗΣ: Η σκιά είναι ο πατέρας μας ε;

ΖΩΗ: Μην τον ξαναπείς έτσι!

ΑΡΗΣ: Μην μου φωνάζεις! Κοίτα με λίγο! Όπως και να τον πω αυτός είναι ο πατέρας μας. Μας αρέσει, δεν μας αρέσει έτσι είναι!

ΖΩΗ: Κατάλαβες τι έκανε; Ε; Σκότωσε τη μάνα μας. Μπροστά μας Άρη! Τα δικά μας τα ξέχασες; *(Ακούγεται κρότος.)*

ΑΡΗΣ: Όπλο! Σκύψε Ζωή! Αυτός είναι! Έχει όπλο Ζωή! Σκύψε σου λέω!
(Πανικόβλητος.)

ΖΩΗ: Άρη σήκω! Έλα, βγάλε το κεφάλι σου απ' γόνατα. Απ' έξω ήταν. Αυτός είναι στη φυλακή. *(Καθησυχαστικά.)* Έλα, σήκω από κάτω.

ΑΡΗΣ: Να σε ρωτήσω κάτι; Μπορώ να... *(Σκύβει να την αγκαλιάσει.)*

ΖΩΗ: Άρη, σε παρακαλώ όχι! Είχα δύσκολη μέρα.

ΑΡΗΣ: Ξέρεις τι σκεφτόμουν όσο έλειπες;

ΖΩΗ: Πες μου.

ΑΡΗΣ: Ότι η μαμά θα ξαναέρθει Ζωή. Θα ξαναζήσει... Ίσως με άλλο τρόπο αλλά...

ΖΩΗ: Άρη τι λες; Την μάνα μας τη σκότωσε παρ' το απόφαση!

ΑΡΗΣ: Δεν το εννοώ έτσι Ζωή. Είδα και ένα όνειρο... Δεν πιστεύω στα όνειρα, αλλά αυτό ήταν αλλιώςτικο. *(Η Ζωή τον κοιτάζει παραξενεμένη.)* Γιατί με κοιτάς έτσι;

ΖΩΗ: Σταμάτα πια μιλάς! Είμαι χάλια δεν βλέπεις; Απορώ που βρίσκεις την όρεξη μετά από όσα έγιναν.

ΑΡΗΣ: Μάλιστα ό,τι πεις! Έτσι γίνεται πάντα, μιλάμε όποτε εσύ θες και όσο θες.

(Παύση) Ζωή; Κάποτε ήμασταν κανονικά αδέρφια. Τώρα; Τί έγινε τώρα; Θυμάσαι; Καθόμασταν μέσα στο δωμάτιο μου. Παίζαμε, μιλούσαμε, λέγαμε αστεία... Με κορόιδευες για τα αεροπλανάκια μου αλλά... Καλά... Μην μου δίνεις σημασία! Χαζή!

ΖΩΗ: Σε άκουσα! Αυτό πάλι γιατί το κρέμασες εκεί στον τοίχο;

ΑΡΗΣ: Είναι το τελευταίο της φόρεμα. Αυτό με τον λεκέ. Με το αίμα! Σου είπα θα ξανάρθει η μαμά. Δεν ξέρω πως... Θα ξανάρθει πάντως.

ΖΩΗ: Εγώ πάλι δεν μπορώ να το βλέπω. Θα το βάλω εδώ μέσα. *(Το βάζει σε ένα κουτί.)*

Να το βλέπεις κρυφά, μόνος σου! Που πας τώρα;*(Ακούγονται φωνές και συνθήματα απ' έξω. Ο Άρης πηγαίνει προς το παράθυρο και το ανοίγει.)*

ΑΡΗΣ: Να δω τι γίνεται έξω. Δεν ακούς τις φωνές;

ΖΩΗ: Μην ανοίγεις το παράθυρο! Άρη έλα εδώ τώρα!

ΑΡΗΣ: Γιατί όχι; Δες κόσμο! Εσύ που ήρθες απ' έξω δεν τους είδες; Έχω να δω τόσο κόσμο... Λες να ναι παρέλαση; Παρέλαση θα ναι.

ΖΩΗ: Όχι, δεν είναι παρέλαση. Κλείστο!

ΑΡΗΣ: Δεν θα μου πεις τι θα κάνω! Είμαι βέβαιος ότι είναι παρέλαση. Δες πηγαίνουν πάνω- κάτω. Ξέρω εγώ απ' αυτά. Παλιά δεν ήμουν σηματοφόρος;

ZΩΗ: Ποτέ δεν ήσουν σημαιοφόρος! Θα θελες ίσως. Δεν έχεις κάνει καν παρέλαση. Που πας; Θύμωσες; Έχεις να βγεις τόσα χρόνια έξω. Έχεις ξεχάσει πως μοιάζει ο κόσμος, την παρέλαση θα θυμάσαι; Πάντως αυτό έξω είναι συγκέντρωση. Είδα και έπαθα να γυρίσω σπίτι. Από στενό σε στενό πήγαινα.

ΑΡΗΣ: Συγκέντρωση; (*Ο Άρης αφουγκράζεται τα όσα ακούγονται.*)

ZΩΗ: Τι σκέφτεσαι;

ΑΡΗΣ: Ακούς; Ακούς τι λένε;

ZΩΗ: Δεν με ενδιαφέρει.

ΑΡΗΣ: Τι δεν ενδιαφέρει; Άκου! Για μια γυναίκα λένε. Φωνάζουν για μία γυναίκα που τη σκότωσε ο άνδρας της χθες. Έλα! Έλα να δεις. Δες την ημερομηνία! Εκεί κοιτά, Ζωή. Κοίτα το πανό στη γωνία. (*Η Ζωή πηγαίνει δίπλα του στο παράθυρο.*)

ZΩΗ: Ε, και;

ΑΡΗΣ: Για τη μάνα μας λένε. Είμαι σίγουρος.

ZΩΗ: Ξέρεις πόσες είναι σαν αυτήν; Είσαι κλεισμένος στο σπίτι τόσα χρόνια. Που να τα ξέρεις αυτά; Εσύ το μόνο που ξέρεις είναι να πηγαίνεις από το ένα δωμάτιο στο άλλο! Ζεις σε άλλο κόσμο, Άρη!

ΑΡΗΣ: Όλο μου φωνάζεις! Εγώ φταίω που σου μιλάω. Αποκλείεται πάντως να ναι όλα σύμπτωση!

ZΩΗ: Κλείσε το παράθυρο και ηρέμησε. (*Παύση*) Όταν μπήκα σε άκουσα να παραμιλάς. Καιρό είχες να το κάνει αυτό.

ΑΡΗΣ: Αλλάζεις την κουβέντα όπως πάντα. Θες να ξανά σκαλίσουμε τα παλιά; Αντέχεις; Δεν έχω πρόβλημα αν θες. Ξεκίνα όμως εσύ πρώτη. Γιατί άλλαξες; Μου μίλαγες παλιά τόσο ήρεμα! Κάναμε πράγματα μαζί, ρε Ζωή. Και μια μέρα... Ήρθα ένα βράδυ στο κρεβάτι σου και άρχισες να ουρλιάζεις, να τρέμεις. Τι έγινε; Γιατί δε μου λες;

ZΩΗ: Αφού ξέρεις και ξέρω την αλήθεια. Μήπως να τα αφήσουμε τελικά;

ΑΡΗΣ: Μα γιατί να μην μιλήσουμε; Δες πως ζούμε! Εγώ κλείστηκα εδώ μέσα... Εσύ παίρνεις τους δρόμους... Ήθελα να ξέρα που είσαι όλη μέρα;

ZΩΗ: Κλείσε το παράθυρο! Κρυώνω, σε παρακαλώ κρυώνω.

ΑΡΗΣ: Όχι, θέλω να ακούω τι γίνεται έξω. (*Η Ζωή κάνει πως σηκώνεται να φύγει.*)

Εντάξει λοιπόν, το κλείνω. Μην στραβώνεις αμέσως! Θα μιλήσουμε;

ZΩΗ: Δεν ξέρω... Πάω ν' αλλάξω.

ΑΡΗΣ: Όχι, δε θα πας πουθενά. Κάτσε κάτω να τα πούμε. Άλλωστε... Μείναμε πια μόνοι. (*Χτυπάει το τηλέφωνο.*) Να το σηκώσω εγώ;

ZΩΗ: Μην τυχόν! Κάτσε εκεί!

ΑΡΗΣ: Μα γιατί;

ZΩΗ: Παρακαλώ; Εγώ είμαι, ναι. Πριν λίγο γύρισα από εκεί. Δεν χρειάζεται. Σίγουρα! Τι να σου πω; Δεν το βρίσκω πάντως καλή ιδέα. Να περάσει λίγο ο καιρός. Να έρθεις μόνη όμως. Δεν με ενδιαφέρει! Ακούς; Πες της να μην πατήσει εδώ! Σε κλείνω. *(Η Ζωή κλείνει απότομα το τηλέφωνο.)*

ΑΡΗΣ: Ποιος ήταν; Που πας; Τι ψάχνεις πάλι εκεί; Απάντα μου! Απ' την αστυνομία πήραν; Εντάξει λοιπόν και εγώ δε θα σου λέω τα δικά μου! Ανοίγω ξανά και το παράθυρο.

ZΩΗ: Σαν μωρό κάνεις. Άκου! Αν πάρει τηλέφωνο κάποιος όταν δεν είμαι εδώ, να μην το σηκώσεις! Μόνο εγώ θα το σηκώνω. Εντάξει;

ΑΡΗΣ: Μου κρύβεις κάτι; Την επόμενη φορά θα το σηκώσω εγώ! Τι κάνεις εκεί;

ZΩΗ: Βάζω κάτι να πω.

ΑΡΗΣ: Έχεις πάει ποτέ σε συγκέντρωση; Εγώ ποτέ. Λέω μήπως πάω σ' αυτήν.

ZΩΗ: Εγώ λέω να χαλαρώσεις λίγο και να αφήσεις τις συγκεντρώσεις. Δεν μπορώ να έχω και την έγνοια σου.

ΑΡΗΣ: Σταμάτα να καπνίζεις και να πίνεις! Δωσ' το μου! *(Προσπαθεί να της πάρει το ποτήρι.)*

ZΩΗ: Φύγε απ' εδώ! Θα κάνω ό,τι θέλω! Κοίτα τα χάλια σου! Δεν έχεις κανέναν φίλο, δεν πας πουθενά, παραμιλάς... Άραγε το κάνεις στα αλήθεια; Μήπως θες την προσοχή μου;

ΑΡΗΣ: Τουλάχιστον εγώ δεν πίνω, δεν καπνίζω και δεν... Ναι πήγαινε στην κουζίνα να πεις με την ησυχία σου. Μ' αρέσει που θα μιλούσαμε. Εσύ ούτε με τον εαυτό σου δεν μπορείς να μιλήσεις. Γι αυτό πίνεις, για να χάνεσαι. Κρύβεσαι ακόμα και από σένα.

(Η Ζωή ζωγραφίζει στην κουζίνα και ο Άρης είναι στο σαλόνι, παρακολουθεί από το παράθυρο τι συμβαίνει έξω. Σε μια στιγμή παρατηρεί τη Ζωή και πηγαίνει κοντά της.)

ΑΡΗΣ: Τι ζωγραφίζεις πάλι;

ZΩΗ: Να μη σε νοιάζει!

ΑΡΗΣ: Μήπως άλλαξες γνώμη και θες να τα πούμε;

ZΩΗ: Πήγαινε κάθισε στο σαλόνι. Θα έρθω σε λίγο.

ΑΡΗΣ: Να δω λίγο τι ζωγραφίζεις;

ZΩΗ: Όχι!

ΑΡΗΣ: Δείξε μου μια φορά!

ZΩΗ: Πήγαινε μέσα Άρη! Μην το τραβάς!

ΑΡΗΣ: Συγγνώμη, δεν το ήθελα. *(Σχίζεται το χαρτί.)*

ΖΩΗ: Πήγαινε μέσα Άρη! Φύγε!

ΑΡΗΣ: Μη φωνάζεις! Εντάξει, φεύγω. Μη στεναχωριέσαι Ζωή! Θα σου πάρω καινούργια. Θα σου τα παραγγείλω. *(Χτυπάει ξανά το τηλέφωνο. Ο Άρης προσπαθεί να προλάβει.)*

ΖΩΗ: Μην πλησιάζεις!

ΑΡΗΣ: Παρακαλώ; Μιλήστε λίγο πιο δυνατά! *(Η Ζωή αποσυνδέει το τηλέφωνο.)* Τι έκανες; Δεν μπορώ να σε καταλάβω αλήθεια. Πες μου ποιος τηλεφωνεί; Ο πατέρας μας είναι; Τι θέλει;

ΖΩΗ: Αυτός είναι στη φυλακή είπαμε!

ΑΡΗΣ: Μπορεί να παίρνει για να... Ξέρω γω ...

ΖΩΗ: Δε θα έπαιρνε ποτέ αυτός. Μετά από όσα έγιναν θα μας έπαιρνε και τηλέφωνο; *(Παύση)* Για το καλό σου μην το σηκώνεις ξανά. *(Ο Άρης ξανασυνδέει κρυφά το τηλέφωνο. Η Ζωή επιστρέφει στην κουζίνα.)*

ΑΡΗΣ: Θέλεις να πάρεις τα χαρτιά σου και να έρθεις εδώ κοντά μου; Φέρε και το ποτό σου. Δεν θα γκρινιάξω. Αν θες κάπνισε κιόλας.

ΖΩΗ: Δεν ξέρω. Ίσως... Εντάξει έρχομαι. *(Ο Άρης και η Ζωή κάθονται στον καναπέ στο σαλόνι.)*

ΑΡΗΣ: Βάλε και σε μένα.

ΖΩΗ: Δεν κάνει, Άρη! Παίρνεις τόσα ηρεμιστικά, μην ξεχνιέσαι.

ΑΡΗΣ: Θα μου πεις ποιος είναι στο τηλέφωνο; Καλά... Θα γίνει αλλιώς. Φέρε δυο χαρτάκια.

ΖΩΗ: Τι τα θες;

ΑΡΗΣ: Δώσε. Κοίτα! Στο ένα χέρι βάζω το να μου πεις ποιος παίρνει, στο άλλο το να μιλήσουμε επιτέλους. Διάλεξε!

ΖΩΗ: Θα πάρω αυτό! Είδες είμαι τυχερή τελικά. Δε θα μάθεις ποτέ ποιος παίρνει.

ΑΡΗΣ: Θα δείξει.

ΖΩΗ: Τι σκέφτεσαι πάλι;

ΑΡΗΣ: Θυμάσαι πως έφυγα από εδώ μέσα τότε; Λέω για το βράδυ εκείνο.

ΖΩΗ: Τρέχοντας έφυγες. Πήγαινες κάθε απόγευμα σε εκείνο το φίλο σου τον... Δε μου έρχεται τώρα το όνομα.

ΑΡΗΣ: Δεν έχει σημασία. Αυτό που έχει σημασία είναι ότι... Δε με άφηνε να τον βλέπω. Και μετά...

ΖΩΗ: Έλα πάρε λίγο από το δικό μου. Σιγά-σιγά όμως ναι; *(Του δίνει το ποτήρι της.)*

ΑΡΗΣ: Ακόμα στο κεφάλι μου έχω σημάδι. Πιάσε να δεις! (Παύση.) Εσύ για τα δικά σου όμως δε μιλάς πολύ.

ΖΩΗ: Δεν τελειώσαμε με τα δικά σου!

ΑΡΗΣ: Τι άλλο να πούμε; Μη του χαλάσουμε το όνομα! (Παύση.) Λες να γλιτώσαμε πια;

ΖΩΗ: Έτσι θέλω να πιστεύω. Άλλωστε... Τι άλλο μπορεί να πάει στραβά; (Παύση.)

Ξέρεις κάτι; Θα ήθελα να χαμε ζήσει μια άλλη ζωή.

ΑΡΗΣ: Ο χρόνος πίσω δε γυρίζει.

ΖΩΗ: Μπορεί και να έχεις δίκιο. Μακάρι να διαλέγαμε τι θα μένει μέσα στη μνήμη ε;

ΑΡΗΣ: Τι είναι αυτές οι φιλοσοφίες τώρα; Εντάξει λοιπόν, προσπαθείς για άλλη μια φορά να αποφύγεις την κουβέντα. Εγώ βέβαια να λέω τα δικά μου, αλλά εσύ... Πάντως έχεις δίκιο, άτιμο πράγμα η μνήμη.

ΖΩΗ: Δε φτάνει; Βαρέθηκα!

ΑΡΗΣ: Γιατί δεν κοιμάσαι το βράδυ; Γιατί όλη μέρα περπατάς στους δρόμους; Εγώ ζω κλεισμένος εδώ μέσα και συ;

ΖΩΗ: Δεν ξέρεις;

ΑΡΗΣ: Ξέρω ό,τι μπορώ να υποθέσω.

ΖΩΗ: Δεν κοιμάμαι γιατί... Όλα ξανά ζουν τη νύχτα Άρη. Ο πόνος... Οι πληγές τότε με βρίσκουν ξανά. Όλα σε θυμούνται μόλις σκοτεινιάσει. Γυρνάω από εδώ πονάω, γυρνάω από εκεί... Το ίδιο μούδιασμα όπως τότε. Εσύ γιατί παραμιλάς;

ΑΡΗΣ: Εσύ γιατί κλαίς; Ακούω την ανάσα σου, είναι αλλιώςτικη.

ΖΩΗ: Αγκάθια είναι οι μνήμες Άρη... Σαν κλειδαριά σπασμένη έγινε το σώμα μου.

Ερχόταν στο δωμάτιο μου και... Η ψυχή μου είναι τόσο κλειδωμένη! Πως μπόρεσε...

ΑΡΗΣ: Γι' αυτό δε σε άφηνε να κοιμάσαι μαζί μου. Θα πάω μια μέρα στη φυλακή και... Ζώη; Δεν ήταν πάντα έτσι ο πατέρας μας. Άλλαξε!

ΖΩΗ: Οι άνθρωποι Άρη δεν αλλάζουν απλά αποκαλύπτονται.

(Χτυπάει το τηλέφωνο. Ο Άρης το προλαβαίνει.)

ΑΡΗΣ: Παρακαλώ; Ναι, ο Άρης είμαι. Εσείς ποια είστε; Έλα θεία Βάσω! Έγινε κάτι;

Ε; Τι φωνές είναι αυτές; Τι λες; Μίλα λίγο πιο δυνατά αν θες. Πότε; Ναι να έρθεις αλλά... Τι εννοείς μαζί; Δεν καταλαβαίνω. Εννοείς ότι... Περίμενε λίγο! Το έκλεισε!

Ζωή μου το έκλεισε!

ΖΩΗ: Ήθελες να τα ακούσεις. Τι να σου κάνω;

ΑΡΗΣ: Αυτή τι δουλειά έχει εδώ; Από που κι ως που; Γιατί; Γιατί; Δεν μπορώ άλλο!

ΖΩΗ: Σου είπα να μην το σηκώνεις; Που κοιτάς; Άρη; Σε ποιον χαμογελάς; Άρη! (*Ο Άρης κοιτάζει στο κενό.*)

ΑΡΗΣ: Ζώη, ήταν μπροστά! Κάθε φορά ήταν μπροστά! Αυτός με χτυπούσε και αυτή γελούσε Ζωή! Είχα πλάκα; Μάλλον είμαι αστείος ε; Γελούσε Ζώη! Τι θέλει τώρα; Γιατί έρχεται; (*Ταραγμένα.*)

ΖΩΗ: Άρη ηρέμησε! Άρη! Μην πετάς τα πράματα κάτω! Ηρέμησε! Άρη αυτός τώρα είναι στη φυλακή! Όσο γι' αυτήν... Αν με άκουγες και δεν το σήκωνες... Κάθισε κάτω σε παρακαλώ. Θα δούμε τι θα κάνουμε.

ΑΡΗΣ: Ζωή μείνε λίγο δίπλα μου. Ίσως να μην κατάλαβα καλά. Δε θέλω να έρθει αυτή.

ΖΩΗ: Μια χαρά κατάλαβες. Ας έρθει να δούμε τι θέλει.

Σκηνή 2η

Ο Άρης παρακολουθεί τη συγκέντρωση από το παράθυρο. Η Ζωή πηγαίνει και του το κλείνει.

ΑΡΗΣ: Τι θέλεις πια ρε Ζωή;

ΖΩΗ: Σε λίγο θα έρθουν.

ΑΡΗΣ: Ε, και; Μήπως πρέπει να ετοιμάσουμε υποδοχή; Θυμάσαι πως μας πέταξε έξω από το σπίτι της; Ποτέ δεν μας συμπάθησε! Τι θέλει τώρα;

ΖΩΗ: Αν ερχόταν μόνο η θεία Βάσω εγώ δεν θα είχα πρόβλημα.

ΑΡΗΣ: Γιατί εγώ; Τι στο καλό θέλει εκείνη; Γιατί έρχεται μαζί της; Κάτι ετοιμάζει αλλά...

ΖΩΗ: Αποκλείεται πάντως να λυπάται για τη μαμά! Φυσικά ούτε και για εμάς.

ΑΡΗΣ: Αν λυπόταν θα τον εμπόδιζε. Δεν θα τον άφηνε να μας πειράξει. Τι ώρα φτάνει το λεωφορείο; Δε μπορώ να δω τη στάση. Η πλατεία γέμισε κόσμο.

ΖΩΗ: Άδικα κοιτάς. Υπάρχει περίπτωση να έρθει με λεωφορείο;

ΑΡΗΣ: Σωστά. Ξέχασα πως αυτή και τα λεφτά της δεν μπαίνουν σε λεωφορείο. Τι ώρα είναι;

ΖΩΗ: Δεν έχει σημασία. Σημασία έχει να μάθουμε τι στο καλό θέλει. (*Ο Άρης πηγαίνει πάνω-κάτω νευρικά.*) Άρη σε παρακαλώ ηρέμησε λίγο! Μόλις φτάσουν θα χτυπήσουν το κουδούνι.

ΑΡΗΣ: Ξέρεις τι σκέφτομαι; Μήπως έρχεται για να δει τον πατέρα μας στη φυλακή; Η φυλακή είναι μακριά από το σπίτι της. Αλλά και πάλι...

ZΩΗ: Ίσως. Αν ήταν έτσι όμως... Ε να λέω, δε θα πήγαινε σε ξενοδοχείο;

ΑΡΗΣ: Τι σκέφτεσαι; (*Χτυπάει το κουδούνι.*) Ήρθαν Ζωή! Τι θα κάνουμε;

ZΩΗ: Θα ανοίξουμε. Τι άλλο μπορούμε να κάνουμε; Έχεις μήπως καμία καλύτερη ιδέα;

ΑΡΗΣ: Κι αν... (*Χτυπάει ξανά το κουδούνι πιο επίμονα αυτή φορά.*)

ZΩΗ: Είμαι εγώ εδώ. Ψυχραιμία! Πάω ν' ανοίξω.

ΓΡΙΑ: Που είστε; Περιμένω τόση ώρα! Όλα ανάποδα μου πάνε σήμερα! Τι κόσμος είναι αυτός εδώ κάτω; Αναγκάστηκα να έρθω μέχρι εδώ με τα πόδια.

ΑΡΗΣ: Είναι συγκέντρωση. Συγκέντρωση για ...

ΓΡΙΑ: Συγκέντρωση για αργόσχολους. Γιατί δεν άνοιγες τόση ώρα; Μπορώ εγώ στην ηλικία μου να περιμένω όρθια;

ZΩΗ: Ίσα που πρόλαβες να χτυπήσεις δυο φορές! Πώς κάνεις έτσι;

ΓΡΙΑ: Σαν πολύ φόρα δεν πήρες μικρή; Δεν φτάνει που ήρθα να σας φροντίσω, μου σηκώνεις και τη φωνή; Κακομαθημένη σαν την μάνα σου!

ΑΡΗΣ: Τι ήρθες να κάνεις εδώ;

ZΩΗ: Άρη, είπα ψυχραιμία. Θα περάσεις λοιπόν ή θα μιλάμε απ' την πόρτα;

ΓΡΙΑ: Πάρε τη βαλίτσα μου. Βάσω; Βάσω, που είσαι; Ούτε τα πόδια της δεν μπορεί να πάρει. Βάσω! Γι' αυτό δεν την πήρε κάνεις. Κοίτα μην γίνεις σαν κι αυτήν! (*Μπαίνει η Βάσω.*)

ZΩΗ: Θεία θέλεις βοήθεια;

ΒΑΣΩ: Δε μου λες γιατί φωνάζεις; Μου φόρτωσες όλες τις βαλίτσες και έφυγες μπροστά! Συλλυπητήρια παιδιά μου. Εσύ δε μου λες, ακόμα δε μπήκες τον καβγά άρχισες; Τι φωνές είναι αυτές; Μην την ακούτε! Είμαι εγώ τώρα εδώ για εσάς.

ZΩΗ: Να πάρω κάτι; Φέρε θα τα βάλω εγώ στην άκρη. Πάω να σου φέρω και ένα νερό.

ΒΑΣΩ: Όχι, παιδί μου άφησε τα, είπαμε τώρα όλα θα τα κάνω εγώ. Μάνα είπες συλλυπητήρια;

ΓΡΙΑ: Ε; Εντάξει συλλυπητήρια λοιπόν. Έπρεπε να έρθετε εσείς σε μας. Αφήσαμε ολόκληρο σπίτι, συμμαζεμένο, καθαρό... (*Στη Ζωή.*) Ούτε τα βασικά δεν έμαθες να κάνεις βλέπω. Σπίτι είναι αυτό; Με τέτοια μάνα τι περιμένεις; Να δω τι θα κάνεις στη ζωή σου! Παράτησες και τη σχολή σου...

(*Ο Άρης ανοίγει το παράθυρο. Απ' έξω ακούγονται φωνές και συνθήματα.*)

ZΩΗ: Άρη νομίζω ότι θα ήταν καλύτερα να το κλείσεις. Άρη κοιτά με!

ΑΡΗΣ: (*Στη Γριά.*) Σε ρωτάω ξανά. Γιατί ήρθες εδώ;

ΓΡΙΑ: Για να σας φροντίσω. Δεν κατάλαβα λογαριασμό θα σου δώσω;

(Η Βάσω πηγαίνει στην κουζίνα.)

ΒΑΣΩ: Λέω σιγά-σιγά να στρώσω να φάμε. Άρη, θα καθίσεις μαζί μας ε; Έχω μαγειρέψει από το σπίτι.

ΓΡΙΑ: (Στη Βάσω.) Εννοείται πως θα έρθει κι αυτός! (Στον Άρη) Δεν το κλείνεις αυτό το παράθυρο; Δεν μπορώ να ακούω ανοησίες.

ΑΡΗΣ: Αυτό είναι ή κάτι άλλο σε ενοχλεί; Μήπως κάτι από αυτά που ακούς απ' έξω δε σ' αρέσει; Δε σε βολεύει μήπως;

ΓΡΙΑ: Δεν καταλαβαίνω τι λες. Έλα πάμε να φάμε μαζί!

ΑΡΗΣ: Θεία δώσε μου το πιάτο. Θα μείνω εδώ, δίπλα στο παράθυρο.

ΒΑΣΩ: Έλα κάτσε δίπλα μου αν θες. Και συ μάννα κοφ' το επιτέλους! Άρη; Όλα καλά;

ΑΡΗΣ: Δε ξέρω. Θα προσπαθήσω. Δεν έχω καμία όρεξη πάντως να κάτσω μαζί της!

ΓΡΙΑ: Έχε χάρη που... (Χαμηλόφωνα.)

ΒΑΣΩ: Το ξέρω είναι δύσκολο.

ΑΡΗΣ: Δεν έχω πρόβλημα μαζί σου θεία. (Ο Άρης παραμένει δίπλα στο κλειστό πια παράθυρο, στο σαλόνι. Η Βάσω και η Ζωή κάθονται στο τραπέζι στην κουζίνα.)

ΒΑΣΩ: (Στον Άρη.) Για ό,τι θες εγώ είμαι εδώ. Μη το ξεχνάς αυτό. (Στη Γριά.) Εσύ εκεί θα μείνεις;

ΓΡΙΑ: Θα έρθω σε δύο λεπτά. Έχω να τακτοποιήσω πρώτα κάτι. (Η Γριά τηλεφωνεί. Μιλάει χαμηλόφωνα. Ο Άρης την κοιτάζει.) Έλα, μ' ακούς; Έχεις κάποιο νεότερο; Τι εννοείς είναι χαμένη υπόθεση; Χαμένη υπόθεση ο γιος μου; Ο Θανάσης θα βγει! Θα φροντίσεις να μην μάθει κανείς τίποτα. Μ' ακούς; Εγώ τον ξέρω καλύτερα σου λέω. Ήταν μια κακιά στιγμή. Τι; Όλοι έχουν τιμή μη λες βλακείες. Ακόμα κι αν μάθουν... Θα ξεχάσουν. Δεν το ήθελε... Είμαι σίγουρη! Κλείσε γιατί με κοιτάει επίμονα. Ο Άρης, ο εγγονός μου. Κλείσε σου λέω!

ΑΡΗΣ: Όλα εντάξει;

ΓΡΙΑ: Είναι άσχημη συνήθεια να κρυφακούς. Αυτό η μάννα σου δεν στο μάθε;

ΑΡΗΣ: Και να θέλε πρόλαβε; Γιατί ήρθες εδώ;

ΓΡΙΑ: Για να σας φροντίσω. Το είπαμε τόσες φορές! Γιαγιά σας είμαι άλλωστε. Σου φαίνεται τόσο παράξενο;

ΑΡΗΣ: Όχι, δεν μου φαίνεται παράξενο. Απίθανο μου φαίνεται. Τώρα που πέθανε η μάννα μας το θυμήθηκες;

ΓΡΙΑ: Δεν καθόμαστε στο καναπέ να κάνουμε μια κουβέντα; Καιρό έχουμε να τα πούμε.

ΑΡΗΣ: Όχι! Σαν τι κουβέντα να κάνουμε εγώ και εσύ; (*Ο Άρης ανοίγει πάλι το παράθυρο. Οι φωνές ακούγονται άλλοτε ισχνές, άλλοτε πιο έντονες.*) Μπορείς να ηρεμήσεις πάντως. Άκου! Δε λένε ακόμα τ' όνομα του γιου σου!

ΓΡΙΑ: Του πατέρα σου! Δε μου λες χαίρεσαι που ο πατέρας σας είναι στη φυλακή; Χαίρεσαι να τον κατηγορούν; (*Η Βάσω και η Ζωή πηγαίνουν πίσω στο σαλόνι.*)

ΒΑΣΩ: Γιατί μάνα αθώος είναι; Και εμείς ένοχοι είμαστε. Καλά ακούς! Τι με κοιτάς έτσι; Ένοχοι είμαστε ακόμα και εμείς που δε μιλήσαμε τόσα χρόνια.

ΓΡΙΑ: Εσύ σταμάτα! Δε σου πέφτει λόγος!

ΒΑΣΩ: Μήπως εσύ να σταματήσεις; Κάνεις σαν μη ξέρεις ποιον γέννησες. Ίδιος ο πατέρας μας είναι ο αδερφός μου! Απορώ με σένα... Τα έθαψες όλα τόσο βαθιά μέσα σου; Ό,τι σουκανε ο πατέρας μου το ξέγραψες;

ΓΡΙΑ: Τόση ζήλεια για τον αδερφό σου; Τόσα ψέματα για τον πατέρα σου; (*Το βλέμμα του Άρη φαίνεται σαν χαμένο.*)

ΖΩΗ: Άρη είσαι καλά; Μίλα μου, Άρη! Πρέπει να ξαπλώσεις λίγο. (*Η Βάσω κλείνει το παράθυρο.*)

ΑΡΗΣ: Έλα μαζί μου! Γιατί δε μας το λέει; (*Ο Άρης τραβάει τη Ζωή προς την κουζίνα. Μιλούν χαμηλόφωνα.*)

ΖΩΗ: Ποιο;

ΑΡΗΣ: Ότι ήρθε εδώ για να μάθει αν θα μιλήσουμε. Ήρθε για να δει αν θα καρφώσουμε τον γιο της, Ζωή! Είμαι σίγουρος σου λέω!

ΖΩΗ: Πιο σιγά! Μη μιλάς άλλο μαζί της. Κάνε το για μένα. Αν θες...

ΑΡΗΣ: Ναι όμως...

ΖΩΗ: Τι σκέφτεσαι Άρη;

ΓΡΙΑ: Βάσω βάλε λίγο την τηλεόραση. Θέλω να δω ειδήσεις.

ΒΑΣΩ: Βάλε μόνη σου! Τί με πέρασες εμένα;

ΓΡΙΑ: Μεγάλος κόπος! (*Η Γριά βλέπει για λίγο χαμηλόφωνα τηλεόραση. Η Βάσω κάθεται δίπλα της στον καναπέ και πότε-πότε ρίχνει μια ματιά στον Άρη και τη Ζωή.*)

ΖΩΗ: Άρη τι έγινε; Τί έβαλες στο μυαλό σου;

ΑΡΗΣ: Τι ώρα είναι;

ΖΩΗ: Κοντεύει να βραδιάσει. Τι ψάχνεις εκεί μέσα;

ΑΡΗΣ: Είχα ένα χαρτάκι με ένα τηλέφωνο. Μήπως το είδες;

ΖΩΗ: Τι χαρτάκι; Θα μου πεις τι έχεις στο μυαλό σου;

ΑΡΗΣ: Θα δεις μόλις νυχτώσει. Πήγαινε κάθισε μαζί τους!

ΖΩΗ: Δεν πάω πουθενά αν δεν μου πεις!

ΑΡΗΣ: Ζωή σε παρακαλώ! Πρέπει κάτι να κάνουμε. Δεν πάει άλλο! Πήγαινε σε παρακαλώ.

(Η Ζωή επιστρέφει στο σαλόνι.)

ΒΑΣΩ: Τι έγινε μάνα; Εντάξει; Έμαθαν ακόμα ότι ο γιος σου σκότωσε τη γυναίκα του;

ΖΩΗ: Και όχι μόνο. Φοβάσαι να πεις και τι έκανε σε μας;

ΓΡΙΑ: Δεν κατάλαβα! Τι περιμένατε δηλαδή; Ε; Να κάτσω με τα χέρια σταυρωμένα;

Να τον αφήσω μέσα στη φυλακή; Στο κάτω - κάτω πάνω στα νεύρα του το έκανε. Εγώ τον ξέρω καλύτερα από όλους σας!

ΒΑΣΩ: Ακόμα περιμένω να κάνεις το σωστό. Λέω δε μπορεί...

ΖΩΗ: Περιμένεις να έχει τύψεις; Τι είναι άραγε αυτό;

ΓΡΙΑ: Θα μπορούσαμε να είμαστε οικογένεια. Ζωή, κάτσε κάτω να μιλήσουμε. Τι έπαθε αυτός πάλι; *(Ο Άρης κάθεται δίπλα στο παράθυρο νευρικός.)*

ΖΩΗ: Πάμε στην κουζίνα! Θέλω να σου πω. Θεία μείνε μαζί του. Προχώρα!

(Ο Άρης κάνει νόημα στη Βάσω. Κάθονται στο σαλόνι δίπλα στο κλειστό παράθυρο. Πότε μιλούν σιγά μεταξύ τους- πότε κοιτούν έξω από το παράθυρο. Σε μια στιγμή νομίζοντας πως η Γριά δεν τους βλέπει ανοίγει ένα κουτί και διακριτικά της δείχνει το φόρεμα. Η Γριά και η Ζωή κάθονται στην κουζίνα.)

ΓΡΙΑ: Γιατί ιδιαιτέρως;

ΖΩΗ: Ο Άρης δεν αντέχει τις εντάσεις και εσύ είσαι έτοιμη για καβγά!

ΓΡΙΑ: Τι με κοιτάς έτσι; Σας έκανα εγώ κάτι;

ΖΩΗ: Αν μας έκανες; Ήξερες και δε μίλησες. Στον Άρη κιόλας ήσουν μπροστά.

ΓΡΙΑ: Εσύ που το ξέρεις;

ΖΩΗ: Απ' τη μάνα μας! Γι' αυτό άλλωστε τη σκότωσε. Ήταν έτοιμη να πάρει την αστυνομία!

ΓΡΙΑ: Τι ήθελες να κάνω Ζωή; Να ανακατευτώ στο πως θα μεγαλώσει ένας πατέρας τα παιδιά του; Το καλό σας ήθελε.

ΖΩΗ: Πότε φεύγεις; Σήμερα θάψαμε τη μάνα μας...

ΓΡΙΑ: Πίνεις και συ; Μπράβο! Στα χνάρια της μάνας σου. Εγώ πίστευα ότι εσύ θα κάνεις τη διάφορα. Σε σένα πόνταρα αλλά...

ΖΩΗ: Έτσι όπως μας κατάντησες ... Τι με κοιτάς πάλι;

ΓΡΙΑ: Τι σκέφτεσαι να κάνεις από εδώ και πέρα;

ΖΩΗ: Να περάσω την υπόλοιπη ζωή μου. Αν κανένα βράδυ σηκωθώ και...

ΓΡΙΑ: Ναι, αυτοκτόνησε να δούμε τι θα καταλάβεις! Που πας;

ΖΩΗ: Πότε φεύγεις;

ΓΡΙΑ: Μόλις πεισθώ ότι δε θα το ανοίξετε το ρημάδι σας. Θα μιλήσετε; Πες μου! Αν όχι... Αύριο κιόλας φεύγω!

ΖΩΗ: Αυτό σε νοιάζει μόνο;

ΓΡΙΑ: Ναι! Δηλαδή...

ΖΩΗ: Μη φοβάσαι θα βγει λάδι γιος σου. Ακόμα κι αν μιλήσουμε... Έχετε λεφτά εσείς. Ξέρετε τον τρόπο.

ΓΡΙΑ: Νομίζεις ότι εγώ θέλω να μένω εδώ μέσα; Δε μιλάς καθαρά όμως.

ΖΩΗ: Δε θα μάθει κανείς τίποτα. Πες όμως ότι βγαίνω και μιλάω. Ποιος θα με πιστέψει;

ΓΡΙΑ: Βρες κάτι να κάνεις. Μη γίνεις ούτε σαν τη μάνα σου, ούτε σαν τη Βάσω. Η μάνα σου πότο και τσιγάρο. Η Βάσω έμεινε μόνη, άχρηστη. Βρες κάτι σπουδαίο να κάνεις να χαρεί ο πατέρας σου μόλις βγει.

ΖΩΗ: Σε κοιτάζω και αναρωτιέμαι. Χωράει τόση βρωμιά σε μια ψυχή; Κι όμως στη δική σου χωράει.

(Η Βάσω βλέπει την ένταση και πηγαίνει στην κουζίνα.)

ΒΑΣΩ: Τι γίνεται; Τι της λες πάλι Μάνα;

ΓΡΙΑ: Βάσω δε θα μου πεις εσύ τι θα κάνω! Εγώ δεν φταίω σε τίποτα στο κάτω - κάτω. Μια απλή κουβέντα έχουμε.

(Ο Άρης πηγαίνει κι αυτός στην κουζίνα.)

ΑΡΗΣ: Άκου να σου πω...

ΖΩΗ: Άρη μην το συνεχίζεις, όλα καλά.

ΓΡΙΑ: Δεν μου λες;

ΑΡΗΣ: Ναι;

ΓΡΙΑ: Τι ήταν αυτό που έδειχνες στη Βάσω;

ΒΑΣΩ: Τίποτα! Παντού θέλεις να ανακατεύεσαι!

ΓΡΙΑ: Μα πως; Σε είδα να βγάζεις κάτι μέσα από εκείνο το κουτί! Τι έχει εκεί μέσα;

ΖΩΗ: Έχει δικά μας πράγματα. Δικά μου και του Άρη.

ΓΡΙΑ: Ε και αν δω πειράζει; *(Η Γριά πηγαίνει προς το κουτί, στο σαλόνι. Η Βάσω τρέχει να το πάρει.)*

ΒΑΣΩ: Μάνα είναι δικό τους! Άφησε το πια!

ΓΡΙΑ: Καλά πως κάνετε έτσι; Πάω να ξαπλώσω τότε. Ίσως αύριο πάω στον Θανάση. Αφού εσείς δεν πάτε στον πατέρα σας... Θα πάω εγώ! Άσε που δε μπορώ άλλο εδώ μέσα! Συγγνώμη, εδώ θα κοιμηθούμε; Στους καναπέδες σας;

ΑΡΗΣ: Να μην ερχόσουν!

ΓΡΙΑ: Καλά...

ΖΩΗ: Άρη εσύ δε θα ξαπλώσεις;

ΑΡΗΣ: Σε λίγο Ζωή.

ΖΩΗ: Κάτι έχεις βάλει στο μυαλό σου εσύ. Σε καλό να μας βγει μόνο.

ΑΡΗΣ: Σε καλό δικό μας σίγουρα.

ΖΩΗ: Σε παρακαλώ Άρη! Τι έχεις πάθει; Τι λέγατε πριν με τη θεία; Σας είδα, κάτι της ψιθύριζες.

ΑΡΗΣ: Κοιμήσου. Ξέρω τι κάνω.

ΖΩΗ: Θα την μπλέξεις κι αυτήν;

ΑΡΗΣ: Ρε Ζωή δείξει λίγη εμπιστοσύνη!

ΖΩΗ: Μην αργήσεις να ξαπλώσεις.

(Η Ζωή, η Βάσω και η Γριά ξαπλώνουν. Ο Άρης τηλεφωνεί.)

ΑΡΗΣ: Καλησπέρα! Ο κύριος... Σας πρόλαβα; Ναι σωστά, ο Άρης είμαι. Δύο μέτρα ύφασμα, λευκό θέλω. Όχι, αυτή τη φορά μόνο αυτό χρειάζομαι. Ναι, ξέρω ότι έχετε κι άλλα πράγματα. Ναι, μόνο αυτό. Να ρωτήσω κάτι; Πόσο κοστίζει; Μισό λεπτό να δω. Ακριβώς! Τα έχω ακριβώς! Σας περιμένω. Μπορείτε να μου κάνετε μία χάρη; Αφήστε το έξω από την από πόρτα. Ξέρετε πως ε; Τα χρήματα θα τα έχω έξω. Εντάξει!

(Ο Άρης κλείνει το τηλέφωνο. Ανοίγει σιγά-σιγά την πόρτα αφήνει τα χρήματα.)

Σκηνή 3η

Η Γριά κοιμάται στο σαλόνι. Η Ζωή και η Βάσω προσποιούνται ότι κοιμούνται, κοιτάζοντας πότε- πότε τον Άρη. Η πόρτα χτυπάει συνθηματικά. Ο Άρης ανοίγει, παίρνει μία μαύρη σακούλα και πηγαίνει στην κουζίνα. Ακούγεται σαν να χτυπάει κάτι.

ΑΡΗΣ: Τέλεια! Ακριβώς όσο χρειάζομαι. Το σπρέι; Που είναι το σπρέι; Να το!

(Περιεργάζεται το ύφασμα και γράφει κάτι επάνω σ' αυτό. Μιλά μόνος χαμηλόφωνα.)

ΖΩΗ: Άρη! Άρη! Τί κάνεις εκεί;

ΑΡΗΣ: Κοιμήσου Ζωή!

(Η Ζωή πηγαίνει βιαστικά στην κουζίνα.)

ΖΩΗ: Τι είναι αυτά που κρατάς; Που τα βρήκες; Συγγνώμη πριν αυτά εννοούσες ότι θα τα μάθω στην ώρα τους;

ΑΡΗΣ: Περίπου. Ακόμα Ζωή δεν είδες τίποτα! Τι με κοιτάς;

ΖΩΗ: Μη φωνάζεις! Θα ξυπνήσει, δεν καταλαβαίνεις; Μην κάνεις τόσο θόρυβο! Θεε μήπως να βρούμε κι άλλους μπελάδες; Άρη, πες μου τώρα τι ετοιμάζεις!

ΑΡΗΣ: Ζωή χαλάρωσε! Δεν θέλω ούτε να σε μπλέξω, ούτε τίποτα κακό. Θέλω να στείλω αυτήν εκεί που της αξίζει! Στον γιο της! Άσε τα χέρια μου να το τελειώσω!

ΖΩΗ: Τι είναι αυτά; Πας καλά; Θα το κρύψω! Αν δει τι γράφεις...

ΑΡΗΣ: Άσε το πανό μου κάτω! Μη το τραβάς ρε Ζωή! Την αλήθεια λέω. Βλέπεις κανένα ψέμα;

(Η Ζωή βλέπει τη Γριά να έρχεται προς την κουζίνα και κρύβει βιαστικά το πανό. Η Βάσω την ακολουθεί.)

ΓΡΙΑ: Τι κάνετε; Ησυχία δεν έχετε καθόλου;

ΖΩΗ: Όχι τίποτα! Απλά ο Άρης πείνασε και ήρθα να τον βοηθήσω. Αυτό μόνο!

ΓΡΙΑ: Δηλαδή τι; Δεν ξέρει που είναι τα πιρούνια στο ίδιο σας το σπίτι;

ΒΑΣΩ: Ζωή πήγαινε ξάπλωσε εσύ, θα τον βοηθήσω εγώ. *(Στη Γριά.)*

Φύγε και συ από εδώ!

ΑΡΗΣ: Όχι, τώρα είμαι μια χαρά.

(Ο Άρης πηγαίνει στο σαλόνι και ανοίγει το παράθυρο. Τον ακολουθούν οι τρεις γυναίκες.)

ΓΡΙΑ: Μην τυχόν και το ανοίξεις! Επίτηδες το κάνεις;

ΑΡΗΣ: Δεν ήρθα εγώ στο σπίτι σου! Εσύ ήρθες στο δικό μας!

ΓΡΙΑ: *(Στον Άρη.)* Τι ετοιμάζεις; Πες Ζωή! Εσύ σίγουρα ξέρεις! Μίλα!

ΑΡΗΣ: Λίγη υπομονή ακόμη!

(Ακούγονται συνθήματα απ' έξω. Ο Άρης κλείνει απότομα το παράθυρο. Κοιτάζει γύρω του σαν κάτι να ψάχνει. Κάνει νόημα στη Ζωή να έρθει κοντά του. Μιλούν χαμηλόφωνα. Η Γριά προσπαθεί να καταλάβει, τι συμβαίνει.)

ΑΡΗΣ: Ζωή έλα εδώ! Που το έκρυψες; Σε νοιάζει τι θα πει; Κάτι άλλο συμβαίνει και μου το κρύβεις. Έτσι έκανες πάντα. Όλο μυστικά είσαι!

ΖΩΗ: Όχι Άρη, δε με ενδιαφέρει η γνώμη της, αλλά...

ΑΡΗΣ: Δεν υπάρχει κανένα αλλά. Φέρ' το μου! Μη με κοιτάς έτσι! Θα δείξω και το φόρεμα! *(Η Ζωή βάζει να πει. Ο Άρης ψάχνει.)*

ΖΩΗ: Την θεία γιατί την έμπλεξες σε όλο αυτό;

ΑΡΗΣ: Γιατί εσύ θα με βοηθούσες;

ΖΩΗ: Να σε βοηθήσω! Όσο μπορώ... Θα είσαι προσεκτικός;

ΒΑΣΩ: Πιο σιγά θα σας ακούσει!

(Η Ζωή δείχνει με ένα νεύμα το πανό στη Βάσω. Η Γριά πηγαινοέρχεται νευρικά.)

ΓΡΙΑ: *(Στη Ζωή)* Τι κάνεις εσύ πάλι;

ΖΩΗ: Δεν με παρατάς; Απ' τη ώρα που ήρθες όλο παρατηρήσεις είσαι!

ΓΡΙΑ: Δεν έχεις σταματήσει λεπτό να πίνεις. Το ένα ποτό πίσω από το άλλο! Ίδια η μάνα σου!

ΖΩΗ: Γιατί έγινε η μάνα μου αλκοολική; Θυμάσαι πως άρχισε;

ΓΡΙΑ: Α, καπνίζεις κιόλας; Μπράβο! Όχι, μπράβο σου! Τι προσπαθείς να πετύχεις;

ΖΩΗ: Εσύ πότε θα φύγεις; Είπες ότι θα σηκωθείς και θα φύγεις. Δε θα πω σε κανέναν τίποτα! Γιατί είσαι ακόμα εδώ;

ΓΡΙΑ: Με διώχνεις; Εδώ είναι το σπίτι του γιου μου Ζωή. Θα μπαίνω και θα βγαίνω όσο και όποτε θέλω!

ΖΩΗ: Εδώ είναι το κλουβί το γιου σου. Για κοιτά! Μόνο από εκεί βλέπουμε φως.

ΓΡΙΑ: Η Μανά σου το διάλεξε αυτό το σπίτι. Σάμπως ήξερε τι της γίνεται; Βάσω τι κοιτάς; Πες κάτι και συ!

ΒΑΣΩ: Τι να πεις σε κάποιον που έχει δίκιο; Ούτε στα μάτια δεν μπορώ να τους δω.

ΓΡΙΑ: Εσύ Άρη σίγουρα κάτι ετοιμάζεις. Άδικα όμως! *(Η Γριά ανοίγει για λίγο το παράθυρο.)* Να άκου! Ακόμα και αυτοί σταμάτησαν. Πηγαίνουν στα σπίτια τους. Τόσο κρατάν αυτά Άρη. *(Οι φωνές έχουν πάψει. Ακούγεται ήχος βροχής. Το βλέμμα του Άρη χάνεται.)* Τι έπαθες; Κοίτα άνθρωπο που θα τα βάλει με μένα. Να μάθει και ο κόσμος ότι αυτός είναι ο γιος του Θανάση μου... Δες χάλια!

ΒΑΣΩ: Έλα παιδί μου να ξαπλώσεις. Πρέπει να κοιμηθείς και λίγο. Όλα θα γίνουν.

Τώρα είμαι εγώ εδώ. Ε; Γιατί δεν απαντάς; Άρη που πας;

(Ο Άρης και η Ζωή μιλούν χαμηλόφωνα στην κουζίνα.)

ΖΩΗ: Ό,τι θες να κάνεις καν' το αύριο. Αύριο που θα πάει να τον δει στη φυλακή.

ΑΡΗΣ: Θα βγεις έξω μαζί μου αύριο;

ΖΩΗ: Ωστε αυτό ετοιμάζεις; Θα πας σ' αυτή τη συγκέντρωση; Σου είπα να βοηθήσω, όχι να όμως και να μιλήσω. Πρέπει να προσέχουμε! Άσε που δεν μπορώ...

ΑΡΗΣ: Έλα μαζί μου! Σε παρακαλώ, έλα!

ΖΩΗ: Έχεις να βγεις χρόνια από εδώ μέσα. Δεν γίνεται! Δεν είναι τα πράγματα όπως τα φαντάζεσαι. Σ' αυτό τον κόσμο Άρη φταίμε εμείς, όχι αυτοί που φέρονται σαν τον πατέρα μας.

ΑΡΗΣ: Πως γίνεται αυτό; Θεία έρχεσαι λίγο; (Ο Άρης κάνει ένα νόημα στη Βάσω.)

ΖΩΗ: Είσαι αθώος Άρη, δεν πάει το μυαλό σου πως σκέφτεται ο κόσμος.

ΑΡΗΣ: Μη γελιέσαι! Ούτε εγώ, ούτε εσύ είμαστε πια αθώοι.

ΖΩΗ: Η θεία πως ακριβώς θα σε βοηθήσει;

ΑΡΗΣ: Είπε πως είναι μαζί μου. Αυτό από μόνο του δεν μετράει;

ΓΡΙΑ: Τι ψιθυρίζετε πάλι; Μίλα γιατί...

ΒΑΣΩ: Τι θα κάνεις; Τι άλλο θα τους κάνεις; Τα έχεις κάνει όλα πια!

ΓΡΙΑ: Το ξέρεις ότι προκειμένου να τον βγάλω από εκεί μέσα θα κάνω τα πάντα. Δεν του αξίζει αυτό που ζει. Το ορκίστηκα και θα το κάνω!

ΑΡΗΣ: Ενώ σε εμάς αξίζουν αυτά, ε; Δε θα βγει! Δε θα βγει! Δε θα βγει ποτέ! Ακούς; Εγώ... Θα φροντίσω εγώ. Θα βγω και θα φωνάξω ποιος είναι ο γιος σου! Ζωή μη πεις τίποτα! Φτάνει! Δεν κάνω άλλο πίσω.

(Η Βάσω κλείνει τα φώτα. Μαζί με τον Άρη απλώνουν στον τοίχο το πανό. Κρεμούν και το φόρεμα με το λεκέ από το αίμα. Ο Άρης ανεβαίνει επάνω σε ένα έπιπλο δίπλα στο παράθυρο. Ανοίγει και πάλι το παράθυρο.)

ΓΡΙΑ: Βάσω τι κάνεις; Βάσω! Βάσω δεν μπορώ το σκοτάδι! Άναψε το φως!

ΒΑΣΩ: Πως να μπορείς; Είσαι ένα με αυτό! Ένα σκοτάδι είσαι και συ μανά!

ΓΡΙΑ: Ανοίξε το φως! Σε παρακαλώ, Βάσω. Δεν μπορώ!

ΑΡΗΣ: Σταμάτησε και η βροχή. Ακούς; Έρχεται για σένα όμως η καταιγίδα. Εγώ ότι λέω το κάνω κιόλας. Όπου να 'ναι θα σε βάλω και σε σένα μέσα. Θα πας στον Θανάση σου!

ΓΡΙΑ: Τον χρόνο σου χάνεις μ' αυτά. Άναψε το φως! Σας καίω ζωντανούς αν χρειαστεί! Μ' ακούς;

(Η Ζωή ανάβει το φως. Ακούγονται φωνές απ' έξω.)

ΑΡΗΣ: Εσύ τους ακούς; Όλοι αυτοί θα έρθουν μαζί μου τώρα! Με μένα και τη Ζωή!

ΓΡΙΑ: Τι είναι αυτά;

ΑΡΗΣ: Πανό δε βλέπεις; Και αυτό είναι το φόρεμα της μάνας μας. Τα έγγραφα όλα.

Θα κατέβω κάτω! Θα τα δείξω σε όλους! Να κάνω κάτι για εμάς που ακόμα ζούμε. Μ' ακούτε; Μ' ακούτε; Ακούστε εκεί κάτω!

ΓΡΙΑ: Ξεροκέφαλε! Κατέβα κάτω! Κατέβα να μιλήσουμε!

ΑΡΗΣ: Δεν έχω να πω τίποτα μαζί σου. Αν δεν σου αρέσει η αλήθεια φύγε! Ζωή άνοιξε της την πόρτα, μην και ζοριστεί κιόλας. Απ' την αλήθεια όμως δε γλιτώνει κανείς!

Τρέχα όσο μακριά θες!

ΓΡΙΑ: Πώς τολμάς να με διώχνεις; Θα μείνω εδώ μέχρι να καταφέρω αυτό που θέλω!

Πάντα τα καταφέρνω! Κατέβα κάτω απ' την καρέκλα και κλείσε το ρημάδι το παράθυρο!

ΒΑΣΩ: Τι έπαθες μάνα; Για πόσο θα συνεχίζατε ακόμα ανενόχλητοι; Όλα κάπου τελειώνουν. Παγίδα υπάρχει για όλους!

ΓΡΙΑ: Κάντε ό,τι θέλετε. Ο γιος μου θα βγει. Θα βγει! Θα βγει! Θα βγει! Στην εποχή μου θα ντρεπόμασταν να μιλήσουμε.

ΑΡΗΣ: Παράτα μας πια με την εποχή σου!

ΓΡΙΑ: Να βγεις να πεις τι; Ότι ο πατέρας μας... Θα σας έβγαζαν τρελούς. Τώρα μόνο θράσος βλέπω. Ανοίγεις ένα παράθυρο και...

ΒΑΣΩ: Σε καίει το παρελθόν σου! Δεν μπορείς ούτε να τον υπερασπιστείς.

ΓΡΙΑ: Εγώ ένα ξέρω. Αν δεν πειράζεις, δε σε πειράζουν. Δεν μπορεί... Αυτή η μικρή ειδικά... Την βλέπεις; Και αυτός;

ΖΩΗ: Μίλα καθαρά! Μίλα! Όλα τα περιμένω πια!

ΓΡΙΑ: Έτσι; Εντάξει τότε! Τον προκαλέσατε λοιπόν! Εσείς τον βάλατε στη φυλακή! Εγώ έτσι ξέρω! Μ' αυτά πορεύτηκα και καλά θα κάνεις να καταλάβεις... Χωρίς λόγο, δεν απλώνει κάνεις χέρι Βάσω. Κάνατε τον κόσμο ανάποδο. Δε μιλάω άλλο. Στα χρόνια μου αν ήμουν στη θέση σας θα ντρεπόμουν να κάνω κουβέντα. Εσύ και η αδερφή σου φταίτε Άρη! Και συ Βάσω! Αν βγείτε να μιλήσετε εκεί έξω όλοι θα σας κοροϊδεούν...

Τα κάνατε όλα περηφάνια. Όσο για σένα Ζωή... Να ντυνόσουν σαν σωστή κοπέλα. Τι θες να κάνει ο πατέρα σας; Σου έδειξε απλά τι θα πάθαινες αν κυκλοφορούσες έτσι.

Τον περάσατε το γιο μου για πρόστιχο;

ΑΡΗΣ: Τι λες μωρέ; Για πες το ξανά! Δε σε ακούω! Έτσι μας έπνιγε και μας. Το θυμάσαι, ε; Και συ; Εσύ ήσουν μπροστά σε όλα! *(Κάνει προς το μέρος της και την πιάνει απ' το λαιμό. Η Ζωή μπαίνει ανάμεσα.)*

ΖΩΗ: Σταμάτα Άρη! Σε παρακαλώ! Μη!

ΑΡΗΣ: Άσε με και συ! Τόσα χρόνια... Αρκετά ανεχτήκαμε! Όσο για σένα... Θα σου κάνω ότι μου έκανε! Μη φωνάζεις!

ΖΩΗ: Άρη άφησε την! Θες να γίνεις σαν κι αυτούς; Αυτό θες; Να γίνεις ένα τέρας; Μη σου λέω! Μη!

ΑΡΗΣ: (Στη Γριά.) Με χτύπαγε και συ αντί να σηκώσεις το χέρι σου να πάρεις την αστυνομία ... Τι έκανες; Καθόσουν να κοιτάς στο παράθυρο αν έρχεται κανείς και μας δει. Εγώ σου άπλωνα το χέρι για βοήθεια και συ... Πρέπει να είναι αστείο κάποιος να πονά. Για δεξ σ' αρέσει;

ΒΑΣΩ: Φτάνει! Μην γίνεις σαν και αυτήν!

ΑΡΗΣ: Αυτό πιστεύεις θεία; Δε θέλω να πεθάνει . Όχι... Σιγά τώρα... Θέλω όμως να ζει και... Να ζει και να υποφέρει, όπως και εμείς!

ΓΡΙΑ: Λίγο νερό!

ΑΡΗΣ: Τίποτα! Μην της δώσετε τίποτα!

ΓΡΙΑ: Τι θα βγαίνατε από μια τέτοια μάνα;

ΖΩΗ: Ίσως να ήμασταν άλλοι χωρίς αυτόν τον πατέρα.

ΒΑΣΩ: Και εγώ χωρίς αυτόν τον αδερφό.

ΓΡΙΑ: Είστε όλοι αγάριστοι! Δεν τον καταλάβατε ποτέ. Ποτέ όμως! Για πες Βάσω τι ήθελες να κάνει και με εσένα τότε ο αδερφός σου;

ΒΑΣΩ: Μη μιλάς για μένα! Εγώ πες πως πέθανα εκείνο το βράδυ! Ξέρεις για πότε λέω. Τότε που ο γιος σου θυμήθηκε πως έχει αδερφή. Ένα με νοιάζει. Να ζήσουν τα παιδιά όσο καλύτερα γίνεται. Πες τουλάχιστον μια συγνώμη!

ΓΡΙΑ: Δεν έχω κάνει κάτι! Να ζητήσω συγνώμη γιατί θέλω το καλό τους;

ΒΑΣΩ: Δεν είσαι καλά! Καθόλου καλά!

ΓΡΙΑ: (Στον Άρη.) Αυτός δεν είναι καλά! Τόλμησες να με ακουμπήσεις; Δε θες να του μοιάσει , αλλά...

ΒΑΣΩ: Φτάνει πια! Είναι παιδιά μάνα! Ήταν μια γυναίκα που δεν έφταιξε σε τίποτα! Εσύ όμως... Τον Θανάση κοιτάς να βγάλεις λάδι.

ΓΡΙΑ: Θα ξεχάσουν!

ΖΩΗ: Τα λες και τα πιστεύεις;

ΑΡΗΣ: Τίποτα δεν ξεχνιέται! Κατάλαβες; Ε; Στα χρόνια σου μπορεί ... Τώρα τίποτα δεν ξεχνιέται. Βλέπεις έξω;

ΓΡΙΑ: Για ένα λάθος της στιγμής κάνετε έτσι;

ΑΡΗΣ: Ένα λάθος; Θέλω να φύγει. Διώξτε την γιατί... Δεν μπορώ άλλο! Ζωή έλα κοντά μου. Κοντά μου!

ΓΡΙΑ: Τα φάρμακα του αυτός τα παίρνει; Στα καλά καθούμενα χάνεται. Ανάθεμα την ώρα που...

ΒΑΣΩ: Τι θες να πεις για τον Άρη;

ΓΡΙΑ: Τι να πω καημένη; Δεν τον βλέπεις; Για πουθενά δεν είναι. Ακόμα και ένα σχολείο... Το πιο απλό δηλαδή δεν το τελείωσε. Πάει και έρχεται εδώ μέσα χωρίς σκοπό. Άχρηστος! *(Ο Άρης αρχίζει να επαναλαμβάνει λέξεις της Γριάς.)*

ΑΡΗΣ: Άχρηστος... Για πουθενά... Άχρηστος ...Άχρηστος... Για πουθενά! Για πουθενά... Ζωή ακούς; Ακούς; Μ' ακούτε; Ε; Μ' ακούτε; Δεν κάνω για τίποτα!

ΓΡΙΑ: Κοίτα! Κοίτα! Όχι, ότι εσύ Ζωή είσαι καλύτερη.

ΖΩΗ: Τι εννοείς;

ΒΑΣΩ: Αρκετά! Έλα μαζί μου στην κουζίνα εσύ! Ζωή βάλε τον Άρη να ξαπλώσει! *(Πηγαίνουν στη κουζίνα.)*

ΓΡΙΑ: Τι θες;

ΒΑΣΩ: Κάτσε κάτω. Άκου! Θα Φύγω για λίγο. θέλω μέχρι να γυρίσω να μην τους πειράξεις άλλο.

ΓΡΙΑ: Για που το έβαλες;

ΒΑΣΩ: Να μη σε νοιάζει! Άσε μου το χέρι!

ΓΡΙΑ: Μάνα σου είμαι, δε θα μου πεις που πας;

ΒΑΣΩ: Λάθος ώρα το θυμήθηκες, ότι είσαι μάνα μου.

ΓΡΙΑ: Είναι απλά τα πράγματα Βάσω. Δεν μιλάνε πουθενά και εγώ αύριο φεύγω! *(Η Βάσω πηγαίνει στο σαλόνι, κλείνει το παράθυρο και τηλεφωνεί.)* Βάσω κάτσε να μιλήσουμε! Βάσω που τηλεφωνείς;

ΒΑΣΩ: Πάψε επιτέλους! Καλησπέρα! Ναι μ' ακούς; Εγώ είμαι. Γνώρισες τη φωνή μου; Θα ήθελα να βρεθούμε. Σήμερα... Καταλαβαίνω αλλά... Είναι επείγον! Ίσως.. Ίσως στο καφέ της γωνίας; Σε πόση ώρα; Εγώ μπορώ και τώρα. Εντάξει! Κατεβαίνω αμέσως.

ΖΩΗ: Θεία που πας;

ΒΑΣΩ: Θα γυρίσω σύντομα. Ξαπλώστε εσείς. Δε θα σας πειράξει. Άρη! Θα αλλάξουν τα πράγματα. Θα αλλάξουν Σύντομα!

(Η Βάσω βγαίνει.)

Σκηνή 4η

Η Γριά καρφώνει το παράθυρο και κατεβάζει το πανό και το φόρεμα. Ο Άρης κάθεται στο γραφείο ψάχνοντας κάτι. Η Ζωή ζωγραφίζει στην κουζίνα.

ΑΡΗΣ: Τι νομίζεις ότι θα καταφέρεις μ' αυτό; Αν δεν μάθουν το όνομά του από μένα, θα το μάθουν από κάπου αλλού. Θα βρω άλλο τρόπο και το ξέρεις. Δε θα ξεφύγεις!

Παρ' το απόφαση! Ζωή δεξ την τι κάνει!

ΓΡΙΑ: Εγώ παίρνω τα μέτρα μου.

ΖΩΗ: Άδικα όμως. Έχει δίκιο σ' αυτό ο Άρης.

ΓΡΙΑ: Καλά εσύ δεν είπες ότι δεν θα μιλήσετε;

ΖΩΗ: Για τον εαυτό μου μιλούσα. Δεν μπορώ να κλείσω τα στόματα όλου το κόσμου.

ΓΡΙΑ: (Στη Ζωή.) Τελικά από σένα θα το βρω. Η θεία σας τι ώρα θα έρθει; Γιατί δεν απαντάτε;

ΑΡΗΣ: Την όρεξη σου είχαμε. (Χαμηλόφωνα)

ΓΡΙΑ: Τί είπες; Καλά... Που να πήγε η σιχαμένη;

ΖΩΗ: Εδώ κοντά θα είναι. Έξω γίνεται χαμός! Πού θες να πήγε;

(Η Γριά συνεχίζει να καρφώνει το παράθυρο.)

ΑΡΗΣ: Δεν φτάνει μ' αυτό το παράθυρο; Εμένα να ξέρεις δεν με σταματάει κανένα καρφωμένο παράθυρο. Τσάμπα κόπος.

ΓΡΙΑ: Σήκω φύγε απ' το κεφάλι μου μικρέ!

ΑΡΗΣ: Γιατί αλλιώς τι;

ΓΡΙΑ: Μη με προκαλείς! Γιατί αν θέλω...

ΖΩΗ: Αν θέλεις τι;

ΑΡΗΣ: Έτσι μας απειλούσε κι γιος σου! (Χτυπάει το τηλέφωνο. Το σηκώνει ο Άρης.)

Παρακαλώ; Έλα θεία εσύ; Πού είσαι; Μάλιστα!

ΓΡΙΑ: Δωσ' το μου λίγο! Θέλω να της πω και εγώ κάτι. (Ο Άρης της κάνει νόημα να φύγει.)

ΑΡΗΣ: Ας πούμε καλά. Τί είπες; Θες να μιλήσεις καλύτερα και με τη Ζωή; Εντάξει θα της τα πω εγώ! Ποιος είναι αυτός όμως; Καλά θα περιμένω.

ΓΡΙΑ: Γιατί δεν μου την έδωσες; Ποιον θα μας κουβαλήσει;

ΑΡΗΣ: Δεν ξέρω! Δεν μου είπε παραπάνω πράγματα.

ΓΡΙΑ: Ξέρεις μωρέ αλλά... Τί ετοιμάζετε; Ό,τι και να ετοιμάζετε θα το μάθω και...

ΑΡΗΣ: Δεν βαρέθηκες ακόμα; Απ' την ώρα που πάτησες το πόδι σου εδώ μέσα μας έχεις πρήξει! (Ο Άρης πηγαίνει στην κουζίνα, όπου βρίσκεται η Ζωή.)

ΖΩΗ: Έγινε κάτι;

ΑΡΗΣ: Αν δεν φύγει αυτή από πίσω μου δε μιλάω! Θέλω να σου πω κάτι Ζωή. Αφήνεις για λίγο τις μπογιές;

ΖΩΗ: Ορίστε πες! Μίλα Άρη!

ΑΡΗΣ: Τι ζωγραφίζεις θα μου δείξεις επιτέλους;
ΖΩΗ: Βρήκες ώρα και συ. Πες τι ήθελε η θεία;
ΑΡΗΣ: Θα έρθει με κάποιον είτε. Όνομα δεν άκουσα. Είχε φασαρία.
ΓΡΙΑ: Ωστε έτσι ε; *(Η Γριά κρυφακούει.)*
ΑΡΗΣ: *(Στη Γριά.)* Δεν νομίζω να σου μίλησα. Ζωή πάμε λίγο πιο εκεί!
ΖΩΗ: Άντε πες!
ΑΡΗΣ: Είναι η πρώτη φορά Ζωή. Μετά από τόσα χρόνια... Η πρώτη φορά!
ΖΩΗ: Για ποιο πράγμα;
ΑΡΗΣ: Να που... Θα γνωρίσω έναν καινούργιο άνθρωπο. Τόσα χρόνια εδώ μέσα...
ΖΩΗ: Άρη σου λείπει ο κόσμος; Οι δρόμοι... Το σχολείο που πήγαινες; Οι φίλοι σου;
Θες να βγούμε μια μέρα έξω; Ε; Δε θα φοβηθείς καθόλου. Θα σου κρατάω το χέρι.
ΑΡΗΣ: Όχι! Το μόνο που μου λείπει είναι εμείς πριν από όλα αυτά. Όμως δεν λέω αυτό!
ΖΩΗ: Που πας πάλι;
ΑΡΗΣ: Θέλω να την ξαναπάρω! Θέλω να μάθω ποιος είναι. Δεν μπορώ να περιμένω!
Γιατί έρχεται μ' αυτόν; Κι αν είναι...
ΖΩΗ: Άφησε το! Ξέρει τι κάνει! Είμαι σίγουρη. Είναι για καλό. Η θεία δεν είναι σαν αυτήν! Άλλωστε σου υποσχέθηκε ότι θα σε βοηθήσει.
(Η Ζωή και ο Άρης πηγαίνουν στο σαλόνι.)
ΓΡΙΑ: Στάσου λίγο! Τι λέγατε οι δυο σας;
ΖΩΗ: Κοίτα τη δουλειά σου! Έχω να συμμαζέψω.
ΓΡΙΑ: *(Στην Ζωή.)* Τώρα σε πιασε όρεξη; Πες μου τι συμβαίνει;
ΑΡΗΣ: Ζωή άκου! Το ανσασέρ. Όπου να 'ναι βγαίνουν! *(Ο Άρης ανοίγει την πόρτα.)*
ΖΩΗ: Άρη φύγε μπροστά απ' την πόρτα!
ΑΡΗΣ: Θεία; Θεία μόνη σου ήρθες; Εσύ δεν είπες ότι...
ΒΑΣΩ: Έρχεται σε λίγο Άρη μου. Εδώ από πάνω μένει. Μπορεί να τον έχετε δει κιόλας.
ΑΡΗΣ: Τα κατάφερες να γυρίσεις πάντως... Πως τα είδες τα πράματα έξω;
ΒΑΣΩ: Η πλατεία είναι ακόμη πολύ γεμάτη. Ίσως και πιο γεμάτη από πριν. *(Σύντομη παύση.)* Μακάρι! Μακάρι να αλλάξει ο κόσμος μυαλά!
ΑΡΗΣ: Ζωή ποιος μένει στον επάνω όροφο;
ΖΩΗ: Δεν ξέρω. Δεν είχα και ποτέ επαφές με κανέναν. Το ότι βγαίνω δε σημαίνει κάτι.
ΑΡΗΣ: Δεν συναντάς κανέναν στη σκάλα;

ΖΩΗ: Όχι. Κοιτάζω πρώτα αν είναι κάποιος στο διάδρομο και ύστερα βγαίνω. Δεν μπορώ τις πολλές συναναστροφές.

(Χτυπάει το κουδούνι. Τρέχει η Βάσω.)

ΑΓΗΣ: Χαίρετε! Μήπως άργησα;

ΒΑΣΩ : Όχι! Πάνω στην ώρα ήρθες, τα παιδιά αναρωτιούνται ποιος είσαι;

ΑΓΗΣ: Καλησπέρα! Είμαι ο Άγης, γείτονας σας. Μένω στον επάνω όροφο.

ΒΑΣΩ: Άγη, αυτά είναι τα ανίψια μου. Ο Άρης και η Ζώη.

ΖΩΗ: Χαιρόμαστε πολύ! Δεν έτυχε ποτέ να σας δούμε. Όμως... Όμως η φυσιογνωμία σας παρ' όλα αυτά είναι γνωστή.

ΑΓΗΣ: Ίσως με έχετε δει στην τηλεόραση. Ήμουν δημοσιογράφος. (Στη Γριά.)

Καλησπέρα και σε σας! Μ' ακούτε; Εγώ είμαι ο Άγης. Εσείς;

ΓΡΙΑ: Δεν θέλω συστάσεις μαζί σας! Είμαι αυτή που είμαι! (Φαίνεται παραγμένη.)

ΒΑΣΩ: Έστω για λίγο μπορείς να φερθείς σαν άνθρωπος; Δώσε το χέρι σου!

ΑΓΗΣ: Μήπως να φύγω; Αν ενοχλώ μπορώ να φύγω.

ΑΡΗΣ: Όχι φυσικά. Μείνε! Μην της δίνεις σημασία!

ΒΑΣΩ: Να βάλω κάτι να πιούμε;

ΑΓΗΣ: Μπα! Άλλωστε ήρθαμε για άλλο σκοπό.

ΓΡΙΑ: Τον οποίο πότε θα μάθουμε; Γιατί κάτι μου λέει ότι εσύ δεν μπήκες εδώ μέσα για καλό.

ΑΓΗΣ: Για το καλό των παιδιών σίγουρα. Τώρα αν είναι και δικό σας... θα έπρεπε πάντως. Ε; Τι λέτε;

ΓΡΙΑ: Δε καταλαβαίνω! Τη Βάσω από που την ξέρεις;

ΑΓΗΣ: Από παλιά την ξέρω. Ξέρω και τον γιο σου. Έχω έρθει και στο σπίτι σας μια φορά. Δεν με θυμάσαι;

ΓΡΙΑ: Γιατί στον ενικό;

ΑΓΗΣ: Έτσι για να σπάσει ο πάγος. Σας είδα να μπαίνετε χθες και έβαλα ένα χαρτάκι στο παλτό της. Αφού μπήκες βέβαια εσύ μέσα. Θυμάμαι ότι δεν ήθελες να έχω πολλά-πολλά με τη Βάσω.

ΓΡΙΑ: Έμενα δε μου λέει κάτι το πρόσωπο σου.

ΑΓΗΣ: Τότε γιατί ταράζεσαι; Ε; (Ο Άγης βγάζει τα καρφιά, ανοίγει το παράθυρο και φωνάζει τον Άρη. Ακούγονται φωνές.) Άρη έρχεσαι λίγο; Κοίτα εκεί! Θέλεις να πας; Θέλεις να βγεις και συ;

ΑΡΗΣ: Θέλω να πάω αλλά... Με πιάνει πανικός μέσα στον κόσμο. Θέλω να μάθουν όλοι όμως!

ΑΓΗΣ: Υπάρχουν πολλοί τρόποι να μιλήσει κάποιος Άρη. Εγώ όταν δεν κατάφερα να μιλήσω σε μια μεγάλη συγκέντρωση, έγραψα ένα βιβλίο και το μοίρασα.

ΒΑΣΩ: Ναι, δε σας είπα ο Άρης είναι και συγγραφέας.

ΓΡΙΑ: Συγγραφέας είναι. Τι ετοιμάζει δε μας λέει όμως.

ΑΡΗΣ: Και εγώ θέλω να γίνω συγγραφέας. Ζωή θες να γράψουμε ένα βιβλίο μαζί; Να γράψουμε το βιβλίο και ύστερα να το μοιράσουμε σε όλους!

ΖΩΗ: Όχι! Άρη στο ξαναλέω για άλλη μια φορά. Να σε βοηθήσω όσο θες, αλλά να μιλήσω δεν μπορώ.

ΑΡΗΣ: Την αλήθεια θα πούμε.

ΑΓΗΣ: Άρη, περίμενε! Ο καθένας και η καθεμία όποτε θέλει. Έλα να δούμε πως θα ξεκινήσουμε.

ΓΡΙΑ: Δηλαδή πως το βλέπετε; Θα βάλετε τον γιο μου φυλακή μια για πάντα; Καλά το είπα ότι εσένα η Βάσω δεν σε κουβάλησε για καλό. Θέλω να πάω να τον δω. Καλέστε μου ένα ταξί. Δεν περιμένω ούτε λεπτό. Βάσω τι με κοιτάς; Ούτε αυτό δεν μπορείς να κάνεις για μένα;

ΒΑΣΩ: Άσε μας και συ! Άγη συνέχισε.

ΑΓΗΣ: Δεν μπορείτε να πάτε πουθενά. Δεν μπορεί να έρθει να σας πάρει κανείς δηλαδή. Ξέρετε πόσο κόσμο έχει έξω; Θα μείνετε εδώ μέσα. Καλό θα σας κάνει!

Μήπως και... Λέω μήπως και μετανιώσετε;

ΓΡΙΑ: Δεν μίλησα σε σένα!

ΑΓΗΣ: Άρη περνάς ώρα εδώ στο παράθυρο;

ΑΡΗΣ: Αυτό είναι η μόνη μου παρέα. Ζωή! Ζωή έρχεσαι λίγο;

ΖΩΗ: Έλα εσύ. *(Ο Άρης πηγαίνει προς την κουζίνα.)*

ΑΡΗΣ: Ήθελα να ξέρα τι σου αρέσει σ' αυτό;

ΖΩΗ: Λέγε τι θέλεις; Μην κοιτάς!

ΑΡΗΣ: Ζωή μου δίνεις στυλό και χαρτί;

ΖΩΗ: Πάρε μόνος σου.

ΑΡΗΣ: Α ρε Ζωή!

ΖΩΗ: Δε πιστεύω να πεις και για μένα;

ΑΡΗΣ: Είναι μια ευκαιρία... Ίσως ... Όπως θέλεις Ζωή.

ΖΩΗ: Άρη; Εσύ γράφεις για τις πληγές σου. Εγώ... Εγώ Άρη τις ζωγραφίζω.

ΑΡΗΣ: Ζωή έστω αυτό. Έλα να τις δείξεις. Αν θες το κάνω εγώ για σένα. Μία μέρα που έβλεπα τηλεόραση...

ΖΩΗ: Έβλεπες εσύ τηλεόραση; *(Ειρωνικά.)*

ΑΡΗΣ: Ζωή πάλι τα ίδια; Που λες είδα ανθρώπους να μιλάνε. Ανθρώπους που είναι σαν και μας. Έλα Ζωή!

(Η Βάσω και ο Άρης κοιτάζουν έξω από το παράθυρο.)

ΒΑΣΩ: Άγη έρχεσαι λίγο; Σε πόση ώρα λες;

ΑΓΗΣ: Λογικά όπου να 'ναι.

ΒΑΣΩ: Λες να ξεχάστηκαν;

ΑΓΗΣ: Αποκλείεται! Εσύ βιάζεσαι!

ΒΑΣΩ: Μας κοιτάει;

ΑΓΗΣ: Δεν έχει πάρει το βλέμμα της από πάνω μας. Να σου πω κάτι; Είναι η πρώτη φορά που φοβάμαι. Η μάνα σου είναι τρομακτική!

ΒΑΣΩ: Δεν υπάρχει λόγος! Τί γίνεται; Μήπως μας κοροΐδεψαν;

ΑΓΗΣ: Δες! Στη γωνία, εκεί κοιτά.

ΒΑΣΩ: Ε ναι τι; Ένα σκεπασμένο πράγμα βλέπω μόνο.

ΑΓΗΣ: Περίμενε λίγο. Να το φέρνουν στη μέση!

ΑΡΗΣ: Τι γίνεται; Που κοιτάτε;

ΑΓΗΣ: Θα δεις σε λίγο! Έγραψες κάτι;

ΑΡΗΣ: Δεν μπορώ. Δεν μου έρχεται τίποτα. Τι είναι αυτό που φέρνουν; *(Στη Ζωή.)*

Κάτι φέρνουν στην πλατεία.

ΖΩΗ: Τι;

ΑΡΗΣ: Δεν ξέρω. Είναι κάτι σκεπασμένο. Μπορεί να είναι αφίσα. Κάνε λίγο πιο εκεί!

ΒΑΣΩ: Μαζεύεται κόσμος παιδιά, ελάτε να δείτε, μαζεύεται κόσμος, πολύ κόσμος!

ΖΩΗ: Τι να συμβαίνει; Δες και από κει έρχονται!

ΑΡΗΣ: Τραβάνε τα σχοινιά! Την ξεσκέπασαν! Δες Ζωή είναι η...

ΖΩΗ: Η μάνα μας! Μια αφίσα με το πρόσωπο της!

ΓΡΙΑ: Φτάνει πια! Όλοι έξω! *(Στον Άρη.)* Να με καταστρέψεις ήρθες! Και συ η κόρη μου υποτίθεται. *(Στον Άρη και τη Ζωή.)* Όσο για εσάς τους δύο... Εδώ μέσα θα μείνετε... Θα γυρίσει και ο πατέρας σας σύντομα. Τότε να δείτε! Εμείς έχουμε αξίες. Δε θα μας κάνετε εσείς ρεζίλι. Εμάς μας ξέρει η κοινωνία. *(Στον Άρη και τη Βάσω.)* Έξω! Έξω είπα εσείς!

ΒΑΣΩ: Άρη, Ζωή ότι θέλετε... Ξέρετε... Πάρτε τηλέφωνο, εδώ στο διπλανό καφέ θα είμαι.

ΑΓΗΣ: *(Στον Άρη.)* Δεν ξέρω αν θα γράψουμε βιβλίο, αλλά να ξέρεις στη συγκέντρωση θα πάμε. *(Στη Γριά.)* Όσο και αν δεν θέλετε εσείς.

ΑΡΗΣ: Έστω και από εδώ μέσα Άγη!

(Ο Άγης βγαίνει. Η Γριά σπρώχνει έξω την Βάσω. Η Ζωή πριν κλείσει η πόρτα και χωρίς να τη δει η Γριά, σπρώχνει την Βάσω στην Κουζίνα, σε μία γωνία.)

Σκηνή 5η

Η Βάσω παρακολουθεί από μια γωνία της κουζίνας κρυμμένη πίσω από ένα έπιπλο.

ΓΡΙΑ: Για να σας δω τώρα! Τι θα κάνετε; Θα κάτσουμε εδώ μέσα μέχρι να ξεχάσουν όλοι τους! Θα ξεχάσουν σε λίγο! Έτσι γίνεται πάντα. Ο κόσμος είναι ηλίθιος! Θα βρεθεί κάτι άλλο και η ζωή συνεχίζεται. Ειδικά αν σαν εμάς έχεις λεφτά... Ακόμα και η λήθη αγοράζεται. Έτσι δεν είναι;

ΑΡΗΣ: Δεν είσαι σίγουρη;

ΓΡΙΑ: Είμαι! Θα βγει κι ο Θανάσης μου και όλα θα ναι όπως πριν. Μέχρι τότε...

ΖΩΗ: Έχεις ξεφύγει εσύ! Δεν μπορείς να μας κλειδώνεις εδώ μέσα!

ΓΡΙΑ: Ποιος το λέει αυτό; Μας κάνατε ρεζίλι! Όλη πλατεία φωνάζει το όνομα του πατέρα σας! *(Παύση)* Να δω πως θα το σώσω αυτό.

ΖΩΗ: Εντάξει, μας κλειδώσες εδώ μέσα. Η Βάσω; Ο Άγης; Τους έδιωξες και είναι έξω. Μπορούν να πουν ό,τι θέλουν στον κόσμο. *(Η Ζωή κοιτάζει που και που προς την Βάσω.)*

ΓΡΙΑ: Δε θα γίνει ποτέ αυτό! Αποκλείεται!

ΑΡΗΣ: Πως είσαι τόσο σίγουρη;

ΓΡΙΑ: Γιατί... Γιατί εσύ τα έκανες όλα! Εσύ έδωσες την αφίσα της μάνα σας ε; Ποιος άλλος; Ειδικά η δική σου ζωή δεν έχει καμία αξία. Τόλμησες να απλώσεις και χέρι επάνω μου! Σε βοήθησε και η Βάσω... Ξεροκέφαλε! Η μόνη αξία που έχεις και αυτήν πας να την χάσεις είναι ο πατέρας σου... Η Βάσω δεν θα έκανε τίποτα εναντίον μου. Είναι δειλή. Όσο για εκείνον... Ένας ξένος είναι. Τι τον νοιάζει; Εσύ τα κανόνισες όλα!

ΒΑΣΩ: Εγώ την έδωσα! Την αφίσα εννοώ μάνα. Μη με ψάχνεις. Εδώ! Εδώ στην κουζίνα είμαι! Μπροστά στα μάτια σου είμαι τόση ώρα. *(Η Βάσω πηγαίνει προς το σαλόνι.)*

ΓΡΙΑ: Μα αφού...

ΒΑΣΩ: Εσύ με έβγαλες, αλλά δεν βγήκα. Δεν τα είπαμε όλα ακόμα. Πως να φύγω; Άσε που δε θα άφηνα ποτέ τα παιδιά μόνα μαζί σου. Θα κάτσω εδώ με τα παιδιά. Ελάτε παιδιά και εσείς εδώ στον καναπέ. *(Η Βάσω πηγαίνει προς το σαλόνι.)*

ΓΡΙΑ: Και τι θα τους πεις δηλαδή;

ΒΑΣΩ: Δεν μπορώ να καταλάβω γιατί μας κοιτάς έτσι. Ζωή έχει μείνει τίποτα από ποτά;

ΖΩΗ: Βεβαίως! Τι να βάλω;

ΒΑΣΩ: Ό,τι θέλεις εσύ. Ξέρετε τι θυμήθηκα; Κάποτε ερχόμουν συχνά εδώ, σ' αυτή την περιοχή. Εδώ έβγαινα τα Σάββατα.

ΓΡΙΑ: Πας καλά; Τι λες; Εδώ ο κόσμος γύρισε ανάποδα και εσύ λες παλιές ιστορίες;

ΒΑΣΩ: Περίμενε μάνα! Γιατί βιάζεσαι τόσο; Εσύ δεν ήθελες να μάθεις και για τον Άγη; Τάχα δεν το αναγνώρισες;

ΓΡΙΑ: Πως σου ήρθε να πεις πάλι αυτή την ιστορία; Νομίζεις ότι είναι ώρα για τέτοια;

ΒΑΣΩ: Γιατί όχι;

ΑΡΗΣ: Μόνη ερχόσουν θεία;

ΒΑΣΩ: Όχι και μόνη! Δηλαδή στην αρχή μόνη, αλλά όλο και κάποιον γνώριζα. Πότε με ενδιέφερε, πότε έβρισκα κάποιον για να περνάει η βραδιά. Δεν προλάβαινα και πολλά. Ο πατέρας σας βλέπει... Ο πατέρας σας δεν άφηγε κανέναν δίπλα μου. Ο ένας είναι ο Άγης. Ο άλλος... Εσύ μάνα ξέρεις καλύτερα για τον άλλο.

ΓΡΙΑ: Στάματα πια! Τι σε έπιασε απόψε; Τα πράγματα δεν έγιναν έτσι ακριβώς. Ό,τι θυμάσαι χάρεσαι Βάσω. Πάνε αυτά! Τώρα άλλο είναι το πρόβλημά μας! Πώς θα σώσουμε τον αδερφό σου από τη φυλακή. Αυτό σκέψου τώρα!

ΑΡΗΣ: Κατάλαβα! Την πλήρωσαν κι άλλοι θεία; Ο Άγης από τύχη ζει δηλαδή;

ΓΡΙΑ: Δεν είστε καλά! Όχι! Ετοιμάζομαι και φεύγω. Γυρίζω στην ησυχία μου. Θα βγάλω και τον Θανάση μου από τη φυλακή και...

ΑΡΗΣ: (Στη Γριά) Πάψε πια! Εμμονή σου έχει γίνει! Συνέχισε θεία. Τον άλλον πως τον έλεγαν; Εκτός από τον Άγη πήγες να πεις και για έναν ακόμη. Τι έγινε μ' αυτόν;

ΒΑΣΩ: Έχω ξεχάσει και το όνομα του. Έτσι είπε ο Θανάσης. «Να τον ξεχάσεις.» Τον ξεχάσα, για να μην πονάω. Όμως εκείνο το φόρεμα που φορούσα το πέταξα το ίδιο βράδυ. Το έσκισα. Σκούπιζα πάνω του τα αίματα. Έτριβα, έτριβα, έτριβα! Και αυτός κάπνιζε στο μπαλκόνι. Πριν λίγο έβγαζε μια ψυχή και μετά... Η ζωή συνεχίζεται Πως όμως; Χάρηκα πάντως που ξαναβρέθηκε στο δρόμο μου ο Άγης. Ίσως μαζί του σώσω εσάς.

ΓΡΙΑ: Μωρέ δε σταματάτε λέω γω! Φτάνει! Τι προσπαθείτε να με κάνετε να νιώσω ενοχές; Ε όχι λοιπόν!

ΒΑΣΩ: Δεν χρειάζομαι τις ενοχές σου! Όσο για τον Θανάση δεν πρόκειται να βγει ποτέ από εκεί μέσα! Τουλάχιστον όσο ζω. Εσύ γιατί δε λες τη δική σου ιστορία; Με τον πατέρα... Νομίζεις ότι δεν καταλάβαινα;

ΓΡΙΑ: Επιμένεις σ' αυτό ψέμα;

ΒΑΣΩ: Ψέμα; Αφού σε έβλεπα... Σε άκουγα...

ΓΡΙΑ: Αυτά δεν έγιναν ποτέ! Ο πατέρα σου ήταν σε όλα υπέροχος. Σε όλα!

ΑΡΗΣ: Θεία; Θεία! Μήπως να έρθεις να μιλήσουμε μαζί; Πάμε μαζί στη συγκέντρωση;

ΒΑΣΩ: Τόσα χρόνια μετά; Θα πουν τώρα το θυμήθηκες; Έτσι είναι ο κόσμος Άρη μου.

ΓΡΙΑ: Και με το δίκιο τους! Άκου εκεί να κάνει παράπονα τόσα χρόνια μετά!

ΑΡΗΣ: Δεν κατάλαβα γιατί όχι; Όποτε θέλει ο καθένας. Τι; Για να μην ξεσκεπάσουν κάτι τύπους σαν τον γιο σου; Εγώ στο λέω ξανά και ξανά. Θα βρω τον τρόπο και σύντομα.

ΓΡΙΑ: Μπορεί να με κοροϊδέψατε και να κρατήσατε τη Βάσω εδώ μέσα, αλλά δε θα πετύχετε τίποτα παραπάνω. Πάω για λίγο μέχρι το γιο μου και γυρίζω.

ΒΑΣΩ: Έξω γίνεται χαμός. Πως θα φτάσεις ως εκεί;

ΓΡΙΑ: Να μη σε νοιάζει! Τα μάτια μου θα μείνουν επάνω σας. Το νου σας!

(Η Γριά πηγαίνει στην κουζίνα και ετοιμάζει την τσάντα της. Ακούγονται συνηθισμένα χτυπήματα στο παράθυρο.)

ΒΑΣΩ: Από που έρχεται αυτό;

ΑΡΗΣ: Από το παράθυρο! Ο Άρης! Περίμενε Ζωή θα του ανοίξω εγώ.

(Ο Άρης ανοίγει το παράθυρο. Φαίνεται μόνο το πρόσωπο του Άρη. Μιλούν χαμηλόφωνα.)

ΑΓΗΣ: Είστε καλά;

ΑΡΗΣ: Ναι! Έλα μπες από την πόρτα.

ΑΓΗΣ: Όχι, είναι επικίνδυνο! Την γιαγιά σας την έχω ικανή για όλα. Καλύτερα από εδώ. Άρη θες να μιλήσεις από εδώ; Θα το τακτοποιήσω εγώ. Θα φέρω ό,τι χρειάζεται. Εσύ μόνο γράψε αν θες κάτι...

ΑΡΗΣ: Πως; Να τα πω χωρίς τη Ζωή; Εγώ θέλω να μιλήσουμε και οι δύο. Ίσως και η θεία Βάσω. Ε;

ΑΓΗΣ: Άσε τη Ζωή... Θα τα πει όταν θέλει και όπως θέλει. Κλείσε τώρα! Πάω να μιλήσω στον κόσμο.

ΒΑΣΩ: Ξανά ήρθες ε;

ΑΓΗΣ: Δεν παίρνω πίσω τις υποσχέσεις μου.

ΑΡΗΣ: Τι να γράψω; Πως να τα πω;

ΑΓΗΣ: Όπως τα νιώθεις. Κλείσε όμως, πάω να προετοιμάσω τον κόσμο.

ΓΡΙΑ: Έρχονται να με πάρουν. Θα περπατήσω δυο στενά βεβαία. Θέλω όσο λείπω... Τι γίνεται εδώ; Ήρθε πάλι αυτός; Βάσω; Κλείστε τώρα το παράθυρο! Σε λίγο φεύγω.

Κάλεσα το ταξί. Κλείστε το παράθυρο!

ΑΡΗΣ: Να μην αργήσεις όμως! Θα χάσεις σου λέω! Άντε! Τι κοιτάς; Φύγε! Μην τον αφήνεις να περιμένει.

ΓΡΙΑ: Θα κάτσω. Μη σου χαλάσω το χατίρι. Αφού λες κιόλας ότι θα χάσω... Θέλω να δω που το πάτε.

ΖΩΗ: Άρη να μιλήσεις μόνο για τα δικά σου, εντάξει; Εμένα άσε με. *(Χαμηλόφωνα.)*

ΑΡΗΣ: Ζωή υπάρχει μια ευκαιρία να δικαιωθούμε, να... να μην... Με αυτό βοηθάμε κι άλλους ίσως...

ΖΩΗ: Σου είπα κάνε ό,τι θες, αλλά εμένα άσε με απ' έξω. Μόνο αυτό.

ΑΡΗΣ: Είσαι θυμωμένη μαζί μου;

ΖΩΗ: Είμαι περήφανη για σένα. Περήφανη!

ΑΡΗΣ: Λες μπροστά στον κόσμο να... Σκέφτομαι μήπως... Έχω χρόνια να βγω από εδώ μέσα. Αν δε βρω τις λέξεις; Αν με πιάσει πάλι κρίση; Δεν πάω!

ΖΩΗ: Τίποτα να μη σκέφτεσαι! Γράφε! Σε πόση ώρα θα έρθει;

ΑΡΗΣ: Δεν είπαμε τέτοιες λεπτομέρειες. Θα μου πεις μια γνώμη; Θα μου πεις κάτι καλό για να γράψω; *(Η Γριά βρίσκεται από πίσω του.)*

ΓΡΙΑ: Θα σου πω εγώ αν θες.

ΑΡΗΣ: Δωσ' το μου πίσω! Δεν ακούς;

ΓΡΙΑ: Σα δε ντρέπεσαι!

ΑΡΗΣ: Αυτός ντράπηκε για όσα μας έκανε; Κάνε στην άκρη! Παρατάμε επιτέλους! *(Χτυπάει το τηλέφωνο.)*

ΒΑΣΩ: Παρακαλώ; Σ' ακούω. Θα του το πω. Σε πόση ώρα όμως;

ΓΡΙΑ: Αυτός είναι πάλι; Δωσ' τον μου! Μ' ακούς; Μην τυχόν και έρθεις! Δεν το χω σ' τίποτα να... Έτσι κι αλλιώς δεν μου μείνε κάτι. Ακούς; Δεν το χω σε τίποτα να σε σκοτώσω!

ΒΑΣΩ: Άγη; Το έκλεισε. Τι νομίζεις ότι θα πετύχεις; Δεν μπορείς να κάνεις τίποτα πια. Μην πεις τίποτα άλλο! *(Ο Άρης ανεβαίνει ξανά στο έπιπλο δίπλα στο παράθυρο.)*

ΖΩΗ: Κι αν χτυπήσεις;

ΑΡΗΣ: Πως αλλιώς; Πρέπει να με βλέπουν. Να αλλάξω μήπως; Δεν έχω όμως και πολλά ρούχα. Μέσα στο σπίτι τι να τα κάνω;

ΒΑΣΩ: Όχι, είσαι μια χαρά! Πρόσεχε όμως! *(Ο Άρης χτυπάει ξανά το παράθυρο.)*

ΖΩΗ: Άνοιξε!

ΑΓΗΣ: Έλα Άρη, πάρε αυτό για να σε ακούν καλύτερα. Βλέπεις; Σε περιμένουν!

ΓΡΙΑ: Τι γίνεται εκεί; Τι μικρόφωνα είναι αυτά; (Στον Άρη) Τι πας να κάνεις; (Στον Άρη) Και συ ρε αλήτη ξαναγύρισες; Μην τυχόν! Δεν θα σας αφήσω! Δωσ' μου το αυτό. Μην πείτε τίποτα, σας παρακαλώ. Σας παρακαλώ!

ΑΡΗΣ: Παρακαλάς; Παρακαλάς όμως... Ούτε τώρα δεν κάνεις πίσω. Ούτε τώρα δεν μετανιώνεις. Δεν έκανες τίποτα για να μας προστατέψεις. Ήξερες... Ήξερες τι μας έκανε όταν μας έβαζε στο γραφείο και... Γιατί δεν μας έσωσες τότε; Δεν κοιμάμαι από τότε! Κι όταν κοιμάμαι... Δεν έχω ξαπλώσει κανονικά από τότε. Να είμαι έτοιμος, αν γίνει κάτι... Δεν πέρασε από το μυαλό σου, ότι μπορεί πίσω από εκείνη την πόρτα... Τώρα γιατί παρακαλάς; Πίσω από εκείνη την πόρτα θα μπορούσε να ήσουν εσύ! Δεν ένιωσες τίποτα ποτέ; Εσένα σε νοιάζει μόνο ο κόσμος τι θα πει... Αυτός ο κόσμος για κακό δικό σου ή του γιου σου αλλάζει... Αλλάζει και πια τον νοιάζει και για μένα και για τη Ζωή. Έλα να ακούσεις! Έλα! (Οι φωνές ακούγονται ξανά και έχουν δυναμώσει πιο πολύ από κάθε φορά.)

ΒΑΣΩ: Άρη μίλα τους!

ΑΡΗΣ: Μ' ακούτε; Μ' ακούτε; Εδώ! Εδώ στο παράθυρο. Εδώ είμαι!

(Η Γριά τρέχει κλείνει το παράθυρο, ρίχνει τον Άρη κάτω, αρχίζει μια πάλη.)

ΓΡΙΑ: Τι νομίζεις; Ότι θα μας καταστρέψεις εσύ; Ε; Εσύ είσαι ήδη κατεστραμμένος. Μη με κοιτάς έτσι! Ένα λεπτό θα πάρει όλο και όλο... (Σφίγγει το λαιμό του.)

ΒΑΣΩ: Τι κάνεις; Πριν λίγο μας παρακαλούσες. Άφησε τον! Θα πάρω την αστυνομία! Είσαι τρελή; Άφησε τον σου λέω!

ΓΡΙΑ: Ναι, Βάσω είμαι τρελή! Για τον γιο μου αν χρειαστεί είμαι και τρελή. Άσε το χέρι μου να τελειώσω! (Ο Άρης βήχει.) Λίγο ακόμα... Λίγο ακόμα θα κρατήσει!

ΖΩΗ: Έξω τώρα! Δεν με νοιάζει αν μπορείς να φύγεις. Έξω!

ΒΑΣΩ: Όχι Ζωή, ας μείνει να ακούσει τον Άρη. Γιατί θα μιλήσει! Μια φορά να ακούσει κι αυτή. Ακόμα και αν χρειαστεί να σε δέσω εδώ μέσα θα μείνεις. Μετά κάνε ότι θέλεις. Τρέξε στον Θανάση. Πάνε να παραδοθείς και συ! Ζωή βοήθα τον Άρη να σηκωθεί. (Ο Άρης σηκώνεται και πηγαίνει σιγά-σιγά στο παράθυρο.)

ΑΡΗΣ: Εδώ! Εδώ είμαι μ' ακούτε; Σας παρακαλώ! Εδώ στο παράθυρο. Θέλω να σας μιλήσω! (Βήχει ενδιάμεσα.)

(Η Γριά κατεβάζει την ασφάλεια. Σκοτάδι. Ακούγονται μόνο οι φωνές του κόσμου.)

ΖΩΗ: Τι έγινε;

ΒΑΣΩ: Πάμε έξω! Κρατηθείτε ο ένας απ' τον άλλο και πάμε έξω λέω! Άρη που είσαι;

ΑΡΗΣ: Εδώ! Εδώ είμαι!

ΖΩΗ: Δώσε μου τα χέρια σου.

(Η Γριά μόνη στο σαλόνι. Ανάβει το φως. Ανοίγει το κουτί του Άρη. Βγάζει το φόρεμα της μητέρας των παιδιών από το κουτί και μιλά σ' αυτό. Το βλέμμα της χάνεται.)

ΓΡΙΑ: Τώρα μείναμε εγώ και συ. Μ' ακούς; Ε; Σίγουρα μ' ακούς! Δε φταις εσύ! Από τύψεις δικές μου έγιναν όλα. Τύψεις για σένα, για το γιο μου, για όλους σας. Χάλια έγινε το φόρεμα σου. Δεν είναι λεκές από αίμα. Μην κοιτάς που έτσι φαίνεται. Λεκές από ζήλια είναι. Ένας λεκές από ζήλια και ενοχές. Εγώ σε σκότωσα να ξέρεις. Στ' αλήθεια εγώ είμαι η δολοφόνος σου. Μπορεί και κάποιος άλλος. *(Ακούγονται πολύ δυνατά οι φωνές. Η Γριά κλείνει το παράθυρο.)* Καλύτερα τώρα! Έτσι θα μ' ακούς και καλύτερα. Έλα εδώ. *(Η Γριά φοράει το φόρεμα.)* Προσπάθησα. Προσπάθησα να τα κάνω όλα σωστά. Να μη λέει τίποτα για εμάς ο κόσμος. Δεν φοβάμαι πια το σκοτάδι. Μάλλον γι' αυτό έγινα ένα με το σκοτάδι. Μέσα στις φωνές τους βλέπω εσένα. Γι' αυτό δεν αντέχω αυτές τις φωνές. Βλέπω όμως και μένα. Βλέπω εμένα εικοσιπέντε χρονών. Ζηλεύω πολύ! Να το ξέρεις! Γιατί εσύ απ' την αρχή είχες θάρρος να μιλήσεις. Εγώ έδωξα την Βάσω από κοντά μου. Τον Άρη και τη Ζώη δεν τους προστάτεψα. Ζηλεύω όποιον δεν... Μ' αυτό το φόρεμα θα έρθω να σε βρω. Έχω ετοιμάσει ήδη και τον τρόπο που θα σε συναντήσω. Δες! *(Κρατάει όπλο.)* Πάμε σιγά -σιγά; Πάμε; Δεν κάνει να μένω άλλο εδώ. Έμεινα κλεισμένη στον πόνο μου. Δεν κοίταξα το τέρας ποτέ στα μάτια και έγινα ίδια μ' αυτό.

Σκηνή 6η

Άδειος χώρος μοιάζει με πλατεία. Πίσω τους η αφίσα της μητέρας τους. Ακούγονται οι φωνές του κόσμου.

ΑΡΗΣ: Είσαι σίγουρος;

ΑΓΗΣ: Εγώ ναι. Εσύ;

ΑΡΗΣ: Έτσι νομίζω.

ΑΓΗΣ: Έγραψες αυτά που θέλεις να πεις;

ΑΡΗΣ: Κάτι έγγραφα. *(Παύση.)* Δεν ξέρω όμως...

ΑΓΗΣ: Όλα θα πάνε καλά. *(Ο Άρης προσπαθεί να φτιάξει το μικρόφωνο.)*

ΑΡΗΣ: Γιατί μας βοηθάς;

ΑΓΗΣ: Θα μιλήσουμε μετά γι' αυτά. Ας πούμε ότι... Θα ήθελα να έχω βοηθήσει χρόνια πριν τη θεία σας.

ΒΑΣΩ: *(Στη Ζωή.)* Που κοιτάς;

ΖΩΗ: Προς αυτήν. *(Δείχνει την αφίσα της μητέρας.)*

ΒΑΣΩ: Κοίτα με λίγο! Τι έπαθες; Χάθηκε το βλέμμα σου. Κλαις;

ΖΩΗ: Όχι! Κάτι σκέφτομαι και...

ΒΑΣΩ: Ζωή σίγουρα;

ΖΩΗ: Σίγουρα! Τι λες να κάνει αυτή στο σπίτι;

ΒΑΣΩ: Τι θες να κάνει; Θα φύγει σε λίγο να πάει να δει τον γιο της. Μην αγχώνεσαι! Μόνο λόγια είναι. Δειλή είναι στην πραγματικότητα. Αλλιώς θα είχε φροντίσει το εαυτό της πρώτα.

ΖΩΗ: Τι θες να πεις; Μ' αυτά που έλεγες πριν για τον παππού μας τι εννοούσες;

ΒΑΣΩ: Θα μιλήσουμε άλλη ώρα γι αυτά.

ΑΓΗΣ: Να ξεκινήσουμε; Έλα δίπλα μου Άρη!

ΑΡΗΣ: Από το παράθυρο θα ήταν πιο εύκολο. Θα κάνω ό,τι μπορώ. Τους λες ότι θέλω να τους μιλήσω;

ΑΓΗΣ: Παρακαλώ! Παρακαλώ πολύ! Αν θέλετε... Λίγη ησυχία αν θέλετε! Είμαι ο Άρης, ίσως με ξέρετε κάποιοι. Μιλάω συχνά σε συγκεντρώσεις. Ίσως κάποιοι να διαβάζετε και τα βιβλία μου. Όμως αν δεν κάνετε ησυχία... Αν δεν κάνετε ησυχία δεν θα ακούσετε! Το παιδί από εδώ λέγετε Άρης. Άρης και... Είναι ο γιος της γυναίκας που βλέπετε εκεί. Εκεί, σε εκείνη την αφίσα.

ΖΩΗ: Σταμάτα! Σταμάτα Άρη!

ΑΡΗΣ: Ζωή δε θα πούμε τίποτα για σένα, μη φοβάσαι. Μόνο για μένα θα μιλήσω. Κάνε στην άκρη!*(Χαμηλόφωνα.)*

ΒΑΣΩ: Ζωή μου πάμε να κάτσουμε εκεί; Αν δε θες να ακούς, αν ταράζεσαι μπορούμε να πάμε εκεί στο καφέ.

ΖΩΗ: Όχι θεία! Θα μείνω εδώ! Θέλω να είμαι δίπλα στον Άρη. *(Η Ζωή βγάζει το μπλοκ και ζωγραφίζει κάτι βιαστικά. Ο κόσμος φωνάζει δυνατά.)*

ΒΑΣΩ: Ξανασκέψου το! Δεν είσαι υποχρεωμένη να μείνεις. Ο Άρης το ξέρει ότι είσαι μαζί του. Τι σημαίνει πάλι αυτή η ζωγραφιά;

ΑΓΗΣ: *(Προς τον κόσμο.)* Τώρα! Τώρα! Έλα σε παρακαλώ Άρη συνέχισε αν θες.

ΑΡΗΣ: Είμαι ο Άρης! Θα σας έδειχνα τα πόδια μου, το κεφάλι μου, τα χέρια. Έχουν ακόμα σημάδια. Όμως αυτά... Αυτά ίσως είναι πολύ μικρά. Θα σας δείξω τα σημάδια της ψυχής. *(Παύση.)* Όχι! Δεν μπορώ... Καλύτερα να... *(Το βλέμμα του Άρη χάνετε. Σταματάει να μιλά.)*

ΑΓΗΣ: Άρη θέλεις να βοηθήσω κάπως;

ΒΑΣΩ: Ας τον αφήσουμε καλύτερα. Δεν έτοιμος μάλλον. Έλα Άρη, θα σου κρατάω εγώ το χέρι. Καλύτερα; Αν δεν μπορείς άφησε το, θα τα γράψεις όλα στο βιβλίο.

ΑΓΗΣ: Άρη; Άρη μ' ακούς; *(Στον κόσμο.)* Λοιπόν ο Άρης δεν μπορεί να συνεχίσει άλλο για σήμερα... *(Στον Άρη.)* Θα βγει σύντομα το βιβλίο, οπότε θα τα διαβάσετε.

Πηγαίνετε παρακαλώ! Πάμε και εμείς;

ΖΩΗ: Θα τον βοηθήσω εγώ!

ΒΑΣΩ: Τι θα κάνεις Ζωή;

(Η Ζωή σηκώνεται πηγαίνει προς τον κόσμο και δείχνει τις ζωγραφιές της.)

ΖΩΗ: Μισό λεπτό να κατέβω λίγο πιο χαμηλά. Θέλω να είμαι κοντά σας. Ελάτε και σεις πιο κοντά. Έλατε! Με φοβάστε; Ελάτε! Κοιτάξτε! Άρη κοίτα και συ. Ήθελες να μάθεις τι ζωγραφίζω. Να τι ζωγραφίζω! Εσένα, εμένα και όσα μας έκανε...

ΑΡΗΣ: Μ' αυτά εδώ είναι όλα μαύρα! Σαν σκιές μοιάζουν.

ΖΩΗ: Σκιές δεν γίναμε και εμείς;

ΒΑΣΩ: Σας παρακαλώ όμως ... Λίγη ησυχία παρακαλώ! Κλείστε αυτή τη μουσική!

ΑΓΗΣ: Κάποιος σπάει κάτι... Σαν να σπάει κάποιος γυαλιά. Τ' ακούτε;

ΒΑΣΩ: Από εδώ κοντά έρχεται πάντως.

ΖΩΗ: Σαν να τραγουδάει κάποιος. Γνωστή φωνή ε;

(Στη δεξιά πλευρά, στη γωνία, λίγο πιο ψηλά από την πλατεία, φαίνεται η Γριά από το παράθυρο του σπιτιού. Φοράει το φόρεμα της μητέρας των παιδιών. Μιλάει με τον δικηγόρο της στο τηλέφωνο.)

ΑΡΗΣ: Από το σπίτι έρχεται! Ζωή κοίτα! Κοιτάξτε όλοι εκεί!

ΓΡΙΑ: Έλα! Εγώ είμαι πάλι. Τελικά... Μην κάνεις τίποτα! Ας είναι ... Ναι, να τον αφήσεις εκεί μέσα. Εγώ; Εγώ όπου ναι θα τελειώσω και... Εγώ σε λίγο μπορεί να μην είμαι εδώ. Όπως τ' ακούς! Μην κλείσεις, θέλω παρέα. Όσο για εσάς... Συγγνώμη... Μη με διακόψετε! Αφήστε με να μιλήσω για τελευταία φορά! Εσείς έχετε χρόνο... Θα γράψετε και το βιβλίο... Άρη μην το αφήσεις. Να γράψεις και να το μοιράσεις παντού. Απλά σας ζήλεσα κάπως... Εγώ δεν είχα το θάρρος να μιλήσω. Και ξέρετε τι έγινε; Τη θηλιά που δεν προσπάθησα να βγάλω από τη δική μου ζωή, θέλησα να την βάλω στους άλλους. Μπορεί για να νιώσω καλύτερα... Μπορεί...

ΒΑΣΩ: Και ο γιος σου; Γιατί τον έκανες έτσι; Εμένα; Εγώ σε τι έφταιξα;

ΓΡΙΑ: Πες ό,τι θες Βάσω έχεις δίκιο. Μια χάρη μόνο... Μείνετε για λίγο εδώ.

ΑΡΗΣ: Το φόρεμα της!

ΓΡΙΑ: Το έβαλα γιατί... Γιατί στα αλήθεια εγώ την σκότωσα! Εγώ που ήξερα τι συμβαίνει και παρ' όλα αυτά... Εγώ φταίω για όλους!

(Η Γριά κλείνει το παράθυρο. Ακούγεται πυροβολισμός.)

ΖΩΗ: Λες να;

ΑΡΗΣ: Μάλλον...

ΒΑΣΩ: Το περίμενα! Ήταν θέμα χρόνου.

ΑΡΗΣ: Δηλαδή; Πως το εννοείς; Πρέπει να μας μιλήσεις γι αυτήν!

ΒΑΣΩ: Άλλη ώρα Άρη. Ο φόβος της φταίει για όλα. Σήκωνε το δικό μας βάρος. Πιο πολύ όμως σήκωνε το δικό της.

ΑΓΗΣ: Τη λυπάσαι; Αυτό λες; Αυτή σας έκανε...

ΒΑΣΩ: Την λυπάμαι, επειδή μετάνιωσε με λάθος τρόπο και αργά. Πολύ αργά!

ΑΓΗΣ: Φεύγουμε;

ΒΑΣΩ: Που να πάμε;

ΑΓΗΣ: Στο σπίτι μου!

ΑΡΗΣ: Πάμε να γράψουμε το βιβλίο. Ίσως πούμε κάτι και γι' αυτήν ε;

ΖΩΗ: Δεν ξέρω αν πρέπει.

ΒΑΣΩ: *(Στον κόσμο.)* Παρακαλώ να φύγετε! Φύγετε!

ΑΡΗΣ: Όχι θεία! Θέλω πρώτα κάτι να τους πω!

ΑΓΗΣ: Άρη έλα πιο κοντά στο μικρόφωνο.

ΑΡΗΣ: Τώρα μ' ακούτε; Θέλατε σήμερα να μάθετε τι μας έκανε; Πώς τη σκότωσε;

Αυτό όμως... Δεν έχει σημασία πώς πατήθηκε η σκανδάλη. Αυτό θέλω να πω.

Σημασία έχει να μην ξαναπατηθεί.

(Ακούγονται οι φωνές των ανθρώπων να φωνάζουν. Οι ήρωες αποχωρούν.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αηδονοπούλου, Ξ. (2013). *Ο Χάρολντ Πίντερ στην ελληνική σκηνή, 1961-2006: σκηνοθετικές προσεγγίσεις και κριτικές αποτιμήσεις* (Διδακτορική διατριβή). Διαθέσιμο από: Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών.
- Αλεξανδρή, Ι. (2021). Αμφίσημα αντικείμενα: Όψεις της μετανάστευσης στη δραματουργία της Λούλας Αναγνωστάκη. Στο Τ. Καραόγλου & Ν. Αλιφέρης (Επιμ.), *β' Θεατρολογικό Συνέδριο, Αθήνα, 28-31 Μαρτίου 2012* (σσ.318-319), Αθήνα: Ευρασία.
- Αναγνωστάκη, Λ. (2006). *Ο Ήχος της ζωής*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Αρδίττης, Β. (2016). Τα μαύρα γυαλιά της Λούλας. Αναδρομικές σκέψεις για το έργο της Λούλας Αναγνωστάκη, *Εντευκτήριο*, 114, 33.
- Γεωργουσόπουλος, Κ. (1984). Αντόνιο ή το μήνυμα. Στο: *Κλειδιά και κώδικες θεάτρου II Ελληνικό θέατρο* (σ.42). Αθήνα: Εστία.
- Γεωργουσόπουλος, Κ. (χ.χ). Λούλα Αναγνωστάκη: Η σημαντικότερη Ελληνίδα θεατρική συγγραφέας. Ανακτήθηκε από: www.sansimera.gr
- Ζηβανού, Α. (2008). *Η Θεσσαλονίκη της κατοχής και του εμφυλίου μέσα από τα μάτια της Λούλας Αναγνωστάκη και του Γιώργου Ιωάννου* (Μεταπτυχιακή εργασία). Ανακτήθηκε από: <https://ikee.lib.auth.gr/record/113859/files/ZIVANOUI.pdf>
- Καρατζογιάννης, Μ. (2015). *Στην «Πόλη» της Λούλας Αναγνωστάκη*. Αθήνα: Σόκολης.
- Καρατζογιάννης, Μ. (2016). Εισαγωγή στη δραματουργία της Λούλας Αναγνωστάκη, *Εντευκτήριο*, 114, 10-16.
- Κονιόρδου, Λ. (2016). Πάντοτε ο άλλος, *Εντευκτήριο*, 114, 63.
- Μαντέλη, Β. (2014). *Το μοτίβο της εισβολής στο θέατρο της Λούλας Αναγνωστάκη*. Αθήνα: Πεδίο.
- Μουντράκη, Ε. (χ.χ). Η Δραματουργία της Λούλας Αναγνωστάκη. Ανακτήθηκε από: www.greek-theatre.gr.
- Μπαϊρακτάρη, Μ. (2009). Σ' εσάς που με ακούτε της Λούλας Αναγνωστάκη. Το ηχητικό σημείο: από τη διαμαρτυρία του θεατρικού προσώπου στην αφύπνιση του θεατή, *Θεατρογραφίες*, 16, 50-53.
- Μπακονικόλα, Χ. (2019). Η Λούλα Αναγνωστάκη, οι εισβολείς και οι δραπέτες. Στο: *Σε Μείζονα και Ελάσσονα, Μελετήματα για το θέατρο*. Αθήνα: Αιγόκερως.
- Ντεμίρη, Ν. (2023). *Το τραυματικό αποτύπωμα της Ιστορίας στην ελληνική οικογένεια: Η Νίκη της Λούλας Αναγνωστάκη ως αφετηρία συνομιλίας με ένα νέο έργο* (Μεταπτυχιακή εργασία). Ανακτήθηκε από: <https://apothesis.eap.gr/archive/item/176806?lang=el>

- Παπανδρέου, Ν. (1980). Η πολιορκία της μνήμης, *Θεατρικά τετράδια*, 3,7.
- Πεφάνης, Γ. (2012). Ο Τόπος, η μνήμη και το δράμα στο θέατρο της Λούλας, Αναγνωστάκη, *Χρονικά Αισθητικής*, 46, 234.
- Πούχγερ, Β. (2001). Οι ραγισμένοι καθρέφτες της ταυτότητας, Ο σκηνικός πληθυσμός στα θεατρικά έργα της Λούλας Αναγνωστάκη. Στο: *Ο μίτος της Αριάδνης, Δέκα Θεατρολογικά Μελετήματα* (σσ. 394-445). Αθήνα: Εστία.
- Προυσαλίδης, Λ. (2015). Οι αφύλακτοι αριστοκράτες της ιστορίας. Στο: *Στην Πόλη της Λούλας Αναγνωστάκη*. Αθήνα: Σόκολης.
- Ρόζη, Λ. (2023) Η γεωγραφία της ιστορίας στο θεατρικό κόσμο της Λούλας Αναγνωστάκη, *Χάρτης*, 53. Ανακτήθηκε από: www.hartismag.gr

Θεατρικά έργα

- Αναγνωστάκη, Λ. (2007). *Η Νίκη - Ο Ουρανός κατακόκκινος - Σε σας που με ακούτε*, Αθήνα: Κέδρος.
- Αναγνωστάκη, Λ. (2008). *Διαμάντια και Μπλουζ-Το Ταξίδι μακριά*. Αθήνα: Κέδρος
- Αναγνωστάκη, Λ. (2008). *Η Κασέτα*. Αθήνα: Κέδρος.
- Αναγνωστάκη, Λ. (2016). *Η τριλογία της Πόλης, Η Διανυκτέρευση - Η Παρέλαση - Η Πόλη*. Αθήνα: Κάπα εκδοτική.
- Αναγνωστάκη Λ. (2017). *Αντόνιο ή το μήνυμα*. Αθήνα: Κάπα εκδοτική.
- Αναγνωστάκη, Λ. (2017). *Η Συναναστροφή*. Αθήνα: Κάπα εκδοτική.
- Αναγνωστάκη, Λ. (2018). *Ο ήχος του όπλου*. Αθήνα: Κάπα εκδοτική.

Ηχητικά Ντοκουμέντα

- Μάινας, Σ. *Αφιέρωμα στη Λούλα Αναγνωστάκη*. (3.12.23). Ανακτήθηκε από: www.greek-theatre.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Οι περιλήψεις των έργων της Λούλας Αναγνωστάκη

Η Διανυκτέρευση

Η Λούλα Αναγνωστάκη αρχίζει τη θεατρική συγγραφική της πορεία το 1965 με το μονόπρακτο, *Η Διανυκτέρευση*. Στο συγκεκριμένο έργο, η νεαρή ηρωίδα της, Σοφία καταφεύγει ένα βράδυ στο σπίτι του σαραντάχρονου Μίμη Κιοσσόπουλου, ο οποίος ζει μόνος. Ο Μίμης Κιοσσόπουλος μένει σε έναν μικρό χώρο. Η πόλη, στην οποία συμβαίνουν τα γεγονότα, είναι πολύ σκοτεινή. Η Σοφία και ο Μίμης έχουν συναντηθεί άλλη μια φορά σε έναν σταθμό, πριν μεταβούν στο σπίτι του. Εκεί, η Σοφία, του είχε εκφράσει το παράπονο της, πως βαρέθηκε να αναγκάζεται να περνάει τα βράδια της σε ξενοδοχεία. Έτσι, ο Μίμης της πρότεινε να περάσει το βράδυ στο σπίτι του. Αν και δεν γνωρίζονται μεταξύ τους, επιδιώκουν να μάθουν καλύτερα ο ένας τον άλλον. Οι προσπάθειες που κάνουν, δεν είναι πάντα επιτυχημένες, καθώς και οι δύο φέρουν στην ψυχή τους ένα τραύμα. Από τη μια, η Σοφία έχει βιώσει την εγκατάλειψη από τον πατέρα της, ο οποίος έχει μεταναστεύσει και από την άλλη, ο Μίμης έχει βιώσει τη σκληρή περίοδο του εμφυλίου πολέμου. Ωστόσο, δεν αποτελούν κώλυμα για την επικοινωνία τους μόνο τα τραύματά τους, αλλά και ο διαφορετικός τους χαρακτήρας. Πιο συγκεκριμένα, ο Μίμης είναι πιο εσωστρεφής και μοναχικός, ενώ η Σοφία εκφράζει επίμονα την επιθυμία της να μάθει πράγματα γι' αυτόν. Ο τρόπος της, για να το πετύχει αυτό, είναι συχνά επιθετικός και παράξενος, συμπεριφορά που δεν αρμόζει σε μια φιλοξενούμενη. Προσπαθεί όμως, να βγει από τη μοναχικότητα της και να τραβήξει και αυτόν από τη δική του (Αναγνωστάκη, 1965).

Η Πόλη

Η *Πόλη* γράφεται το 1965 και εντάσσεται επίσης στην Τριλογία της Πόλης. Στο έργο αυτό, ο Κίμων με την Ελισάβετ αλλάζουν συνεχώς τόπο, με σκοπό να ξεχάσουν το παρελθόν τους και να καταφέρουν να ζήσουν μαζί. Σε κάθε νέα πόλη που μετακινούνται, ψάχνουν να βρουν ένα νέο θύμα, με σκοπό να γίνει ο άνθρωπος αυτός το «παιχνίδι» τους. Έτσι, το νέο τους θύμα είναι ένας παράξενος φωτογράφος, ο οποίος συνηθίζει να φωτογραφίζει νεκρούς από τροχαία, από εκτελέσεις και από αστιτία. Ο φωτογράφος ενθουσιάζεται από τη γνωριμία του με την Ελισάβετ. Στην αρχή του

έργου δίνεται η εντύπωση, πως ο άνθρωπος αυτός είναι ένα πιθανό τρίτο πρόσωπο στη σχέση τους και πως η Ελισάβετ τον φέρνει μέσα στο σπίτι, με σκοπό να συνάψει ερωτική σχέση μαζί του. Στην συνέχεια όμως, αποδεικνύεται πως όλο αυτό είναι απλά ένα ερωτικό παιχνίδι του Κίμωνα και της Ελισάβετ (Αναγνωστάκη, 1965).

Ο φωτογράφος εισβάλλει μέσα στο έργο, για να γίνει πιο εμφανές το μέγεθος της μοναξιάς του ζευγαριού και η έντονη επιθυμία του για επικοινωνία. Όλα όσα συμβαίνουν είναι ένα μεθοδικό παιχνίδι που στήνεται από δύο παίκτες. Ο καθένας από αυτούς φορά ένα διαφορετικό προσωπείο. Οι «παίκτες» είναι ο ψυχρός, φοβικός και αυστηρός σύζυγος, Κίμων και η γυναίκα-αράχνη, Ελισάβετ, η οποία τελικά θα υποταχθεί στον σύζυγο της (Μαντέλη, 2014: 36-37).

Η παρέλαση

Δύο αδέρφια, ο δεκαεφτάχρονος Άρης και η εικοσιτριάχρονη Ζωή, ζουν κλεισμένοι στο σπίτι τους. Η επαφή τους, με όσα συμβαίνουν στον έξω κόσμο, πραγματοποιείται μόνο μέσα από έναν φεγγίτη. Τα ηχητικά σημεία, που ακούγονται απ' έξω, δημιουργούν την εντύπωση στα δύο παιδιά, πως πρόκειται να διεξαχθεί μια παρέλαση. Αυτή η εσφαλμένη εντύπωση οδηγεί τον Άρη στην προσπάθεια να δει, από το φεγγίτη, τι ακριβώς συμβαίνει στην πλατεία. Ταυτόχρονα, τα δυο παιδιά ανακαλούν διάφορες μνήμες, όπως πολιτικές και οικογενειακές, ενώ εκφράζουν όσα θα ήθελαν να ζήσουν. Επιθυμούν να βγουν έξω, για να ζήσουν ξέγνοιαστα. Τα δύο παιδιά όμως, θα γίνουν αυτόπτες μάρτυρες μίας ομαδικής εκτέλεσης. Κάτω από το ύφασμα δε βρίσκεται το «άγαλμα», αλλά μια λαιμητόμος. Στο τέλος του έργου, οι στρατιώτες, που εκτέλεσαν τον κόσμο, κατευθύνονται προς τον χώρο που βρίσκονται τα παιδιά (Αναγνωστάκη, 1965).

Η *Παρέλαση* είναι το τρίτο στη σειρά μονόπρακτο της Τριλογίας της πόλης. Το έργο ξεκινά με μία χαρμόσυνη και συναρπαστική διάθεση. Τίποτα αρχικά δεν μας προϊδεάζει για την μαζική δολοφονία που θα ακολουθήσει. Οι τυμπανοκρουσίες παραπλανούν τα δύο παιδιά, τα οποία εξαγάγουν το συμπέρασμα, πως πρόκειται για ένα χαρμόσυνο γεγονός, για μία παρέλαση. Για τα νεαρά, έγκλειστα αυτά παιδιά η σκέψη, της εξόδου από τον χώρο τους, είναι ένα όνειρο. Οι αναμνήσεις τους είναι γεμάτες με τραύματα, που προκλήθηκαν από τα πολεμικά κατάλοιπα του εμφυλίου. Αυτό φαίνεται και από τη σχέση που έχουν μεταξύ τους, αλλά και από τη γενικότερη συμπεριφορά τους. Με άλλα λόγια, συμπεριφέρονται σαν μικρά παιδιά, ενώ η ουσιαστική επικοινωνία ανάμεσα τους είναι ανύπαρκτη. Αξιοσημείωτη είναι η απουσία του πατέρα τους, η εικόνα του οποίου

μοιάζει με μια σκιά ενός άνδρα, που δεν μιλά πολύ και φορά ένα μπλε σακάκι και ένα κίτρινο πουλόβερ. Καθοριστικές για τη συγγραφή του έργου υπήρξαν οι προσωπικές αναμνήσεις της Λούλας Αναγνωστάκη με τον αδερφό της, ο οποίος ήταν πολιτικός κρατούμενος στις φυλακές του Επταυργίου (Παπανδρέου, 1965: 7).

Η Συναναστροφή

Σε ένα ιδιαίτερο μαγαζί με χειροποίητα είδη δώρων, οι ιδιοκτήτριες συναντιούνται την παραμονή πρωτοχρονιάς μαζί με άλλους ανθρώπους, που είναι κυρίως άγνωστοι μεταξύ τους. Χωρίς να το γνωρίζουν ξενυχτούν με μια γυναίκα, η οποία είναι νεκρή. Η αφορμή της συνάντησης δεν είναι εορταστική. Ακόμη και οι ίδιοι οι ήρωες φαίνεται να μην γνωρίζουν γιατί βρέθηκαν στον ίδιο χώρο όλοι μαζί. Όλοι όμως, έχουν ένα κοινό σημείο. Ζουν ταλαιπωρημένοι από καταστάσεις, που δεν έχουν διαλέξει και προσπαθούν να βρουν τον εαυτό τους. Έτσι, αντιμετωπίζουν ο ένας τον άλλο καχύποπτα, εχθρικά και με ιδιοτέλεια (Αναγνωστάκη, 1967).

Όλα συμβαίνουν περί τα τέλη της δεκαετίας του 1930 σε μια πόλη με ιδιαίτερο και βαρύ κλίμα. Μία πόλη που κατοικούν πολλοί πρόσφυγες. Κατά πάσα πιθανότητα, η πόλη αυτή είναι η Θεσσαλονίκη. Την περίοδο που γράφεται το έργο, οι κάτοικοι της Θεσσαλονίκης προσπαθούν να κάνουν ένα νέο ξεκίνημα, μετά από τη δράση του παρακράτους (Καρατζογιάννης, 2015: 21).

Αντόνιο ή το Μήνυμα

Το 1972 γράφεται το έργο *Αντόνιο ή το μήνυμα*. Η πλοκή του έργου είναι τοποθετημένη σε ένα ολοκληρωτικό καθεστώς. Η Αλίκη προσφέρει καταφύγιο σε μια ομάδα, που πολεμά το δικτατορικό καθεστώς. Ορισμένοι, απ' αυτούς, έχουν φιλικές σχέσης με τον γιο της. Ο αρχηγός τους ονομάζεται Αντόνιο, όπως ακριβώς και ο γιος της. Η Ελένη εκμεταλλεύεται αυτή τη συνωνυμία, για να βοηθήσει τον αρχηγό Αντόνιο να διαφύγει από τους Αστυνομικούς (Αναγνωστάκη, 1972). Οι αγωνίες και οι προβληματισμοί στην Ελλάδα, την εποχή της δικτατορίας, αντικατοπτρίζονται στο πλαίσιο της πλοκής του συγκεκριμένου έργου. Έμφαση δίνεται στην πολιτική ατμόσφαιρα της εποχής. Ο χρόνος και ο τόπος δεν προσδιορίζονται με ακρίβεια, όμως η Λούλα Αναγνωστάκη υπονοεί το δικτατορικό καθεστώς της Ελλάδας. Οι ήρωες του έργου κατάγονται από διαφορετικές χώρες, ανήκουν σε διαφορετικές γενιές και

διαφορετικές κοινωνικές τάξεις. Έτσι, υπογραμμίζεται ο αγώνας των ανθρώπων συλλογικά ενάντια στη Χούντα (Καρατζογιάννης, 2015: 23).

Η Νίκη

Στη *Νίκη* βλέπουμε τη ζωή μίας οικογένειας, που έχει μεταναστεύσει σε μία βιομηχανική πόλη της Γερμανίας. Η οικογένεια κατάγεται από τη Φλώρινα και έχει ζήσει ένα διάστημα στον Πειραιά. Τα μέλη της οικογένειας είναι τα δύο αδέρφια, η Βάσω και ο Νίκος και η ηλικιωμένη μητέρα τους, ή Γριά, όπως την έχει ονομάσει η Λούλα Αναγνωστάκη. Μαζί τους έχουν και ένα μικρό κορίτσι, την κόρη του συντρόφου της Βάσως. Η Βάσω και ο Νίκος αγωνίζονται να προσαρμοστούν στη νέα τους ζωή. Πίσω, στην Ελλάδα, έχει μείνει ο αδερφός τους Θανάσης, που βρίσκεται στη φυλακή για δολοφονία. Στην προσπάθεια τους να αφήσουν πίσω το παρελθόν, η Βάσω ετοιμάζει τον αρραβώνα του Νίκου με μία Γερμανίδα. Η Γριά φαίνεται να μένει προσκολλημένη στη ζωή της στην Ελλάδα και επιθυμεί να γυρίσει πίσω. Το τέλος όμως, διαψεύδει τις προσπάθειες για ένα νέο ξεκίνημα, καθώς ο Νίκος χάνει τη ζωή του σε ένα ξεκαθάρισμα λογαριασμών (Αναγνωστάκη, 1978).

Η *Νίκη* είναι έργο γραμμένο για τους ηττημένους. Μιλά για μια εποχή, που η ελληνική κοινωνία φέρει ακόμα τα τραύματα του εμφυλίου πολέμου. Το κλίμα του διχασμού, που επικρατεί, δεν μπορεί να συμβάλει σε οποιαδήποτε απόπειρα αλλαγής ζωής. Οι ήρωες φαίνονται να είναι καταπιεσμένοι και παγιδευμένοι σε μία μίζερη καθημερινότητα (Καρατζογιάννης, 2015: 24-25).

Η κασέτα

Η *Κασέτα* έχει γραφτεί το 1965. Στο έργο αυτό, ο Παύλος θέλοντας να διαφύγει από την καθημερινότητα του, καταγράφει τις σκέψεις του σε ένα κασετόφωνο. Η διαδικασία αυτή τον βοηθά να αντιμετωπίζει όσα τον πιέζουν, όπως για παράδειγμα η εγκυμοσύνη της συντρόφου του και η πίεση που του ασκεί η ίδια για να παντρευτούν. Πίεση δέχεται και από τα υπόλοιπα κοντινά του πρόσωπα, τον πατέρα του, τον φίλο του Σπύρο και τον αδερφό του, ο οποίος τελικά θα χάσει τη ζωή του για την ομάδα του. Έτσι, ο Παύλος, σιγά-σιγά, θα κλειστεί στο δωμάτιο του και θα μένει μόνος, ακούγοντας όσα έχει καταγράψει στις κασέτες. Τις κασέτες αυτές θέλει να τις στείλει στον Τούρκο, που δολοφόνησε τον Πάπα, τον οποίο έχει ταυτίσει με ένα μουσουλμάνο συμμαθητή του. Ο Παύλος εντέλει θα αυτοκτονήσει (Αναγνωστάκη, 1965).

Ο Παύλος ψάχνει στο έργο, εναγωνίως, τον τρόπο για να πετύχει τη δική του Μεγάλη Πράξη, καθώς έτσι πιστεύει πως αυτή θα τον ανακουφίσει από την ασφυκτική του πραγματικότητα. Θέλει να βγει από τον τρόπο ζωής, που οι άλλοι τον έχουν παγιδεύσει. Στη σκέψη του, ο μουσουλμάνος συμμαθητής του, συμβολίζει αυτή την ευκαιρία. Είναι μία ταύτιση παράξενη, που δεν βασίζεται σε λογικά επιχειρήματα. Τελικά, η αυτοκτονία θα είναι γι' αυτόν η προσωπική του Μεγάλη Πράξη (Καρατζογιάννης, 2015: 26-27).

Ο Ήχος του όπλου

Λίγο πριν τις εκλογές του 1985, η Κάτια μεταβαίνει από την Αθήνα στην επαρχία, για να ψηφίσει. Αυτό έχει όμως, αρνητική επίδραση στη καθημερινότητα του νεαρού γιου της, Μιχάλη. Μια παλιά της φίλη, η Μαρίκα, την πληροφορεί πως ο Μιχάλης έχει αφήσει τις σπουδές του, στη βιομηχανική σχολή, και πως σκοπεύει να φύγει για την Αμερική, αφήνοντας πίσω του την έγκυο σύντροφό του, Φανή. Θέλοντας η Μαρίκα να αλλάξει τα σχέδια του Μιχάλη συγκρούεται μαζί του, με αποτέλεσμα αυτός να της πει πως θα αυτοκτονήσει με ένα όπλο, που το έχει αποκτήσει από παράνομες δραστηριότητες, που πραγματοποιεί μαζί με τον Γιαννούκο, τον αδερφό της Φανής. Η Κάτια πεθαίνει από ανακοπή βλέποντας τον Μιχάλη να κρατά το όπλο (Αναγνωστάκη, 1985).

Στον ήχο του όπλου παρατηρείται η έλλειψη επικοινωνίας μεταξύ των ατόμων της ίδιας γενιάς. Αυτό δηλώνεται μέσω της εναλλαγής διαφορετικών ήχων. Οι ήχοι προέρχονται από την προετοιμασία των εκλογών, ενώ ακούγονται ήχοι και από την τηλεόραση. Τα πρόσωπα λογοφέρνουν για την επιλογή της μουσικής. Για παράδειγμα, ο Μιχάλης, ενώ θέλει ησυχία, ακούει πολλούς διαφορετικούς ήχους, πράγμα που δείχνει τη μεγάλη του ανάγκη για αναζήτηση και εύρεση νοήματος. Απ' την άλλη, το όπλο του Γιαννούκου είναι το σύμβολο της αποτυχίας του στόχου. Γι' αυτό και δεν ακούγεται ο ήχος. Παρ' όλο που τα δύο αγόρια δεν επικοινωνούν, ενδιαφέρονται ειλικρινά ο ένας για τον άλλον. Υπάρχει μεταξύ τους μια ευαίσθητη σχέση και αναζητούν αρκετές φορές ο ένας τον άλλο. Οι δυο τους θέλουν να εκφράσουν την ανάγκη τους για εύρεση ιδανικών (Μαντέλη, 2014: 98-101).

Διαμάντια και Μπλουζ

Το 1990 η Λούλα Αναγνωστάκη γράφει το έργο *Διαμάντια και Μπλουζ*. Στο έργο παρουσιάζεται μια οικογένεια με μεγαλοαστικές συνήθειες, που δεν της λείπουν τα

υλικά αγαθά. Η περίοδος της δικτατορίας είναι πια μακριά και το κλίμα φαίνεται πιο αισιόδοξο.

Ένα καλοκαιρινό απόβραδο, η Άννα περιμένει στο σαλόνι να ακούσει ένα τραγούδι, που έχει συνθέσει η κόρη της μαζί με άλλους μουσικούς, με σκοπό να το παρουσιάσουν σε ένα φεστιβάλ με τζαζ μουσική. Τα παιδιά έχουν γράψει μόνο τη μουσική. Οι στίχοι έχουν γραφτεί από έναν νεαρό, που επιθυμούσε να τους χαρίσει στην Άννα σε ένα ραντεβού, που η ίδια δεν εμφανίστηκε ποτέ. Μέχρι να φτάσει η στιγμή, που θα ακούσει το τραγούδι της, θα ανατραπούν πολλά πράγματα στην ζωή της. Η ερωμένη του άνδρα της θα έρθει στο σπίτι της και θα της δώσει ένα περιδέραιο με διαμάντια και ο άνδρας της θα φύγει. Η κεντρική ηρωίδα, η Άννα πιστεύει πως μέσα από αυτό το τραγούδι θα οδηγηθεί στην αυτεπίγνωση, θα πάψει να νιώθει απελπισία και η ζωή της θα αποκτήσει ξανά νόημα (Αναγνωστάκη, 1990). Στο έργο αυτό παρατηρείται η διαρκής εναλλαγή των ρυθμών, ανάλογα με την ανάγκη και την προτίμηση του κάθε ήρωα. Κάποιες φορές, τα μουσικά κομμάτια γίνονται ένα με τους ήχους που έρχονται απ' έξω. Η μουσική είναι ένα σύμβολο της υποκειμενικής αντίληψης και ανάγκης του κάθε ήρωα. Γι' αυτό, βλέπουμε την Άννα να μην μένει ικανοποιημένη από τη μελοποίηση του ποιήματος. (Πούχγερ, 2001: 405-406).

Ταξίδι Μακριά

Στο θεατρικό έργο *Ταξίδι Μακριά*, που γράφτηκε το 1965, η άσημη ηθοποιός, Δήμητρα Κιοσσοπούλου επιστέφει και πάλι στην Ελλάδα. Η αφορμή της επιστροφής της είναι το έργο που έχει γράψει η αδερφή της γι' αυτήν. Η αδερφή της, Μυρτώ είναι κι αυτή μια άσημη ηθοποιός. Το έργο αυτό φαντάζει και στις δύο μια σπουδαία ευκαιρία, για να αναδειχθούν. Στην παράσταση, που προετοιμάζουν, θα πάρουν μέρος και ο γιος της Δήμητρας, ο Άγης και η σύντροφος του, η Κορίνα, που θα φροντίσει να επικοινωνήσει το γεγονός αυτό. Τελικά, το ζευγάρι θα φύγει ακολουθώντας χωριστούς δρόμους και οι δύο αδελφές θα μείνουν μόνες (Αναγνωστάκη, 1965).

Η ατμόσφαιρα του έργου παραπέμπει στον δραματουργό Πιραντέλο. Οι τέσσερις αυτοί ήρωες, χρησιμοποιώντας ως πρώτη ύλη την ίδια τους της ζωή, αυτοσχεδιάζουν, για να δημιουργήσουν τη δική τους παράσταση. Θα χρειαστεί να έρθουν σε σύγκρουση μεταξύ τους, να αντιμετωπίσουν το παρελθόν, αλλά και το παρόν. Θα επιδιώξουν να γαληνέψουν, μέσω του θεάτρου, τα τραύματα του παρελθόντος. Το έργο αυτό εκκινεί από το συλλογικό, με σκοπό να φτάσει όμως στο ατομικό. Ο κάθε ήρωας θέλει να κάνει το δικό του ταξίδι μακριά (Καρατζογιάννης, 2015: 33-34).

Ο Ουρανός Κατακόκκινος

Ο *Ουρανός Κατακόκκινος* γράφτηκε το 1997 και είναι ο μοναδικός μονόλογος της Λούλας Αναγνωστάκη. Στο έργο ξεδιπλώνεται όλη η ζωή της ηρωίδας, Σοφίας Αποστόλου. Η ίδια δηλώνει εξ' αρχής, πως ήταν καθηγήτρια της Γαλλικής στο Δημόσιο, πως απολύθηκε λόγω αλκοολισμού και πως έχει μια τάση να στρέφεται προς το κακό. Η Σοφία Αποστόλου θα δει τον αφελή γιο της να βρίσκεται μπλεγμένος σε κύκλωμα μαστροπείας, εξαιτίας της γνωριμίας του με την Τάνια, η οποία ήταν ήδη μπλεγμένη με τέτοιου είδους κυκλώματα. Τελικά, ο Γιάννης καταλήγει στη φυλακή και η Σοφία Αποστόλου νοικιάζει ένα διαμέρισμα, ακριβώς απέναντι από τις φυλακές. Επιθυμεί να νοικιάσει το διαμέρισμα, για να βρίσκεται κοντά στον γιο της και, για να μπορεί να βλέπει το χρώμα του ουρανού κατά τη δύση (Αναγνωστάκη, 1997). Η Σοφία Αποστόλου εξιστορεί όλη την πορεία της ζωής της με ένα πολύ πλούσιο χιούμορ και, με αυτοσαρκαστικές στιγμές. Ο σκηνικός χώρος είναι άδειος, συμβολίζοντας έτσι τη μοναξιά της. Μέσα από τον μονόλογό της ξεδιπλώνει την πορεία της ζωής της, εκφράζει τη δική της αλήθεια και σχολιάζει γενικότερα όσα συμβαίνουν στην κοινωνία. Γυρνάει πίσω, σε όσα έγιναν, και τα διηγείται μέσα από τη δική της υποκειμενική αντίληψη. Όλα εκτυλίσσονται με βάση το αντιθετικό ζεύγος του νεκρού κουμουνιστή άνδρα της και του γιου τους, που βρίσκεται πια στη φυλακή. Σχολιάζει αρνητικά και περιπαικτικά τις ιδεολογίες και τα ιδανικά που έχουν χαθεί και οδηγούν τους ανθρώπους να γίνουν θύματα μιας Νέας Τάξης Πραγμάτων (Καρατζογιάννης, 2015 :34-36).

Σ' εσάς που με ακούτε

Στην πόλη του Βερολίνου, το 2001, πρόκειται να πραγματοποιηθεί ένα φιλειρηνικό φόρουμ. Στους δρόμους της πόλης υπάρχει μεγάλη αναστάτωση και έντονη αστυνομική παρουσία.

Ο Χανς ζει σε ένα διαμέρισμα με την σύντροφο του, Μαρία. Στο ίδιο σπίτι ζουν ο Ιβάν και ο Άγης με τη σύντροφο του, Σοφία. Ο Άγης είναι φοιτητής και συγγραφέας. Αυτήν την περίοδο γράφει ένα βιβλίο, στο οποίο μεταφέρει την Ρόζα Λούξενμπουργκ στον 21ο αιώνα. Στην ηρωίδα του βιβλίου του προσθέτει και στοιχεία της Σοφίας. Στη διάρκεια του έργου βλέπουμε τον Άγη να ετοιμάζεται, με πυρετώδη τρόπο, για την ομιλία του στο φόρουμ, που θα διεξαχθεί την επόμενη μέρα. Στο διαμέρισμα έχει τοποθετήσει πανό, μαγνητόφωνα, μικρόφωνα και διάφορα άλλα αντικείμενα που θα

χρειαστούν. Ο Άγης, αργότερα, φεύγει για να ολοκληρώσει τις προετοιμασίες. Η Σοφία, που έχει μείνει πίσω, κρατά κρυφή από αυτόν την ιστορία της οικογένειάς της. Προσπαθεί λοιπόν, να συγκεντρώσει τα χρήματα για την μητέρα της και τον αδερφό της, που ζουν στην Ελλάδα, αφού ο πατέρας τους, τους έχει αφήσει. Εγκατέλειψε την οικογένειά του, μόλις έμαθε για την ομοφυλοφιλία του αδερφού της. Επίσης, ο αδερφός της Σοφίας, μετά από ένα ατύχημα, έμεινε ανάπηρος. Στην προσπάθειά της να τους βοηθήσει οικονομικά, η Σοφία έχει εμπλακεί σε κύκλωμα ναρκωτικών. Η οικογένειά της θα καταφθάσει στο τέλος του πρώτου μέρους συνοδευόμενη από τον σύντροφο του αδελφού της, τον Τζίνο. Η Σοφία, για να απαλλαγεί από τη μητέρα της για πάντα, έχει εμπλακεί σε μια πολύ μεγάλη επιχείρηση διακίνησης ναρκωτικών, ελπίζοντας ότι έτσι θα συγκεντρώσει γρήγορα το απαιτούμενο ποσό και θα πάψουν να της ζητούν χρήματα. Απ' την άλλη, η κατάσταση ανάμεσα στην Έλσα και τη Σοφία είναι τεταμένη. Ο Τζίνο και ο Ιβάν φαίνεται να ανησυχούν για τα γεγονότα που συμβαίνουν. Ο Άγης, τους προτρέπει να προετοιμαστούν, ώστε να συμμετέχουν όλοι μαζί στο φόρουμ. Τελικά, στο φόρουμ θα εμφανιστούν όλοι, εκτός από την Σοφία. Ο τελευταίος, που θα πάρει το λόγο, είναι ο Άγης. Θα μιλήσει για το βιβλίο και θα κάνει αναφορά στην Ρόζα Λούξενμπουργκ. Η Σοφία θα βγει έξω χρησιμοποιώντας τον Χανς, για να ολοκληρώσει τη συναλλαγή των ναρκωτικών. Ο Χανς θα επιστρέψει σπίτι, χωρίς να είναι μαζί του η Σοφία. Στο τέλος του έργου, ο Ιβάν είναι αυτός που θα ανακοινώσει στην Μαρία το θάνατο της Σοφίας. Ο Άγης και ο Τζίνο θα μείνουν άναυδοι (Αναγνωστάκη, 2003).

Στο έργο αυτό δεν έχουν μεγάλη σημασία αυτά που θα ειπωθούν σ' αυτή τη συγκέντρωση, αλλά ότι οι άνθρωποι αυτοί βρίσκουν το θάρρος να μιλήσουν με αγωνιστική διάθεση σε δημόσιο χώρο «σε όσους τους ακούν». Απευθύνουν λοιπόν, αυτό το κάλεσμα προς τους νοητούς θεατές της διαδήλωσης και προς τους αληθινούς θεατές που παρακολουθούν αυτήν την παράσταση. (Καρατζογιάννης, 2015: 38-40).

